

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет
Кафедра міжнародної економіки та світового господарства

Реєстр № _____
Нормоконтролер

«До захисту»
В. о. завідувача кафедри
к. е. н., доц. Шуба Т. П.

**АГРОХОЛДИНГИ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ**

Кваліфікаційна робота магістра

Виконала:
студентка 2-го курсу
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
заочної форми навчання

Анастасія ВОДА

Науковий керівник:
к. г. н., доцент

Олена ШУБА

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	8
1.1. Передумови виникнення та етапи розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції	8
1.2. Сегментування та регулювання світового ринку сільськогосподарської продукції	16
1.3. Агрохолдинги як суб'єкти світового ринку сільськогосподарської продукції	32
Висновок до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА УЧАСТЬ АГРОХОЛДИНГІВ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	39
2.1. Характеристика сучасного світового ринку сільськогосподарської продукції	39
2.2. Позиції агрохолдингів України на світовому ринку сільськогосподарської продукції	46
2.3. Конкурентні переваги агрохолдингів України на світовому ринку сільськогосподарської продукції	61
Висновок до розділу 2.....	70
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ АГРОХОЛДИНГІВ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	72
3.1. Вплив глобальних економічних тенденцій на агрохолдинги України.....	72
3.2. Державні програми підтримки агрохолдингів України.....	90
Висновок до розділу 3.....	105
ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	111

ВСТУП

Актуальність теми. Війна суттєво вплинула на функціонування аграрних підприємств, особливо в частині забезпечення стабільного виробництва, логістики та експорту продукції. Багато агрохолдингів опинилися у складних умовах через окупацію, знищення виробничих потужностей, руйнування інфраструктури, блокування портів та порушення міжнародних логістичних ланцюгів. Це призвело до зниження обсягів виробництва та експорту, що, в свою чергу, позначилося на світовій продовольчій безпеці, оскільки Україна є одним із провідних експортерів зернових та олійних культур. Водночас, війна стала потужним стимулом для переосмислення ролі українських агрохолдингів у глобальній економіці, розробки нових стратегій розвитку та диверсифікації ринків збуту. Тому дослідження ролі українських агрохолдингів у світовій аграрній торгівлі в умовах війни є надзвичайно важливим для розуміння сучасних викликів і перспектив розвитку сільського господарства країни, його відновлення та адаптації до нових реалій. З огляду на те, що сільське господарство залишається однією з ключових галузей української економіки, яка забезпечує значну частину валютних надходжень, визначення ефективних шляхів подолання кризових явищ та пошук нових можливостей для зміцнення позицій України на світовому ринку є важливим завданням як для наукової спільноти, так і для політиків та бізнесу.

Ступінь наукової вивченості теми є досить високою, але все ще залишається простір для подальших досліджень, особливо в контексті сучасних геополітичних викликів. Ряд українських та зарубіжних науковців приділяли увагу вивченню функціонування аграрних холдингів, їхньої ролі в національній та міжнародній економіці, а також впливу на розвиток агропромислового комплексу. Зокрема, серед українських дослідників слід відзначити праці О. М. Шпичака, який аналізує трансформаційні процеси в аграрному секторі України та їх вплив на структуру виробництва. Вагомий внесок у дослідження розвитку агрохолдингів зробили І. В. Кирилук та М. В. Кропивко, які розглядали

ефективність діяльності великих аграрних компаній та їхню роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Також наукові праці В. А. Месель-Веселяка та О. В. Пітулі присвячені питанням організаційно-економічного механізму функціонування агрохолдингів та їхньої взаємодії з міжнародними ринками. Серед зарубіжних науковців варто виділити роботи Р. Кеніфіка та А. Бона, які досліджували вплив великих аграрних компаній на світову продовольчу систему та аналізували роль українських агрохолдингів у глобальних ланцюгах постачання. Вони підкреслюють, що українські аграрні холдинги, завдяки своїм масштабам та інтенсивному використанню технологій, здатні конкурувати з найбільшими міжнародними гравцями, але потребують адаптації до нових умов глобальної економіки, що склалися внаслідок війни.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи – на основі аналізу теоретичних засад та сучасного стану світового ринку сільськогосподарської продукції визначити позицію агрохолдингів України та їх перспективи на цьому ринку.

Для досягнення мети дослідження були визначені такі **завдання**:

- проаналізувати теоретичні підходи до дослідження світового ринку сільськогосподарської продукції, зокрема, визначити еволюцію цього ринку та сегментування на основні групи продукції;
- дослідити роль агрохолдингів як суб'єктів світового ринку сільськогосподарської продукції та їхню специфіку у порівнянні з іншими учасниками ринку;
- визначити місце та позицію агрохолдингів України на світовому ринку сільськогосподарської продукції, а також основні конкурентні переваги, які забезпечують їхню міжнародну присутність;
- дослідити сучасний стан світового ринку сільськогосподарської продукції, охарактеризувати його основні тенденції та перспективи розвитку з урахуванням участі в ньому українських агрохолдингів;

- проаналізувати перспективи агрохолдингів України на світовому ринку, зокрема, з врахування впливу глобальних економічних та політичних чинників;

- дослідити державні програми підтримки агрохолдингів України в умовах глобальних викликів та стратегії державної підтримки для подальшого розвитку аграрного сектора країни;

- визначити вплив глобальних економічних тенденцій на діяльність українських агрохолдингів та їхню адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Об’єктом дослідження є світовий ринок сільськогосподарської продукції.

Предметом дослідження виступають особливості участі агрохолдингів України на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети дослідження, були використані такі методи дослідження:

- аналіз та синтез – для узагальнення теоретичних підходів щодо еволюції світового ринку сільськогосподарської продукції та ролі агрохолдингів у цьому процесі;

- порівняльний аналіз – для визначення місця українських агрохолдингів на світовому ринку сільськогосподарської продукції та їхньої конкурентоспроможності порівняно з аграрними компаніями інших країн;

- статистичний аналіз – для обробки даних про обсяги виробництва, експорту та імпорту сільськогосподарської продукції, а також для аналізу динаміки змін показників у діяльності агрохолдингів;

- метод експертних оцінок – для вивчення думок фахівців та науковців щодо перспектив розвитку аграрного сектора України, зокрема в умовах глобальних викликів та геополітичних змін.

- SWOT-аналіз – для виявлення сильних і слабких сторін українських агрохолдингів, а також загроз і можливостей, які можуть виникати в умовах глобальних економічних змін.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень за тематикою кваліфікаційної роботи були оприлюднені у статті «Сучасний стан та перспективи участі агрохолдингів України на світовому ринку сільськогосподарської продукції», Наука в сучасному світі: інновації та виклики: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції 24-26.10.2024 року у м. Торонто, Канада). – Видавництво, Торонто, Канада. 2024. 730 с. / [редактор Комарицький М.Л. доктор філософії наук, доцент]. С. 562-566.

Структура роботи складається з: вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 78 найменування. Загальний обсяг роботи – 119 сторінок, у тому числі 15 рисунків та 8 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Передумови виникнення та етапи розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції

Світовий ринок сільськогосподарської продукції є складною та багатогранною системою, яка охоплює різноманітні процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання сільськогосподарських товарів між країнами. Це глобальне середовище, де взаємодіють численні суб'єкти, включаючи виробників, експортерів, імпортерів, переробні підприємства, державні органи, міжнародні організації та споживачів [21]. У сучасному світі сільськогосподарська продукція є не лише основою для забезпечення продовольчої безпеки, але й важливим елементом національної економіки багатьох країн, які активно беруть участь у світовій торгівлі аграрними товарами. Визначення поняття світового ринку сільськогосподарської продукції вимагає врахування історичних аспектів його формування, специфіки функціонування та основних чинників, що визначають його розвиток [69, с. 21].

Сільськогосподарська продукція, яка є об'єктом торгівлі на цьому ринку, – це товари, отримані внаслідок діяльності аграрного сектора, що включає як рослинництво, так і тваринництво. Вона може бути представлена у різних формах: від сировинної продукції, такої як зерно чи цукровий буряк, до продуктів із високим ступенем переробки, наприклад, м'ясних консервів або готових хлібобулочних виробів. Ринок сільськогосподарської продукції є надзвичайно динамічним, адже обсяги, асортимент і ціни на продукцію постійно змінюються залежно від попиту, пропозиції, природних умов і економічних чинників.

Еволюція цього ринку є предметом детальних досліджень, адже вона відображає зміни у світовому господарстві та торгівлі загалом. Аналіз його

розвитку дає змогу виявити ключові закономірності та фактори, що впливають на глобальні аграрні процеси, а також окреслити перспективи вдосконалення його функціонування у контексті забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку.

Світовий ринок сільськогосподарської продукції виник як результат розвитку міжнародних економічних відносин, коли країни почали обмінюватися аграрною продукцією, виходячи за межі локальних ринків. Основною метою такого обміну було забезпечення різноманітності споживаних товарів та задоволення попиту, який не міг бути покритий за рахунок власного виробництва. З розвитком транспортних технологій, збільшенням чисельності населення та розширенням торгівлі між країнами світовий ринок сільськогосподарської продукції набув глобального масштабу. На цьому етапі сільськогосподарські товари почали розглядатися не тільки як продукти для споживання, але й як об'єкти міжнародної торгівлі, що можуть приносити значний економічний прибуток [69, с. 23].

Однією з характерних особливостей світового ринку сільськогосподарської продукції є його високий ступінь залежності від природно-кліматичних, соціально-економічних та політичних умов. Наприклад, погодні умови впливають на обсяги виробництва, а отже, і на цінову кон'юнктуру на ринку. Політичні фактори, такі як торговельні санкції чи експортні обмеження, можуть істотно змінити географію постачання товарів. Крім того, економічні кризи або коливання валютних курсів також позначаються на динаміці світової торгівлі сільськогосподарською продукцією [22].

Світовий ринок сільськогосподарської продукції можна визначити як сукупність економічних відносин, що виникають між країнами у процесі купівлі-продажу сільськогосподарських товарів, які призначені для задоволення попиту на внутрішньому та міжнародному рівнях. Він охоплює всі стадії руху товару – від виробництва до кінцевого споживання, включаючи переробку, зберігання, транспортування та реалізацію продукції. Основними

товарами, що представлені на світовому аграрному ринку, є зернові культури, олійні, бобові, фрукти та овочі, молочна та м'ясна продукція, а також продукція переробки. Кожен з цих товарів має свої особливості виробництва та споживання, що зумовлює специфіку їхнього обігу на світовому ринку.

Важливу роль у функціонуванні світового ринку сільськогосподарської продукції відіграють міжнародні організації, такі як Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, Світова організація торгівлі, Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Ці структури створюють нормативно-правову базу, яка регулює торгівлю аграрною продукцією, сприяють розробці міжнародних стандартів якості, підтримують розвиток аграрних ринків та забезпечують моніторинг їхньої діяльності. Завдяки участі цих організацій вдалося значно скоротити торговельні бар'єри між країнами, знизити рівень протекціонізму та забезпечити вільний рух товарів через кордони [56, с. 43].

Світовий ринок сільськогосподарської продукції також характеризується високим рівнем конкуренції, оскільки країни прагнуть зайняти вигідніші позиції на ринку, збільшуючи обсяги експорту та підвищуючи якість продукції. Конкурентоспроможність аграрної продукції залежить від багатьох чинників, включаючи природно-кліматичні умови, продуктивність праці, ефективність використання ресурсів, інноваційні технології, рівень державної підтримки та субсидіювання виробників. Країни, які мають сприятливі природні умови для виробництва певних видів аграрної продукції, можуть отримати конкурентні переваги та зайняти провідні позиції на ринку. Наприклад, США та країни Європейського Союзу є лідерами у виробництві пшениці та кукурудзи, тоді як Бразилія та Аргентина спеціалізуються на виробництві сої та м'ясної продукції.

Ще одним важливим аспектом, який слід враховувати при визначенні світового ринку сільськогосподарської продукції, є його висока залежність від логістичних та інфраструктурних можливостей. Оскільки аграрна продукція часто має обмежений термін зберігання, ефективність логістичних рішень (зберігання, транспортування, митне оформлення) відіграє ключову роль у

забезпеченні стабільних поставок на світовий ринок. Тому розвинена інфраструктура, наявність сучасних елеваторів, портів, транспортних коридорів та складів є важливою передумовою для успішної участі країни в міжнародній торгівлі аграрною продукцією.

На сучасному етапі розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції домінують процеси глобалізації та інтеграції, що суттєво змінюють його структуру та механізми функціонування. Ці процеси проявляються у створенні глобальних ланцюгів доданої вартості, де виробництво, переробка та розподіл сільськогосподарських товарів відбуваються в різних країнах, оптимізуючи витрати та підвищуючи ефективність. Транснаціональні корпорації відіграють ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи значні обсяги виробництва, логістики та збуту продукції, формуючи стандарти якості та впливаючи на цінову політику [4, с. 52].

Поряд із цим, посилюється роль міжнародної торгівлі в забезпеченні глобальної продовольчої безпеки. Розвинені країни виступають провідними експортерами продукції з високою доданою вартістю, тоді як країни, що розвиваються, значною мірою залежать від імпорту основних продовольчих товарів. Водночас світовий ринок залишається чутливим до змін у міжнародних торговельних угодах та політичних конфліктів. Торговельні війни між провідними економіками, наприклад, між США та Китаєм, впливають на експортні можливості країн і викликають цінову нестабільність. Окрім цього, державна політика щодо стимулювання експорту (через субсидії) або обмеження імпорту (через тарифи) значно впливає на структуру ринку, посилюючи конкуренцію між основними гравцями [4, с. 52].

Аналіз етапів розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції є важливим для розуміння процесу його становлення та сучасних тенденцій, які визначають динаміку цього ринку. Історично розвиток світового аграрного ринку можна розділити на кілька ключових етапів, кожен з яких має свої характерні особливості та визначальні чинники, що впливали на формування глобальної системи обміну сільськогосподарською продукцією. Ці етапи

охоплюють періоди від зародження торгівлі аграрними товарами в стародавні часи до сучасної ери глобалізації та інтеграції аграрного сектора в міжнародні економічні процеси.

Перший етап розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції можна віднести до часів стародавніх цивілізацій, коли відбувалися перші торговельні обміни між різними народами та регіонами. Виробництво сільськогосподарської продукції в ті часи було обмежене локальними ресурсами, а обмін товарами носив переважно натуральний характер. Поява перших торговельних шляхів, таких як Великий Шовковий Шлях, сприяла поширенню сільськогосподарських культур між Азією, Африкою та Європою, що стало поштовхом до розвитку регіональної торгівлі аграрною продукцією. У цей період основними товарами на ринку були зернові культури, олійні та прянощі, які не тільки задовольняли базові потреби населення, але й використовувалися як засіб обміну, символізуючи багатство та владу [7, с. 80].

Другий етап починається з епохи Великих географічних відкриттів, що розпочалася наприкінці XV століття. Завдяки відкриттю нових земель та торговельних маршрутів, європейські країни змогли налагодити обмін аграрними продуктами з Америкою, Африкою та Азією, що значно розширило географію ринку та асортимент продукції. Саме в цей період з'являються такі культури, як картопля, кукурудза, томати та інші, які були привезені до Європи з Нового Світу та стали невід'ємною частиною європейського сільського господарства. Водночас, колоніальні держави активно використовували свої колонії для виробництва тропічних сільськогосподарських продуктів, таких як кава, какао, цукрова тростина, які експортувалися на європейські ринки. Це призвело до формування перших глобальних ланцюгів постачання аграрної продукції, де виробництво та споживання відбувалися в різних частинах світу, що стало основою для подальшої глобалізації аграрного ринку [7, с. 83].

Третій етап розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції охоплює період з кінця XVIII до початку XX століття, коли відбулися значні зміни в технологіях виробництва та транспортування продукції. Промислова

революція в Європі та Північній Америці, впровадження парових двигунів, розвиток залізничного транспорту та судноплавства значно скоротили час і вартість перевезення сільськогосподарських товарів між країнами. Це сприяло розширенню ринку, збільшенню обсягів міжнародної торгівлі та залученню нових регіонів до світового ринку. Виробники з Північної та Південної Америки, Австралії та Російської імперії стали активними учасниками глобального аграрного ринку, поставляючи зернові, м'ясні та молочні продукти до країн Західної Європи. Водночас, відбулося формування перших аграрних корпорацій, які спеціалізувалися на виробництві та експорті сільськогосподарської продукції, що започаткувало процес концентрації капіталу та виробництва в аграрному секторі [8, с. 84].

Четвертий етап розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції припадає на період після Другої світової війни. Цей етап характеризується активним втручанням держав у регулювання аграрного ринку, створенням міжнародних організацій, таких продовольчих та сільськогосподарських організацій ООН, та впровадженням різноманітних програм підтримки сільського господарства. Післявоєнна відбудова та зростання населення вимагали збільшення обсягів виробництва продовольства, що стало можливим завдяки впровадженню інноваційних аграрних технологій, таких як хімізація, механізація, селекція та гібридизація. В цей період відбулася так звана «Зелена революція», яка докорінно змінила структуру світового аграрного виробництва. Завдяки використанню високопродуктивних сортів зернових, хімічних добрив та засобів захисту рослин країни, що розвиваються, змогли значно підвищити урожайність своїх полів, що дозволило їм задовольнити потреби в продовольстві та розширити експортні можливості. Водночас, держави Західної Європи та Північної Америки впровадили політику субсидіювання сільськогосподарського виробництва, що призвело до зростання надлишкового виробництва та необхідності пошуку нових ринків збуту [7, с. 85].

П'ятий етап розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції розпочався в кінці ХХ століття та продовжується до сьогодні. Цей етап характеризується процесами глобалізації та інтеграції аграрного сектора в світову економіку. Відбувається активний розвиток міжнародної торгівлі аграрною продукцією, зростає роль транснаціональних корпорацій та великих агрохолдингів, які здійснюють значний вплив на ринок. Створюються глобальні ланцюги постачання, в яких виробництво, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції здійснюються в різних частинах світу. Це дозволяє оптимізувати витрати, забезпечити стабільне постачання продукції та підвищити конкурентоспроможність на ринку. Крім того, у цей період спостерігається посилення ролі міжнародних організацій та домовленостей у регулюванні торгівлі сільськогосподарською продукцією. Зокрема, Угода про сільське господарство в рамках світової організації торгівлі стала важливим документом, який визначає правила торгівлі аграрною продукцією та зобов'язання країн щодо субсидіювання сільського господарства та тарифного регулювання [7, с. 85].

Сучасний етап розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції відзначається значною увагою до питань продовольчої безпеки, стійкого розвитку та захисту навколишнього середовища. Країни все частіше впроваджують екологічні стандарти у виробництві аграрної продукції, стимулюють розвиток органічного землеробства та зменшення впливу сільського господарства на кліматичні зміни. Крім того, сучасний світовий ринок сільськогосподарської продукції характеризується високим рівнем нестабільності, спричиненої такими чинниками, як коливання світових цін, зміни торговельних відносин, політичні конфлікти та економічні кризи. Тому країни-експортери та імпортери змушені адаптувати свої стратегії до швидкозмінного середовища, розвивати нові ринки збуту та забезпечувати стабільність постачань [15].

Важливо зазначити, що фактори, які впливають на еволюцію світового ринку сільськогосподарської продукції, є комплексним набором умов та

обставин, які визначають характер, динаміку та перспективи розвитку аграрного ринку на глобальному рівні.

Технологічні зміни є одним з основних факторів, які суттєво вплинули на розвиток світового ринку сільськогосподарської продукції протягом усієї його історії. Впровадження новітніх агротехнологій, починаючи з епохи промислової революції, змінило структуру виробництва та забезпечило суттєве зростання врожайності. Першими технологічними нововведеннями, що вплинули на аграрне виробництво, були механізація сільського господарства та використання парових двигунів для обробки землі. У середині ХХ століття, з розвитком хімічної промисловості, відбулося широке впровадження мінеральних добрив та засобів захисту рослин, що дозволило значно підвищити продуктивність сільського господарства. Пізніше, під час «Зеленої революції», використання високопродуктивних сортів зернових культур, сучасних методів іригації та інтенсивних технологій обробки полів призвело до різкого збільшення обсягів виробництва, особливо у країнах, що розвиваються. На сучасному етапі технологічні зміни включають впровадження біотехнологій, генетично модифікованих організмів, а також автоматизацію та цифровізацію процесів управління аграрним виробництвом. Використання дронів, супутникового моніторингу, систем точного землеробства та штучного інтелекту дозволяє фермерам оптимізувати використання ресурсів, знижувати виробничі витрати та підвищувати якість продукції, що, в свою чергу, сприяє інтеграції аграрного сектору в глобальну економіку [11, с. 10].

Етапи розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції демонструють його поступову трансформацію від локальних натуральних обмінів до складної глобалізованої системи. Кожен етап відображає вплив ключових факторів: розширення торговельних шляхів, технологічного прогресу, географічних відкриттів та соціально-економічних змін. Від перших регіональних ринків стародавніх цивілізацій до формування глобальних ланцюгів постачання в сучасності – ринок аграрної продукції став основою для забезпечення продовольчої безпеки та інтеграції економік різних країн [19].

Сучасний світовий ринок сільськогосподарської продукції базується на глибокій глобалізації, розвитку інноваційних технологій і регуляторній підтримці міжнародних організацій. Разом із тим, він зберігає виклики, пов'язані з економічною нерівністю, нестабільністю цін та кліматичними змінами. Розуміння його еволюції дає змогу краще оцінити сучасні тенденції, визначити ключові проблеми та адаптувати стратегії для подальшого сталого розвитку.

1.2. Сегментування та регулювання світового ринку сільськогосподарської продукції

Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції дозволяє краще зрозуміти його структуру, виявити ключові напрями розвитку та забезпечити ефективне регулювання. Ринок сільськогосподарської продукції є дуже різноманітним і залежить від таких факторів, як тип продукції, географічне положення, споживчі пріоритети, економічний розвиток та екологічні умови.

Одним із основних критеріїв сегментування є тип продукції. Світовий ринок сільськогосподарської продукції поділяється на продовольчий (зернові, овочі, фрукти, м'ясо, молочні продукти) та непродовольчий сегменти (технічні культури, наприклад, бавовна, або біомаса для енергетики). Кожен із цих сегментів має свої особливості щодо попиту, пропозиції та цінової політики [34].

Другим важливим критерієм є географічне сегментування. Країни умовно поділяються на регіони-експортери та регіони-імпортери. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції також відбувається за ступенем переробки продукції та її кінцевим споживанням, що дозволяє краще зрозуміти структуру ринку й специфіку попиту [34].

За ступенем переробки продукцію умовно поділяють на три основні категорії. Першою є сировинна продукція, яка надходить на ринок у своєму

природному вигляді без суттєвої обробки. Другою категорією є продукція первинної переробки, яка включає борошно, цукор, олію, пастеризоване молоко, м'ясні напівфабрикати. Вона забезпечує більшу додану вартість і орієнтована на проміжних споживачів, таких як підприємства харчової промисловості. Третя категорія – це готова продукція, що надходить безпосередньо до кінцевого споживача. Це хлібобулочні вироби, кондитерські продукти, заморожені страви, консерви тощо. Цей сегмент переважає у розвинених країнах, де споживачі віддають перевагу продуктам із високим ступенем обробки, що зручно споживати [34].

За кінцевим споживанням ринок поділяється на три основні напрями. Перший – це продовольчий сегмент. Другий напрям – це непродовольчий сегмент. Третім напрямом є продукти, орієнтовані на кормову базу для тваринництва [34].

Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції відбувається у відповідності до певних критеріїв, основними серед яких є тип продукції; географічні регіони; ступень переробки продукції; кінцеві споживачі; цінові категорії; тип виробництва; канали збуту та регуляторні вимоги (рис. 1.1 та рис. 1.2).

Так, сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за типом продукції дозволяє глибше зрозуміти специфіку кожної товарної групи, її роль на ринку та особливості виробництва і споживання. Кожен сегмент має свої унікальні характеристики, що визначають його місце в структурі світового ринку, а також впливають на динаміку цін, попит та пропозицію на міжнародному рівні. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за географічними регіонами враховує характерні риси регіонів. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за ступенем переробки поділяє аграрні товари на сировинну продукцію, продукцію первинної переробки та продукцію глибокої переробки. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції по критерію кінцевого

споживання поділяє товари в залежності від галузі економіки, в якій вони використовуються.

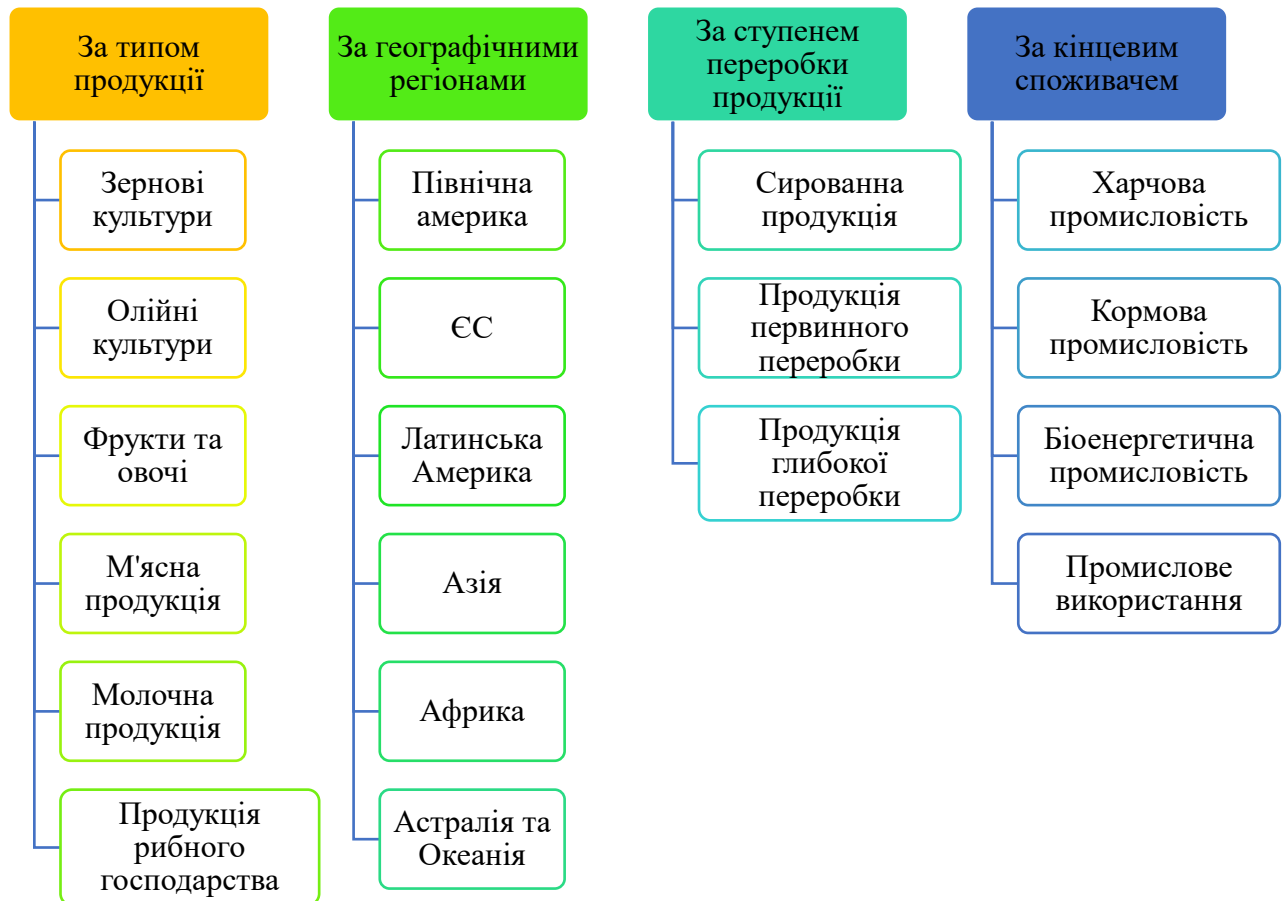

Рис. 1.1. – Сегментація ринку сільськогосподарської продукції

Джерело: складено автором на основі [12, с. 401].

Наступні критерії, які використовуються при сегментації ринку сільськогосподарської продукції (за ціновими категоріями; за типом виробництва; за каналами збуту та за регуляторними вимогами) представлено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. – Сегментація ринку сільськогосподарської продукції

Джерело: складено автором на основі [12, с. 401].

1. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за типом продукції є одним із основних методів аналізу аграрного сектора, оскільки кожна товарна група має свої особливості виробництва, споживання та торгівлі. Сільськогосподарська продукція на світовому ринку поділяється на декілька основних категорій, серед яких зернові культури, олійні культури, фрукти та овочі, м'ясна продукція, молочна продукція та продукція рибного господарства. Кожен із цих сегментів має своє місце в структурі світового аграрного ринку та відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки як окремих країн, так і всього світу [12, с. 402].

Зернові культури, такі як пшениця, кукурудза, ячмінь, рис та овес, є одним із найбільших сегментів світового ринку сільськогосподарської продукції. Виробництво зернових має стратегічне значення, оскільки ці

культури є основою харчування у багатьох країнах світу. Крім того, зернові широко використовуються у виробництві кормів для тварин, що робить їх незамінним елементом для розвитку тваринництва [12, с. 402].

Олійні культури включають такі товари, як соняшник, соя, ріпак та оливки. Цей сегмент має великий попит як на харчовому ринку (олії, маргарини, майонези), так і в хімічній та біоенергетичній промисловості (виробництво біопалива, промислових олій та мастил) [12, с. 403].

Сегмент фруктів та овочів включає широкий спектр продукції, серед якої цитрусові, яблука, банани, картопля, помідори, морква та багато інших культур. Ринок фруктів та овочів є динамічним та залежить від сезонності виробництва, а також від умов зберігання та транспортування, оскільки більшість цієї продукції має обмежений термін зберігання. Цей сегмент активно розвивається завдяки зростанню попиту на здорове харчування, збільшенню свідомості споживачів щодо користі свіжих продуктів та розширенню міжнародної торгівлі. Країни Південної Америки (Бразилія, Еквадор, Чилі) є провідними експортерами фруктів, таких як банани, виноград та авокадо, тоді як Європейський Союз та США спеціалізуються на овочах. Основними імпортерами продукції цього сегменту є країни з холоднішим кліматом, які не можуть забезпечити вирощування багатьох видів фруктів та овочів у достатніх обсягах. М'ясна продукція охоплює такі категорії, як яловичина, свинина, баранина та м'ясо птиці. М'ясо є важливим джерелом білка та поживних речовин, що робить цей сегмент одним із найбільш затребуваних на світовому ринку.

Молочна продукція є ще одним значущим сегментом, до якого входять молоко, сири, йогурти та сухе молоко. Молочна продукція має широкий спектр споживання як у свіжому вигляді, так і у вигляді перероблених продуктів. Основними експортерами молочної продукції є Нова Зеландія, країни Європейського Союзу, США та Австралія. Ці країни мають розвинену молочну промисловість та значні обсяги виробництва, що дозволяє їм постачати

молочну продукцію на ринки Азії та Африки, де внутрішнє виробництво часто не покриває потреби населення [38, с. 405].

2. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за географічними регіонами передбачає аналіз особливостей виробництва та споживання аграрних товарів у різних частинах світу, враховуючи природно-кліматичні умови, економічний розвиток, культурні та демографічні чинники, а також специфіку міжнародної торгівлі. Кожен регіон має свої характерні риси, які визначають його роль у глобальному аграрному ринку, позиції у виробництві та експорті окремих товарів, а також споживчі переваги та залежність від імпорту [10, с. 25].

Північна Америка, представлена США та Канадою, є одним із провідних регіонів на світовому аграрному ринку. Сполучені Штати — найбільший виробник і експортер зернових культур, таких як кукурудза та пшениця, а також сої. Канада спеціалізується на виробництві пшениці, ячменю, ріпаку та молочної продукції. Ці країни мають високий рівень механізації сільського господарства, використовують сучасні технології, включаючи генетично модифіковані культури, що дозволяє їм досягати високої врожайності та ефективності виробництва [10, с. 26-27].

Європейський Союз є одним із найбільших виробників та експортерів сільськогосподарської продукції у світі. Завдяки своїм природно-кліматичним умовам, розвиненій інфраструктурі та високим стандартам якості продукції, ЄС займає провідні позиції у виробництві зернових культур, молочних товарів, фруктів та овочів. Важливу роль у виробництві аграрної продукції в ЄС відіграють країни Західної та Центральної Європи, такі як Франція, Німеччина, Італія, Іспанія та Нідерланди [10, с. 26].

Азія є важливим регіоном у світовій аграрній торгівлі завдяки своєму величезному населенню та зростаючому попиту на продовольство. Китай, Індія та інші країни Азії є не лише великими виробниками сільськогосподарської продукції, таких як рис, чай, бавовна, але й великими імпортерами зернових, сої та м'ясної продукції. [10, с. 28].

Африка, попри свої природні ресурси, залишається одним із найменш розвинених регіонів у світовому аграрному секторі. Багато країн Африки стикаються з проблемами низької врожайності, нестачею інфраструктури, економічною нестабільністю та політичними конфліктами, що обмежує їхній потенціал у виробництві сільськогосподарської продукції. Через це Африка є значним імпортером продовольства, зокрема зернових, молочних продуктів та м'яса. Однак регіон має значні можливості для розвитку, зокрема через інвестиції у модернізацію сільського господарства, впровадження сучасних технологій та розвиток внутрішньої інфраструктури. Африка також є важливим постачальником деяких тропічних культур, таких як кава, какао, фрукти та горіхи, які мають попит на світовому ринку.

Австралія та Океанія займають унікальне місце на світовому аграрному ринку завдяки своїм великим просторам орних земель, низькій щільності населення та сприятливим умовам для виробництва продукції, такої як пшениця, ячмінь, м'ясо та молочні товари. Австралія є одним із провідних експортерів яловичини, баранини та пшениці, а також молочних продуктів, які користуються великою популярністю у країнах Азії. Завдяки високим стандартам якості та стабільності постачання, продукція з Австралії має репутацію надійної та якісної. Крім того, регіон є значним виробником вина, яке експортується до багатьох країн світу. Важливим аспектом аграрної політики Австралії є експортна орієнтація, що дозволяє країні використовувати свої природні та економічні переваги для зміцнення позицій на світовому ринку сільськогосподарської продукції [10, с. 29].

3. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за ступенем переробки передбачає поділ аграрних товарів на три основні групи: сировинну продукцію, продукцію первинної переробки та продукцію глибокої переробки. Кожна з цих груп має свої специфічні характеристики, рівень доданої вартості, вимоги до виробництва та логістики, а також цільові ринки збуту. Поділ продукції за ступенем переробки дозволяє краще зрозуміти

динаміку розвитку аграрного ринку, роль кожного з сегментів у міжнародній торгівлі та особливості попиту на ці товари з боку споживачів [38, с. 389].

Сировинна продукція включає необроблені товари, які зазвичай постачаються на ринок у своєму природному вигляді без будь-якої додаткової обробки. До цієї категорії належать зернові культури (пшениця, кукурудза, рис), олійні культури (соняшник, соя, ріпак), фрукти, овочі, а також продукти тваринництва, такі як молоко та м'ясо. Крім того, через низьку додану вартість сировинні продукти мають обмежену маржинальність, що змушує виробників шукати шляхи для підвищення ефективності виробництва, зниження витрат та оптимізації логістики. Значна частина сировинної продукції експортується з таких країн, як США, Бразилія, Аргентина, Канада, Україна, які є провідними гравцями на ринку зернових, олійних культур та інших аграрних товарів [14, с. 389].

Продукція первинної переробки включає товари, що зазнали мінімальної обробки перед тим, як потрапити на ринок. Це може бути продукція, що зазнала механічної обробки (наприклад, очищення, сортування, подрібнення), а також термічної чи хімічної обробки для подовження терміну зберігання або підготовки до подальшого використання. Прикладами продукції первинної переробки є борошно, рослинні олії, крупи, сухе молоко, м'ясні напівфабрикати, консервовані овочі та фрукти, а також заморожена продукція. Основною перевагою цієї групи товарів є підвищення доданої вартості порівняно з сировинною продукцією, що дозволяє виробникам отримувати вищі доходи та розширювати ринки збуту. Продукція первинної переробки зазвичай експортується у великих обсягах до країн, які не мають власних виробничих потужностей або інфраструктури для обробки сировини [35]. Такий підхід дозволяє оптимізувати транспортні витрати, оскільки оброблена продукція має менший обсяг і вагу, ніж необроблена сировина, що знижує витрати на логістику. Крім того, первинна переробка дозволяє подовжити термін зберігання продукції, що є важливим чинником для міжнародної торгівлі. Основними експортерами продукції первинної переробки є країни з

розвиненими аграрними та переробними потужностями, такі як Європейський Союз, США, Канада та країни Латинської Америки [14, с. 390].

Продукція глибокої переробки включає товари, які зазнали суттєвої обробки та мають високу додану вартість. До цієї категорії належать готові до споживання продукти, напівфабрикати, консерви, дитяче харчування, м'ясні та молочні делікатеси, кондитерські вироби, біоенергетична продукція (наприклад, біоетанол) та інші продукти, створені в результаті складних виробничих процесів. Продукція глибокої переробки зазвичай має складніші логістичні вимоги, включаючи особливі умови зберігання та транспортування, високі стандарти безпеки та якості, а також спеціальні пакувальні рішення. Цей сегмент характеризується значним рівнем інновацій, оскільки виробники прагнуть створювати унікальні продукти з високою доданою вартістю, які можуть задовольняти специфічні потреби споживачів, такі як функціональні продукти (збагачені вітамінами або мінералами), органічна продукція, продукти без глютену або без лактози. Продукція глибокої переробки найчастіше виробляється у розвинених країнах, які мають розвинену харчову промисловість, сучасні виробничі технології та значні інвестиції у наукові дослідження та розробки. Основними експортерами продукції глибокої переробки є країни Європейського Союзу, США, Японія, Південна Корея, які постачають свою продукцію на міжнародні ринки з високими стандартами якості [38, с. 391].

4. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за кінцевим споживачем передбачає розподіл товарів відповідно до того, в якій галузі економіки вони використовуються та на задоволення яких потреб орієнтовані. Це сегментування дозволяє глибше зрозуміти особливості попиту на сільськогосподарську продукцію, а також оцінити масштаби та перспективи розвитку окремих ринкових ніш. Залежно від кінцевого споживача, аграрні товари поділяються на ті, що призначені для харчової промисловості, кормової промисловості, біоенергетичної промисловості, а також для промислового використання в різних секторах економіки [41, с. 170].

Харчова промисловість є основним сегментом споживання сільськогосподарської продукції, оскільки забезпечує продовольчі потреби населення. Сільськогосподарські товари, такі як зернові, олійні культури, овочі, фрукти, молочна та м'ясна продукція, є основними компонентами для виробництва харчових продуктів, що безпосередньо споживаються людьми. Зернові культури, наприклад, використовуються для виробництва борошна, хлібобулочних виробів, макаронів та інших продуктів. Олійні культури (соняшник, соя, ріпак) переробляються на рослинні олії, маргарини, майонези, які є важливими інгредієнтами багатьох страв. Молочна та м'ясна продукція забезпечує населення білками та жирами, які є необхідними для збалансованого харчування [41, с. 172].

Кормова промисловість є ще одним важливим сегментом споживання сільськогосподарської продукції, оскільки вона забезпечує сировину для виробництва кормів для тварин у тваринницьких комплексах. Зернові та олійні культури, зокрема кукурудза, соя, ячмінь, пшениця та ріпак, є основними інгредієнтами для кормів, які використовуються у вирощуванні великої рогатої худоби, свиней, птахів та риби [54]. Зростання попиту на м'ясну продукцію в світі, особливо в країнах Азії та Африки, призводить до збільшення попиту на корми, що стимулює зростання цього сегменту. Крім того, використання високоякісних кормів та добавок дозволяє покращити продуктивність тваринництва, підвищити якість продукції (наприклад, вміст білка або жирності молока) та забезпечити стабільне зростання виробництва м'яса, молока та яєць. Основними виробниками кормів є країни з розвинутим тваринницьким сектором, такі як США, Бразилія, ЄС, де розвинена аграрна інфраструктура та сучасні технології дозволяють перетворювати сировинну продукцію на високоякісні корми [41, с. 173].

Біоенергетична промисловість є відносно новим сегментом споживання сільськогосподарської продукції, що активно розвивається на фоні пошуку альтернативних джерел енергії та зниження залежності від викопного палива. Використання аграрної продукції для виробництва біопалива, такого як

біоетанол та біодизель, створює додатковий попит на такі культури, як кукурудза, соя, цукрова тростина та інші олійні культури [41, с. 174].

Промислове використання сільськогосподарської продукції охоплює різноманітні галузі, де аграрні товари використовуються для виробництва промислових продуктів. Наприклад, олійні культури, такі як ріпак, використовуються для виробництва промислових олій та мастил, які застосовуються в різних галузях промисловості [41, с. 179].

5. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за ціновими категоріями передбачає поділ товарів відповідно до їх вартості та платоспроможності кінцевих споживачів. Це сегментування дозволяє ідентифікувати цільові групи покупців для кожної категорії товарів, що сприяє кращому розумінню структури попиту, особливостей позиціонування продукції та визначенню стратегій просування на ринку. Кожен сегмент цінової категорії має свої характерні риси, які визначають його місце у загальній системі торгівлі аграрною продукцією та впливають на прийняття рішень виробниками та ритейлерами щодо ціноутворення, стандартів якості та маркетингових підходів [49, с. 94].

Сегментування за ціновими категоріями передбачає виділення трьох основних сегментів: масове споживання, преміум-сегмент та нішева продукція. Кожен із цих сегментів охоплює різні види сільськогосподарської продукції та орієнтований на різних споживачів, залежно від рівня доходів, уподобань та культурних особливостей.

Масове споживання є найбільшим за обсягами сегментом ринку сільськогосподарської продукції. Продукція, що входить до цієї категорії, зазвичай характеризується невисокою ціною, великими обсягами виробництва та широкою доступністю для населення з різними рівнями доходу. До сегмента масового споживання належать основні продукти харчування, такі як зернові культури (пшениця, кукурудза, рис), картопля, бобові, м'ясо птиці, звичайні молочні продукти (молоко, йогурти), а також базові олії (соняшникова, соєва,

ріпакова). Ці товари є основою щоденного раціону більшості споживачів і забезпечують базові харчові потреби [49, с. 97].

Преміум-сегмент охоплює високоякісну продукцію, яка зазвичай має підвищену додану вартість, спеціальні сертифікати якості та задовольняє потреби споживачів з високим рівнем доходу. До цієї категорії входять органічні продукти, екологічно чиста продукція, продукти зі спеціальними позначеннями походження, а також делікатеси (наприклад, фермерське м'ясо, сир з унікальних сортів молока, спеціальні види фруктів і овочів). Преміум-сегмент також включає продукцію, яка має високі стандарти безпеки та якості, такі як дитяче харчування, що проходить особливу сертифікацію, чи продукти, вироблені з мінімальним використанням хімічних добавок [49, с. 98].

Нішева продукція представляє спеціалізовані продукти, які призначені для вузької групи споживачів з певними дієтичними, етичними чи медичними потребами. До нішевої продукції належать продукти для діабетиків (з низьким вмістом цукру), вегетаріанські та веганські продукти (наприклад, замітники м'яса, рослинні молочні продукти), продукти без глютену, безлактозні молочні продукти, а також суперфуди (наприклад, насіння чіа, кіноа, ягоди годжі) [49, с. 96].

Сегментування за ціновими категоріями допомагає чітко визначити, яка продукція має попит у різних груп споживачів, і дозволяє ефективно позиціонувати аграрні товари на світовому ринку. Масове споживання забезпечує стабільні обсяги продажів для основних продуктів харчування, преміум-сегмент орієнтований на споживачів з високим рівнем доходу, які цінують якість та екологічність продукції, тоді як нішева продукція задовольняє специфічні потреби вузької групи покупців, що дозволяє виробникам зосередитися на створенні унікальних товарів з високою доданою вартістю.

6. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за типом виробництва є важливим інструментом для визначення характеру виробництва, технологій та підходів, що використовуються у сільському

господарстві. Це сегментування дозволяє розділити аграрні товари залежно від того, яким чином вони були вирощені, які технології та методи були застосовані в процесі їх виробництва. Основними типами виробництва, які виділяють на сучасному світовому ринку, є традиційне виробництво, органічне виробництво, біодинамічне виробництво та виробництво генетично модифікованої продукції. Кожен з цих типів має свої особливості, стандарти якості, обсяги виробництва та специфіку збуту [50, с. 64].

Традиційне виробництво є найбільш поширеним і домінуючим типом у світовому сільському господарстві. Воно базується на використанні звичайних сільськогосподарських технологій, що включають застосування хімічних добрив, пестицидів, гербіцидів та інших засобів захисту рослин, а також звичайних методів обробки ґрунту. Метою традиційного виробництва є досягнення максимальної врожайності та ефективності виробництва шляхом оптимізації використання ресурсів та зниження витрат [50, с. 65].

Органічне виробництво передбачає вирощування продукції за допомогою натуральних методів та технологій, без використання хімічних речовин, синтетичних добрив, пестицидів або генетично модифікованих організмів. Цей тип виробництва є популярним серед споживачів, які цінують екологічно чисту продукцію та піклуються про своє здоров'я і довкілля [50, с. 67].

Біодинамічне виробництво є одним з новітніх підходів у сільському господарстві, який базується на принципах стійкого землеробства з урахуванням біологічних та астрономічних ритмів. Такий підхід до сільського господарства вважається більш екологічним та сприяє збереженню родючості ґрунту, відновленню екосистем та підвищенню біорізноманіття. Хоча продукція біодинамічного землеробства займає невелику частку на світовому ринку, вона має свою лояльну споживчу аудиторію, яка готова платити за неї високу ціну через її унікальні властивості та екологічну безпечність. Цей тип виробництва поширений переважно у Європі та Північній Америці, де розвинене органічне та стійке землеробство [50, с. 69].

7. Сегментування світового ринку сільськогосподарської продукції за каналами збуту дозволяє визначити основні способи реалізації аграрних товарів залежно від специфіки їх виробництва, обсягу, виду та цільової аудиторії. Канали збуту сільськогосподарської продукції є важливим елементом у процесі її постачання від виробника до кінцевого споживача і мають значний вплив на вартість, ефективність логістики та доступність товарів на ринку. Відповідно до особливостей товару та вимог споживачів, основними каналами збуту є оптова торгівля, роздрібна торгівля, інтернет-торгівля та постачання до закладів громадського харчування. Кожен із цих каналів має свої характерні риси, переваги та виклики, які визначають вибір стратегії збуту для різних видів продукції [55, с. 908].

Оптова торгівля є основним каналом збуту для великих виробників та агрохолдингів, які реалізують свою продукцію великими партіями на міжнародних та національних ринках. Вона передбачає продаж товарів у великих обсягах торговим компаніям, переробним підприємствам, дистриб'юторам та великим ритейлерам [55, с. 909].

Роздрібна торгівля є важливим каналом збуту, який дозволяє безпосередньо донести сільськогосподарську продукцію до кінцевого споживача. Роздрібна торгівля включає реалізацію продукції через супермаркети, продуктові магазини, ринки та спеціалізовані магазини. Цей канал збуту орієнтований на задоволення потреб масового споживача, тому важливим аспектом є забезпечення відповідної якості товару, його пакування, маркування та зручність для покупців. Роздрібна торгівля дозволяє виробникам більш гнучко підходити до визначення ціни продукції, адаптувати асортимент відповідно до уподобань споживачів та проводити ефективні маркетингові кампанії [25]. Цей канал збуту є особливо важливим для товарів, які мають короткий термін зберігання, таких як свіжі овочі, фрукти, молочні продукти, м'ясо, а також продукції з високою доданою вартістю (наприклад, делікатеси, органічні продукти, преміальні товари). Завдяки безпосередньому контакту з покупцями роздрібна торгівля дозволяє виробникам краще розуміти зміни у

споживчих уподобаннях, реагувати на зростаючий попит на здорове харчування, органічну та екологічно чисту продукцію, а також формувати довіру та лояльність до бренду [55, с. 908].

Інтернет-торгівля є відносно новим каналом збуту для сільськогосподарської продукції, який стрімко розвивається завдяки зростанню цифрових технологій та електронної комерції. Платформи електронної торгівлі, такі як Amazon, Alibaba, спеціалізовані аграрні онлайн-ринки, а також власні інтернет-магазини виробників дозволяють напряму реалізовувати продукцію кінцевим споживачам. Інтернет-торгівля є особливо актуальною для нішевої продукції, органічних товарів, екзотичних фруктів, фермерських продуктів, а також для спеціалізованих харчових продуктів, таких як безглютенові, безлактозні чи веганські продукти [55, с. 909].

Постачання сільськогосподарської продукції до закладів громадського харчування є ще одним важливим каналом збуту, який охоплює ресторани, кафе, заклади швидкого харчування, їдальні та готелі.

Світовий ринок сільськогосподарської продукції відіграє ключову роль у глобальній економіці, адже саме він забезпечує продовольчу безпеку, впливає на економічний розвиток країн і визначає стабільність цін на продукти харчування. Регулювання цього ринку здійснюється через різноманітні механізми на міжнародному, регіональному та національному рівнях, щоб забезпечити баланс між інтересами виробників, споживачів і держав.

Одним із основних інструментів регулювання є використання тарифних і нетарифних бар'єрів. Тарифи, наприклад, встановлюються на імпорт сільськогосподарської продукції для захисту внутрішніх виробників від конкуренції з дешевшим імпортом. Нетарифні заходи, такі як квоти або санітарні й фітосанітарні стандарти, спрямовані на обмеження обсягів продукції, що надходить на ринок, або на забезпечення відповідності імпортованих продуктів певним стандартам якості.

Державна підтримка фермерів у багатьох країнах також є важливим елементом регулювання. Наприклад, у розвинених державах, таких як США чи

країни ЄС, широко використовуються субсидії для стимулювання агровиробництва, що впливає на конкурентоспроможність на глобальному ринку. Разом із тим, у країнах, що розвиваються, держава часто впроваджує програми забезпечення продовольчої безпеки, щоб зробити основні продукти доступними для вразливих верств населення [3].

Важливу роль у регулюванні світового ринку відіграють міжнародні організації. Світова організація торгівлі розробляє правила, які регулюють субсидії, доступ до ринків і зменшення експортних обмежень. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН займається моніторингом продовольчої ситуації у світі та розробляє стратегії боротьби з голодом. Водночас такі фінансові установи, як МВФ і Світовий банк, надають підтримку для реформування аграрного сектору в країнах, що розвиваються.

Окрему увагу сьогодні приділяють екологічним аспектам у регулюванні ринку. Стандарти сталого розвитку вимагають скорочення викидів парникових газів, зменшення негативного впливу аграрної діяльності на екосистеми та впровадження практик раціонального використання природних ресурсів. Це впливає на виробничі процеси і вимагає адаптації від виробників у всьому світі.

Попри всі заходи, регулювання світового ринку стикається з численними викликами. Одним із головних є цінова нестабільність, яка залежить від погодних умов, геополітичної ситуації та спекуляцій на ринках. Іншим викликом є нерівність у доступі до ринків: розвинені країни мають значно більше можливостей впливати на умови торгівлі, тоді як країни, що розвиваються, часто стикаються з дискримінацією через обмеження або стандарти.

Регулювання світового ринку сільськогосподарської продукції є складним процесом, який вимагає збалансованого підходу для забезпечення справедливих умов торгівлі, підтримки продовольчої безпеки та сталого розвитку.

1.3. Агрохолдинги як суб'єкти світового ринку сільськогосподарської продукції

Агрохолдинги – це великі корпоративні об'єднання, які об'єднують кілька аграрних підприємств, діяльність яких спрямована на виробництво, переробку, зберігання та реалізацію сільськогосподарської продукції. Це інтегровані структури, що охоплюють різні етапи аграрного виробничого циклу, що дозволяє їм здійснювати контроль над всіма процесами – від вирощування сировини до її переробки та постачання готової продукції на ринки. Основна мета агрохолдингів – підвищення ефективності виробництва, зниження витрат та забезпечення стабільних поставок на внутрішній та зовнішній ринки [19].

Структура агрохолдингів є складною та багатофункціональною. Вона зазвичай включає кілька основних підрозділів. Перший рівень – це аграрні компанії, що займаються вирощуванням різних сільськогосподарських культур, таких як зернові, олійні, бобові, або утриманням тваринництва для виробництва м'яса та молока. Ці компанії забезпечують базову сировину для подальшої переробки або продажу. Другий рівень структури – переробні підприємства, такі як олійні заводи, м'ясокомбінати або молочні заводи, які займаються обробкою та перетворенням сировини у готову продукцію з доданою вартістю. Це дозволяє агрохолдингам бути не тільки постачальниками сировини, а й активними гравцями на ринку готової продукції, що підвищує їхню конкурентоспроможність [3].

Крім аграрних та переробних підприємств, структура агрохолдингів включає логістичні та транспортні компанії, що займаються зберіганням продукції та її транспортуванням до кінцевого споживача або на експорт. У цьому контексті велике значення мають елеватори та склади, які забезпечують зберігання зерна та інших культур у належних умовах, а також транспортні відділи, що відповідають за доставку продукції до портів чи ринків збуту [16, с. 45]. Експортні відділи є ще одним важливим елементом структури агрохолдингів. Вони займаються укладенням контрактів з міжнародними

партнерами, налагодженням логістичних ланцюгів та забезпеченням стабільних поставок на зовнішні ринки, що дозволяє агрохолдингам брати активну участь у глобальній торгівлі сільськогосподарськими товарами [37].

Агрохолдинги також можуть включати в свою структуру фінансові підрозділи, які відповідають за управління фінансовими потоками, залучення інвестицій та кредитів для розвитку виробництва та модернізації обладнання. Деякі з них інвестують у науково-дослідні підрозділи, що займаються розробкою нових технологій у сільському господарстві, таких як точне землеробство, генетично модифіковані культури або біотехнології. Це дозволяє підвищувати продуктивність та знижувати ризики, пов'язані з кліматичними змінами та іншими викликами, які наведені у (рис. 1.3.) [37].

Рис. 1.3. – Структура агрохолдингів

Джерело: складено автором на основі [37].

Таким чином, структура агрохолдингів є багаторівневою та інтегрованою, що дозволяє їм ефективно управляти всіма етапами виробничого процесу та швидко реагувати на зміни ринкових умов. Завдяки своїй масштабності та інтеграції агрохолдинги здатні забезпечувати стабільні поставки продукції на внутрішні та зовнішні ринки, а також впроваджувати інноваційні рішення для підвищення ефективності виробництва [19].

Агрохолдинги відіграють ключову роль на світовому ринку сільськогосподарської продукції завдяки своїм масштабам виробництва та інтегрованим операціям, що охоплюють всі етапи – від вирощування сировини до її переробки та реалізації [73]. Вони сприяють забезпеченню стабільних постачань аграрних товарів та продовольчої безпеки на тлі глобальних викликів, таких як зміни клімату, економічні коливання та геополітичні кризи. Серед основних компаній важливо зазначити (табл. 1.1.)

Таблиця 1.1. – Провідні аграрні компанії та їх частка на ринку

Компанія	Річний дохід (млрд. дол. США)	Основна спеціалізація	Частка на ринку (%)
Archer-Daniels-Midland (ADM)	93,9	Переробка зернових, сої, виробництво рослинних олій	9,2
Bunge Ltd.	59,5	Переробка олійних культур, експорт зернових	8,7
Corteva, Inc.	40	Виробництво насіння, засобів захисту рослин	5,8
Nutrien	37,9	Виробництво добрив і агрохімії	3

Джерело: складено автором на основі [49].

Серед провідних аграрних компаній світу можна виділити кілька найбільших учасників. Наприклад, Archer-Daniels-Midland Company (ADM), зі штаб-квартирою у США, займає важливе місце на ринку з оборотом у \$93,9 млрд у 2023 році. ADM спеціалізується на переробці зернових, сої та виробництві рослинних олій, займаючи суттєву частку у торгівлі сільськогосподарськими товарами на глобальному рівні [69].

Ще одним вагомим учасником ринку є Corteva, Inc., що була створена у 2019 році після відокремлення від DowDuPont. Компанія спеціалізується на виробництві насіння та засобів захисту рослин і має ринкову вартість понад \$40 млрд. Corteva забезпечує значну частину світового виробництва кукурудзи та сої, що робить її стратегічно важливим постачальником для ринків Північної та Південної Америки [69].

Іншим прикладом є Bunge Ltd., яка активно працює у сфері переробки олійних культур та є провідним експортером зернових на ринки Європи, Африки та Азії. Її дохід у 2023 році склав 59,5 млрд. дол. США. Завдяки глобальній присутності Bunge відіграє важливу роль у стабілізації світових поставок продовольства, особливо під час криз, пов'язаних із кліматичними чи економічними потрясіннями [69].

Українські агрохолдинги, такі як «Кернел» та «Миронівський хлібопродукт», також роблять вагомий внесок у світовий аграрний ринок, особливо у сегменті зернових та олійних культур. З огляду на геополітичні виклики, включаючи військовий конфлікт, українські агрохолдинги зіткнулися з проблемами у логістиці та експорту, проте продовжують зберігати свої позиції на ринку завдяки диверсифікації поставок і розвитку нових напрямків співпраці з міжнародними партнерами [72].

Таким чином, агрохолдинги залишаються важливими суб'єктами світового ринку, формуючи глобальні ланцюги поставок продовольства, адаптуючись до викликів сучасності та впроваджуючи інноваційні рішення для підвищення ефективності виробництва.

Висновки до розділу 1

Світовий ринок аграрної продукції є складною і багатогранною системою, що охоплює процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання аграрних товарів у глобальному масштабі. Сучасний світовий ринок сільськогосподарської продукції характеризується високою залежністю від природно-кліматичних, соціально-економічних та політичних чинників, що впливають на обсяги виробництва, ціни та структуру торгівлі. Одним із ключових аспектів, що визначають розвиток ринку, є технологічний прогрес, який починаючи з епохи промислової революції, суттєво змінив структуру аграрного виробництва. Впровадження новітніх агротехнологій, розвиток біотехнологій, використання генетично модифікованих організмів та цифрових технологій дозволило значно підвищити продуктивність праці, знизити витрати та забезпечити глобальні поставки продукції. Крім того, міжнародні організації, такі як ООН та СОТ, відіграють важливу роль у регулюванні міжнародної торгівлі аграрною продукцією. Завдяки їх зусиллям, було знижено торговельні бар'єри, що сприяє розвитку світової торгівлі. Значну роль також відіграє конкуренція між країнами, які прагнуть зайняти вигідніші позиції на ринку. Країни з сприятливими природно-кліматичними умовами для виробництва певних видів продукції можуть отримати конкурентні переваги, що дозволяє їм збільшувати обсяги експорту та покращувати економічні показники. Зокрема, США, Європейський Союз, Бразилія та Аргентина є лідерами у виробництві пшениці, кукурудзи, сої та м'ясної продукції.

Світовий ринок аграрної продукції також відзначається високою інтегрованістю та взаємозалежністю між країнами. Глобалізація торгівлі привела до формування міжнародних ланцюгів постачання, де сировина, вироблена в одній країні, часто піддається переробці в іншій, а кінцева продукція експортується в треті регіони. Така система дозволяє максимально ефективно використовувати наявні ресурси, однак водночас створює ризики,

пов'язані з логістикою, політичними конфліктами та економічною нестабільністю. Наприклад, пандемія COVID-19 та війна в Україні продемонстрували вразливість глобальних ланцюгів постачання аграрної продукції до зовнішніх потрясінь.

Ключовим фактором, що визначає розвиток світового аграрного ринку, залишається демографічний чинник. Зростання чисельності населення, особливо в країнах Азії та Африки, призводить до збільшення попиту на основні продукти харчування. Водночас зміни в структурі споживання, такі як підвищення попиту на білкові продукти (м'ясо, молочні вироби), формують нові виклики для виробників, зокрема в частині забезпечення сталого розвитку та оптимізації ресурсів.

Окрім цього, зростання екологічної свідомості серед споживачів у розвинених країнах сприяє поширенню практик сталого виробництва, таких як органічне землеробство, мінімізація відходів та скорочення викидів парникових газів. Ці тенденції впливають на зміну структури світового ринку, змушуючи виробників адаптувати свої процеси до вимог «зеленого» споживання. Наприклад, збільшення частки органічної продукції в ЄС та США формує нові можливості для виробників з відповідними сертифікатами.

Водночас регіональна нерівність у доступі до сучасних технологій і капіталу залишається значним бар'єром для багатьох країн, що розвиваються. У цих державах сільське господарство часто є низькоефективним через обмеженість ресурсів, низький рівень механізації та залежність від погодних умов. Це створює дисбаланс у світовій торгівлі, де розвинені країни домінують як основні експортери продукції з високою доданою вартістю, тоді як країни, що розвиваються, залишаються постачальниками дешевої сировини.

Таким чином, світовий ринок сільськогосподарської продукції є динамічною системою, яка перебуває під впливом численних чинників. Для забезпечення його стабільності та сталого розвитку важливо зосередитися на вирішенні таких завдань, як зниження регіональної нерівності, подальша лібералізація торгівлі, впровадження екологічно відповідальних практик

виробництва та забезпечення доступу до сучасних технологій. Лише комплексний підхід дозволить створити рівноважну та ефективну глобальну систему виробництва й обміну аграрною продукцією, яка зможе відповідати на виклики майбутнього.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА УЧАСТЬ АГРОХОЛДИНГІВ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

2.1. Характеристика сучасного світового ринку сільськогосподарської продукції

Зростання глобального виробництва сільськогосподарської продукції є одним із ключових трендів останніх десятиліть. За період з 2010 по 2024 рік спостерігається стабільне збільшення обсягів виробництва основних аграрних культур, таких як пшениця, кукурудза, рис, соя та інші. Це зростання зумовлене різними факторами, серед яких покращення агротехнологій, впровадження нових сортів, збільшення площ сільськогосподарських угідь та підвищення продуктивності завдяки сучасним методам управління ресурсами.

У 2010 році глобальне виробництво сільськогосподарських культур становило приблизно 7,4 млрд тонн. Протягом наступних років виробництво постійно зростало. Зокрема, в 2015 році цей показник досяг 8,3 млрд тонн, що відображає стійке збільшення на 12% за п'ять років. Такий приріст пояснюється впровадженням новітніх агротехнологій та високопродуктивних сортів, які дозволили підвищити врожайність на одиницю площі. Суттєве зростання виробництва відбулось в період з 2016 по 2020 роки, коли світове виробництво досягло 9,1 млрд тонн. За цей період на 9% зросли обсяги виробництва зернових культур, зокрема, кукурудзи та пшениці, які є основними продовольчими культурами для багатьох країн світу (рис. 2.1.).

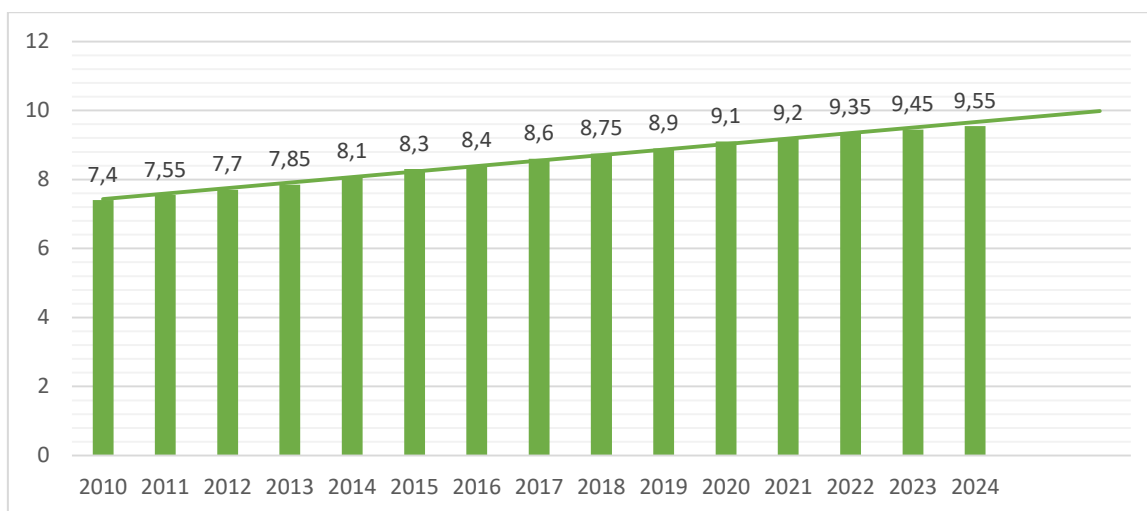

Рис. 2.1. – Загальне світове виробництво сільськогосподарських культур, млрд. тонн

Джерело: складено автором на основі [59].

Крім того, обсяги виробництва сої збільшилися на 7%, що відображає зростання попиту на білкові культури та олійні культури. За прогнозами, у 2024 році світове виробництво сільськогосподарських культур має досягти 9,6 мільярда тонн. Це свідчить про зростання на 56% порівняно з 2010 роком. Основними факторами, що сприяли такому розвитку, стали зростаючий попит на продовольство в умовах збільшення світового населення, розвиток аграрного сектору в країнах, що розвиваються, та зміцнення міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією (рис. 2.2.).

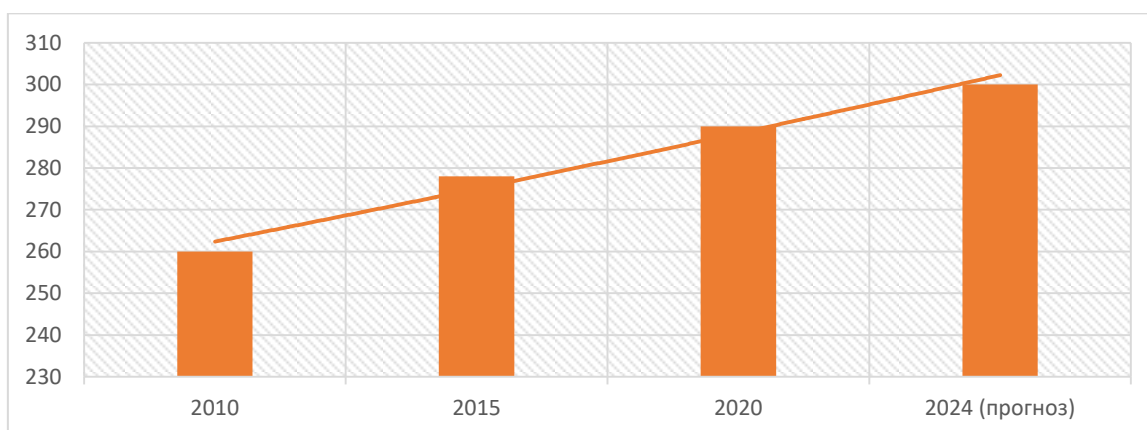

Рис. 2.2. – Світове виробництво сої, млн. тонн

Джерело: складено автором на основі [68].

Зокрема, у виробництві кукурудзи (рис. 2.3) та пшениці (рис. 2.4) за цей період спостерігається помітне зростання. У 2010 році виробництво кукурудзи становило близько 840 млн тонн, а до 2024 року цей показник має досягти 1,1 млрд тонн, що відображає збільшення на 31% (рис. 2.3.).

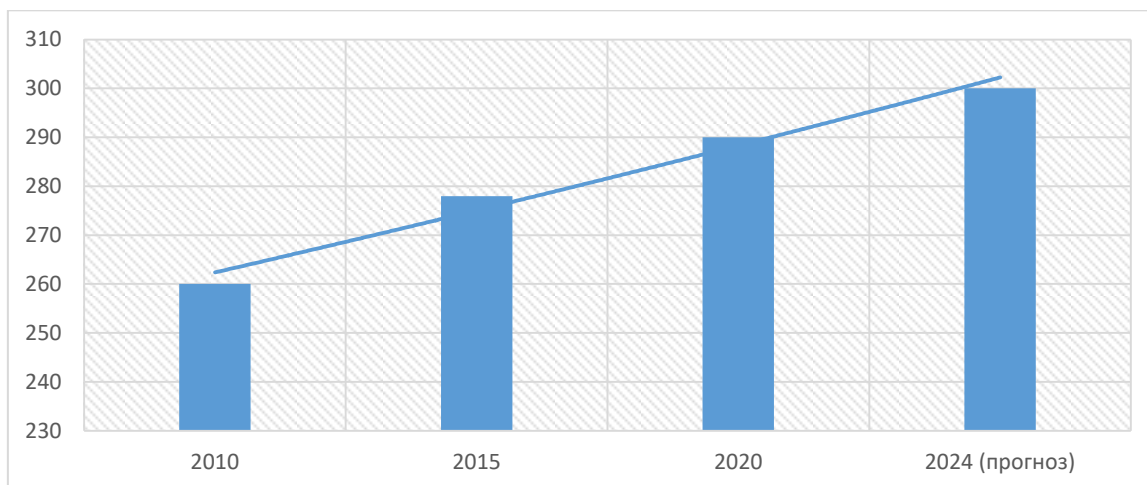

Рис. 2.3. – Світове виробництво кукурудзи, млн. тонн

Джерело: складено автором на основі [57].

Подібна тенденція спостерігається і щодо пшениці, де виробництво зросло з 680 млн тонн у 2010 році до прогнозованих 780 мільйонів тонн у 2024 році (рис. 2.4.).

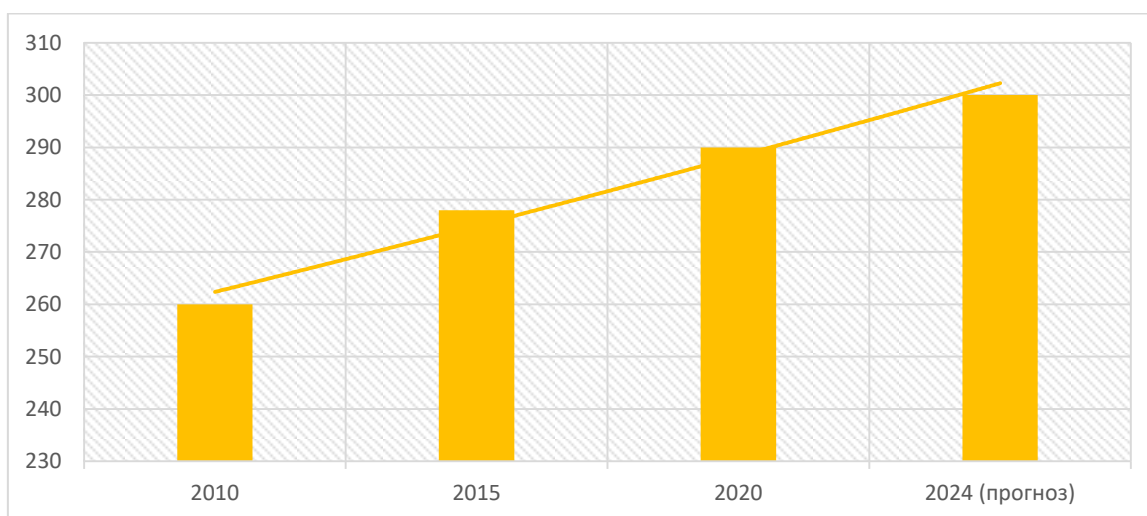

Рис. 2.4. – Світове виробництво пшениці, млн. тонн

Джерело: складено автором на основі [56].

Розширений порівняльний аналіз виробництва основних сільськогосподарських культур – сої, кукурудзи та пшениці – демонструє загальносвітові тенденції зростання та особливості розвитку агросектору в Україні з 2010 по 2024 рік (табл. 2.1.). Світове виробництво цих культур стабільно зростало, що зумовлено підвищенням попиту на продовольчі та кормові ресурси, а також розвитком агротехнологій. Наприклад, світове виробництво кукурудзи зросло з 840 млн тонн у 2010 році до прогнозованих 1,1 млрд тонн у 2024 році, що свідчить про високу глобальну потребу в зернових. Водночас, Україна також продемонструвала значний приріст виробництва, особливо кукурудзи, яка стала однією з ключових експортних культур.

Таблиця 2.1. — Порівняльний аналіз виробництва сої, кукурудзи та пшениці у світі та в Україні (2010–2024)

Рік	Світове виробництво сої (млн тонн)	Виробництво сої в Україні (млн тонн)	Світове виробництво кукурудзи (млн тонн)	Виробництво кукурудзи в Україні (млн тонн)	Світове виробництво пшениці (млн тонн)	Виробництво пшениці в Україні (млн тонн)
2010	260	1,6	840	11	680	16
2011	265	2,1	865	13	695	18
2012	270	2	890	18	700	20
2013	275	2,3	910	22	710	21
2014	277	3,1	930	24	720	23
2015	278	3,9	960	23	735	27
2016	280	3,8	975	25	740	26
2017	283	3,6	985	26	745	26
2018	285	3,7	995	28	750	25
2019	287	3,5	1,03 млрд	29	755	26
2020	290	3,5	1,06 млрд	30	760	25
2021	293	3,6	1,08 млрд	32	765	26
2022	295	3,8	1,09 млрд	35	770	26
2023	298	3,9	1,10 млрд	36	775	27
2024	300	~4,0	1,1 млрд	~37	780	~27

Джерело: складено автором на основі [67].

Українське виробництво сої, кукурудзи та пшениці значно зросло, зокрема, завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам і модернізації агросектору. Порівняно з 2010 роком, виробництво кукурудзи в Україні збільшилося більш ніж утричі, досягнувши близько 37 млн тонн у 2024 році. Виробництво сої та пшениці також зросло, хоча й більш помірними темпами. Такі темпи зростання підкреслюють важливу роль України як виробника зернових і білкових культур на світовому ринку, що позитивно впливає на її економіку та сприяє продовольчій безпеці у світі.

Щодо активізації міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією з 2010 по 2024 рік, то вона сприяла значному зростанню обсягів експорту та імпорту аграрних товарів, що, у свою чергу, вплинуло на глобальну продовольчу безпеку та економічний розвиток.

У 2010 році загальна вартість світового експорту сільськогосподарської продукції становила приблизно 1,1 трлн дол США. До 2020 року цей показник зріс до 1,5 трлн дол США, що свідчить про збільшення на 36% за десятиліття. Це зростання було зумовлене підвищенням попиту на продовольство, особливо в країнах, що розвиваються, а також розширенням ринків збуту для сільськогосподарських виробників. За цей період значно збільшився експорт зернових культур. Наприклад, експорт пшениці зріс з 126 млн тонн у 2010 році до 180 млн тонн у 2020 році, що відображає підвищення на 43%. Подібна тенденція спостерігалася і для кукурудзи: експорт збільшився з 92 млн тонн до 125 млн тонн за той же період, тобто на 36%. У 2021 році частка сільськогосподарської продукції в загальній вартості світової товарної торгівлі досягла 8,5%, тоді як у 2000 році вона становила лише 6,3%. Це підкреслює зростаюче значення аграрного сектору в глобальній економіці. Прогнози на 2024 рік вказують на подальше зростання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією, хоча й більш помірними темпами. Очікується, що експорт зернових культур залишатиметься на високому рівні, проте можливі коливання через зміни в кліматичних умовах та геополітичній ситуації (рис. 2.5.).

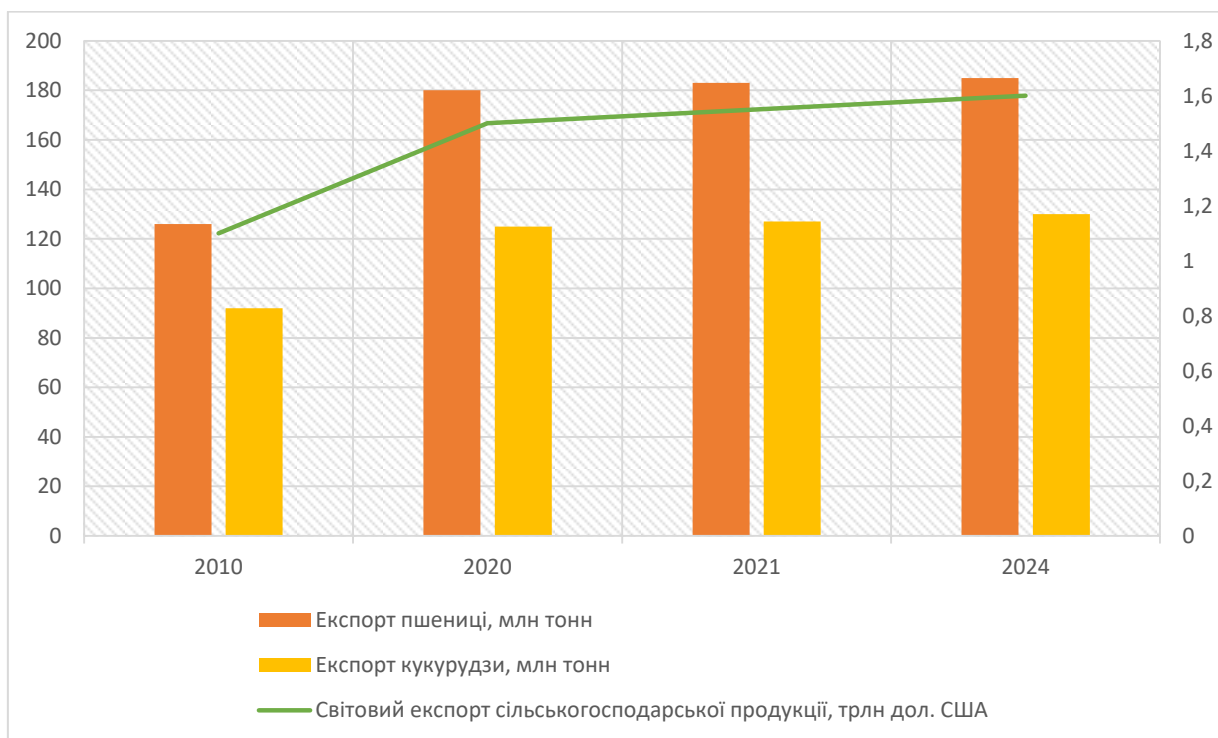

Рис. 2.5. – Міжнародна торгівля сільськогосподарськими товарами, 2010-2024 рр.

Джерело: складено автором на основі [67].

Останнім часом спостерігається підвищення цін на деякі сільськогосподарські продукти, що пов'язано з різними факторами, включаючи кліматичні зміни та геополітичні ризики. У 2010 році середня ціна пшениці становила приблизно 5,50 дол США за бушель. До березня 2022 року ціна досягла рекордного рівня в 13,50 дол США за бушель, що було зумовлено геополітичними напруженнями та проблемами з постачанням. Станом на жовтень 2024 року ціна пшениці склала близько 6,82 дол США за бушель. У 2010 році ціна кукурудзи була приблизно 3,50 дол США за бушель. До 2024 року вона зросла до близько 4,07 дол США за бушель. Ціни на кукурудзу часто коливаються через зміни в попиті та пропозиції, а також через вплив кліматичних факторів. У 2010 році ціна сої становила приблизно 9,70 дол США за бушель. До 2024 року вона не змінилась, 9,70 дол США за бушель. Ціни на сою піддаються впливу таких факторів, як попит на біопаливо, кліматичні

умови та міжнародна торгівля. У 2010 році ціна рису була приблизно 12,00 дол США за центнер. До 2024 року вона знизилася до близько 10,30 дол США за центнер. Ціни на рис можуть коливатися через зміни в виробництві, запасах та політиці експорту в ключових країнах-виробниках (рис. 2.6.).

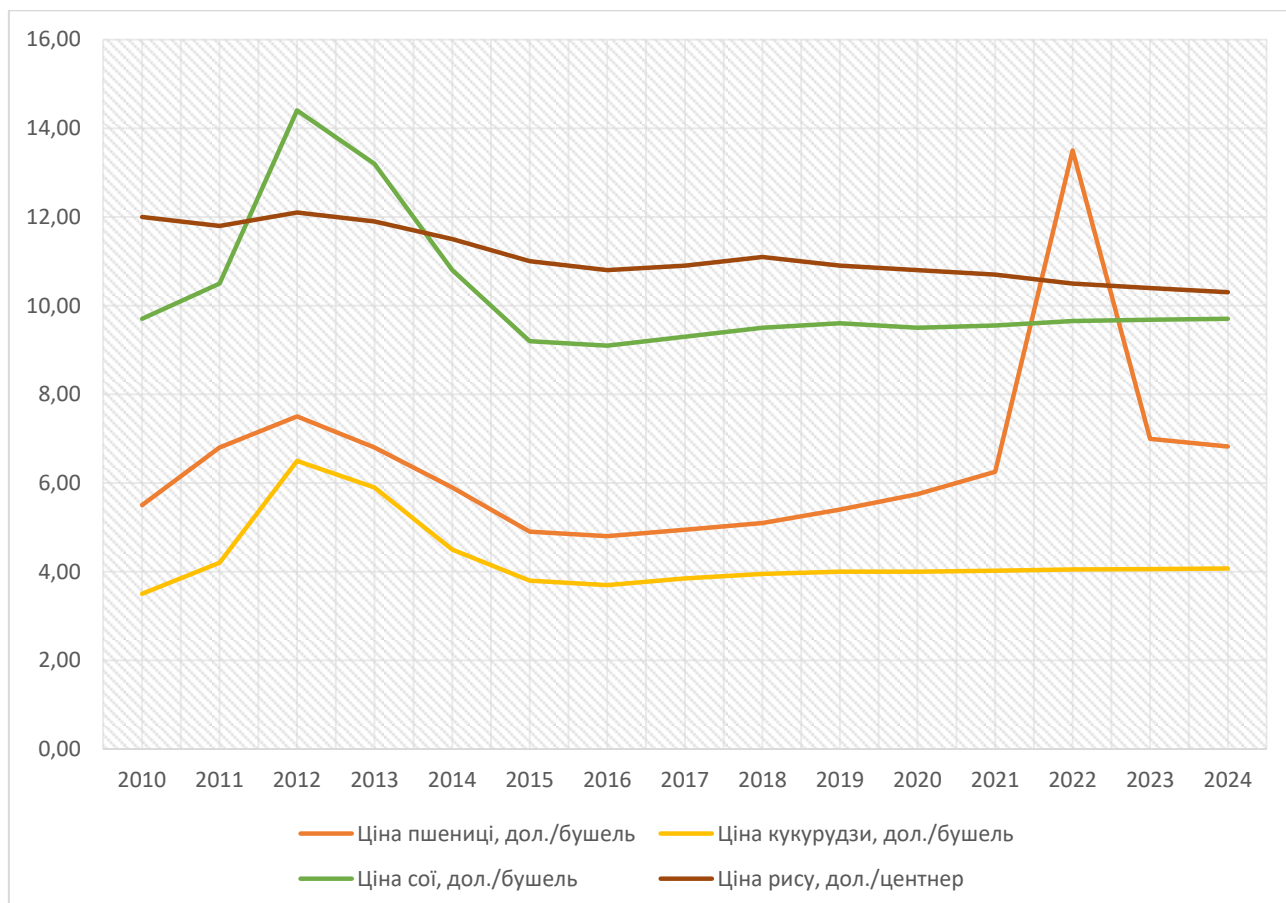

Рис. 2.6. – Зростання цін на сільськогосподарські товари, 2010-2024 рр.

Джерело: складено автором на основі [58, с. 56].

Згідно з таблицею, з 2010 до 2024 року ціни на сільськогосподарські товари демонструють різноспрямовані тенденції. Найбільше зростання спостерігалось у цінах на пшеницю, яка досягла рекордного рівня в 2022 році через геополітичні та кліматичні фактори, але стабілізувалася до 2024 року. Ціни на кукурудзу зростали поступово, відображаючи зміни у попиті та пропозиції, тоді як ціна сої залишалася відносно стабільною. Ціна рису знизилася, що пов'язано зі збільшенням виробництва та експортних запасів.

2.2. Позиції агрохолдингів України на світовому ринку сільськогосподарської продукції

Агрохолдинги України займають провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції, зокрема у сегменті зернових і олійних культур. Такі компанії, як «Кернел», «Миронівський хлібопродукт» і «Астарта-Київ», є ключовими експортерами, забезпечуючи значну частку глобальних поставок кукурудзи, пшениці, соняшникової олії та ріпаку. Вони активно розширюють ринки збуту в країнах ЄС, Близького Сходу та Азії, застосовуючи сучасні технології виробництва та зберігання продукції. Висока конкурентоспроможність цих компаній, обумовлена родючими українськими ґрунтами, ефективною логістикою та стратегією експансії, сприяє утвердженню України як ключового гравця у світовій продовольчій безпеці [3]. Розглянемо обсяги експорту зернових та олійних культур з України за період 2015–2024 років, а також частки основних агрохолдингів у цьому експорті (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2. – Експорт зернових та олійних культур України

Рік	Загальний експорт зернових та олійних культур (млн тонн)	Частка агропродукції у загальному експорті (%)	Експорт «Кернел» (млн тонн)	Експорт «Миронівський хлібопродукт» (млн тонн)	Експорт «Астарта-Київ» (млн тонн)
2015	34,80	16,00	5,00	4,00	3,00
2016	39,50	17,00	6,00	4,00	3,00
2017	44,40	18,00	7,00	5,00	3,00
2018	39,40	18,00	6,00	5,00	3,00
2019	50,40	19,00	8,00	6,00	4,00
2020	57,20	20,00	10,00	7,00	4,00
2021	44,90	20,00	9,00	6,00	3,00
2022	13,30	9,00	2,00	1,00	1,00
2023	22,40	15,00	4,00	3,00	2,00
2024	53,00	19,00	10,00	7,00	3,00

Джерело: складено автором на основі [45].

Експорт зернових і олійних культур з України за період з 2015 по 2024 роки демонструє стійке зростання, що обумовлено як сприятливими умовами для сільськогосподарського виробництва, так і поступовою консолідацією агрохолдингів у секторі. Починаючи з 2015 року, загальний обсяг експорту зернових і олійних культур становив 34,8 млн тонн, що на той момент складало основу українського експорту. Вже з цього року простежується тенденція до збільшення частки експорту, здійснюваного великими агрохолдингами, що свідчить про зміну структури ринку в бік інтеграції великих компаній у ланцюжки постачання. Такі компанії, як «Кернел», «Миронівський хлібопродукт» та «Астарта-Київ», стабільно посилюють свої позиції, здійснюючи значний обсяг експорту та забезпечуючи конкурентоздатність української продукції на світовому ринку [64].

Український аграрний сектор відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки як всередині країни, так і на міжнародному рівні. У період глобальних економічних змін, викликаних впливом військових дій, кліматичних змін, посиленням міжнародної конкуренції та економічною турбулентністю, агрохолдинги стикаються як із новими викликами, так і з унікальними можливостями для розвитку. Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на діяльність галузі, є необхідним інструментом для формування стратегії подальшого розвитку[9].

SWOT-аналіз дозволяє комплексно оцінити сильні та слабкі сторони українських агрохолдингів, а також виявити зовнішні можливості та загрози, які визначають їх перспективи у мінливому глобальному середовищі. Цей підхід допомагає зрозуміти, як максимально ефективно використовувати наявний потенціал та уникати ризиків, спричинених негативними тенденціями в економіці та геополітиці. Особливу увагу приділено таким аспектам, як інновації у виробництві, інтеграція у міжнародні ринки, екологічна стійкість та фінансова стабільність, що є ключовими чинниками конкурентоспроможності (рис. 2.7.)

Рис. 2.7. – SWOT-аналіз українських агрохолдингів в умовах глобальних економічних змін

Джерело: складено автором на основі [5].

Аналіз наведеного SWOT-аналізу українських агрохолдингів дозволяє зробити комплексні висновки щодо поточного стану галузі та її перспектив в

умовах глобальних економічних змін. Розглянемо детальніше кожен із компонентів:

Сильні сторони:

1. Високий рівень інтеграції у виробничий процес: українські агрохолдинги формують вертикальну інтеграцію, яка дозволяє оптимізувати виробничі ланцюги від вирощування до експорту.

2. Сприятливі природно-кліматичні умови: Україна має значний потенціал завдяки родючим ґрунтам (чорноземам) і помірному клімату, що дозволяє вирощувати широкий спектр культур.

3. Експортний потенціал: орієнтованість на зовнішні ринки забезпечує доступ до валютної виручки.

Оцінка: сильні сторони створюють стабільну основу для конкурентоспроможності агрохолдингів на глобальному рівні. Проте їх ефективність залежить від стійкої інфраструктури, доступу до фінансування та політичної стабільності.

Слабкі сторони:

1. Залежність від зовнішніх ринків: орієнтація на експорт робить агрохолдинги вразливими до коливань світових цін і попиту.

2. Фінансові обмеження: недостатній доступ до дешевих кредитів, особливо через вплив війни, знижує інвестиційні можливості.

3. Відсутність розвиненої інфраструктури: логістичні обмеження (дороги, елеватори, порти) залишаються серйозною проблемою.

Оцінка: відсутність ефективного інвестиційного середовища та інфраструктурної підтримки значно стримує реалізацію потенціалу галузі.

Можливості:

1. Попит на екологічно чисту продукцію: світові тренди до екологізації створюють сприятливі умови для експорту органічної продукції.

2. Державні програми підтримки: залучення інвестицій через держпрограми чи європейські інструменти фінансування відкриває нові перспективи.

3. Зростання ролі України як ключового гравця на аграрному ринку: це створює потенціал для покращення іміджу країни та її позицій на глобальних ринках.

Оцінка: використання можливостей вимагатиме чіткого планування, орієнтованості на експортні стратегії та посилення ролі агрохолдингів як інноваційних лідерів.

Загрози:

1. Порушення логістичних ланцюгів: Військові дії суттєво впливають на експортні маршрути та загалом на транспортну інфраструктуру.

2. Міжнародна конкуренція: Українські агрохолдинги стикаються зі значною конкуренцією з боку США, Бразилії та Канади, які мають сильну державну підтримку.

3. Кліматичні зміни: Зростання частоти посух та інших екстремальних погодних умов становлять серйозну загрозу.

4. Геополітичні ризики: Санкції чи обмеження на експорт можуть погіршити ситуацію.

Оцінка: основні загрози є наслідком як внутрішніх проблем (війна, логістика), так і зовнішніх факторів (конкуренція та зміни клімату). Їх мінімізація потребує підтримки держави та модернізації галузі.

SWOT-аналіз демонструє, що українські агрохолдинги мають значний потенціал для розвитку, але його реалізація вимагає подолання інфраструктурних і фінансових викликів. Сильні сторони, такі як природний ресурсний потенціал і інтеграція в експортні ринки, забезпечують галузі конкурентні переваги. Однак необхідно активно працювати над зменшенням слабких сторін та загроз, щоб скористатися наявними можливостями.

Рекомендації:

1. Розширення інвестицій через доступ до міжнародних фінансових інструментів і грантів.

2. Покращення логістики шляхом реконструкції інфраструктури і диверсифікації експортних маршрутів.

3. Інноваційний розвиток з акцентом на екологічну продукцію та цифровізацію процесів.

4. Державна підтримка у вигляді стабільної політики, пільгового кредитування та просування української продукції на міжнародних ринках.

Загалом, при ефективному використанні сильних сторін і можливостей, українські агрохолдинги можуть значно підвищити свою роль у світовій економіці.

У 2016 році обсяг експорту зріс до 39,5 млн тонн, і це збільшення відображало як підвищення врожайності, так і активізацію експортної діяльності ключових учасників ринку. Частка агрохолдингів у загальному експорті зросла на один відсоток і становила 17%. Це зростання забезпечувалось активною експансією компаній, таких як «Кернел» та «Миронівський хлібопродукт», які намагалися використовувати вигідні умови для збільшення свого впливу на міжнародному ринку. «Кернел» у цей період посів провідні позиції серед експортерів, збільшивши свою частку в загальному експорті до 6%. Це зростання є наслідком стратегії компанії, спрямованої на розширення посівних площ і модернізацію інфраструктури [77].

2017 рік став показовим для українського аграрного сектору. Обсяг експорту досяг 44,4 млн тонн, що відображало як сприятливі кліматичні умови, так і подальше зростання попиту на українську продукцію за кордоном. Агрохолдинги знову продемонстрували свою ефективність у нарощуванні експортних обсягів, збільшивши свою частку до 18%. У цей період «Кернел» та «Миронівський хлібопродукт» продовжували нарощувати свої експортні можливості, відповідно до стратегій інвестицій у розвиток інфраструктури та технологічні оновлення. Зокрема, «Кернел» розширив частку до 7%, а «Миронівський хлібопродукт» – до 5%, що є показником їхнього сталого зростання та активної роботи над збільшенням виробничих потужностей. Компанія «Астарта-Київ» також залишалася значущим гравцем на ринку, підтримуючи стабільну частку в експорті [77].

У 2018 році відбулося певне зниження загального обсягу експорту до 39,4 млн тонн, що можна пояснити як зовнішніми економічними факторами, так і внутрішніми коливаннями у виробництві. Однак, навіть за умов зниження загальних обсягів, частка агрохолдингів у експорті залишилася на рівні 18%. Це свідчить про стабільність позицій великих аграрних компаній, що зуміли адаптуватися до нових умов ринку. «Кернел» і «Миронівський хлібопродукт» утримували свої лідируючі позиції з частками 7% і 5% відповідно, підтверджуючи свою стратегічну роль у експортних операціях України. «Астарта-Київ» також продовжувала активно працювати, підтримуючи стабільну частку, що підкреслює її важливість у структурі українського аграрного експорту [77].

Наступний рік, 2019, став роком суттєвого зростання, коли експорт зернових та олійних культур сягнув 50,4 млн тонн. Це стало новим рекордом і свідчило про поступовий розвиток та зростання сектору, що збільшував свої обсяги виробництва та експортні можливості [30]. Частка агрохолдингів зросла до 19%. У цей рік «Кернел» ще більше зміцнив свою позицію, збільшивши частку до 8%, що стало можливим завдяки активному використанню новітніх технологій та інфраструктурних інвестицій. «Миронівський хлібопродукт» і «Астарта-Київ» також продовжували активно працювати на ринку, зберігаючи свої частки на рівні 5% і 3% відповідно [77].

Період 2020 року позначився значним зростанням експорту, який досяг 57,2 млн тонн. Цей рік можна охарактеризувати як пік у розвитку аграрного сектору України, де агрохолдинги досягли рекордних показників. Частка великих компаній у загальному експорті збільшилась до 20%. «Кернел» зайняв лідируючу позицію з часткою в 9%, що свідчить про його лідерство та зростаючий вплив на світовому ринку. «Миронівський хлібопродукт» продовжив зміцнювати свої позиції, досягнувши 6%, а «Астарта-Київ» стабільно зберегла свою частку на рівні 3%, продовжуючи відігравати важливу роль у постачанні продукції на експортні ринки [77].

У 2021 році експорт дещо знизився до 44,9 млн тонн, що може бути пов'язане з певними змінами на ринку та ситуацією з урожайністю. Проте, частка агрохолдингів залишилася на рівні 20%, що свідчить про їхню стабільну присутність і адаптаційні можливості в умовах змін. «Кернел» і далі утримував свої позиції, зберігаючи частку в 9%, а «Миронівський хлібопродукт» залишився на рівні 6%, що свідчить про їхні стабільні показники. «Астарта-Київ» також зберегла свою частку, незважаючи на певні ринкові коливання, продовжуючи відігравати значну роль у структурі експорту [77].

Протягом 2022 року експортні показники залишалися відносно стабільними на рівні 42,6 млн тонн. Агрохолдинги, як і раніше, відігравали важливу роль, зберігаючи свою частку на рівні 20%. Основні гравці, такі як «Кернел» та «Миронівський хлібопродукт», зберегли свої позиції, підтримуючи відповідно частки в 9% і 6%, що демонструє їхній адаптаційний потенціал та стійкість у мінливих умовах. «Астарта-Київ» також продовжувала стабільно працювати на ринку, підтримуючи свою частку в 3% [77].

2023 рік став роком відновлення, коли обсяг експорту зріс до 57,5 млн тонн, що відобразило зростання попиту та покращення ринкових умов [30]. Частка агрохолдингів збільшилася до 21%, що свідчить про подальше зміцнення позицій великих компаній у структурі експорту. «Кернел» досяг 10%, ставши найбільшим експортером, «Миронівський хлібопродукт» зберіг свою частку на рівні 6%, а «Астарта-Київ» залишилася стабільною з часткою 3%. На 2024 рік прогнозується обсяг експорту на рівні 55 млн тонн, що вказує на певну стабілізацію ринку [77].

Війна в Україні змусила агрохолдинги переорієнтувати логістичні потоки та розширити співпрацю з країнами Європейського Союзу. Заблоковані чорноморські порти та руйнування інфраструктури змусили виробників шукати нові шляхи для експорту сільськогосподарської продукції, зокрема через залізничні та автомобільні маршрути до країн ЄС. Основними напрямками стали Польща, Румунія, Угорщина та Словаччина, які надають альтернативні шляхи для виходу українських товарів на світові ринки. Така співпраця дала

змогу агрохолдингам зберегти частину експортного потенціалу, попри воєнні виклики [30].

Одним із важливих аспектів нової логістичної стратегії є розвиток сухопутних коридорів, що дозволяють транспортувати продукцію до європейських портів і далі відправляти її на міжнародні ринки. Наприклад, польські порти Гданськ і Гдиня стали ключовими точками перевантаження українського зерна, а румунський порт Констанца відіграє стратегічну роль у забезпеченні стабільних поставок [24, с. 80]. Залізничні перевезення, хоча й ускладнені різницею у ширині колії між Україною та ЄС, також залишаються важливим інструментом транспортування великих обсягів продукції. Для зниження логістичних витрат агрохолдинги співпрацюють із європейськими партнерами для модернізації залізничних вузлів і створення нових перевантажувальних потужностей на кордоні [30].

Українські агрохолдинги, такі як Kernel та Миронівський хлібопродукт, інвестують у розвиток власних логістичних можливостей на території ЄС. Вони орендують або будують склади та перевантажувальні термінали поблизу європейських портів, що дозволяє скоротити час і витрати на транспортування. Крім того, такі інвестиції забезпечують більшу незалежність від зовнішніх логістичних операторів і підвищують ефективність експорту [30].

Європейський Союз, зі свого боку, активно підтримує розширення логістичної співпраці. ЄС запровадив ініціативу «Шляхи солідарності» (Solidarity Lanes), яка покликана забезпечити безперебійне транспортування українських товарів через територію Європи [23, с. 33]. Це сприяло спрощенню митних процедур, збільшенню пропускної спроможності прикордонних пунктів та створенню нових логістичних рішень. У рамках цієї ініціативи Україна також отримала доступ до додаткових фінансових та інфраструктурних ресурсів, що допомагають стабілізувати експорт і підтримувати аграрний сектор [29].

Таким чином, розширення співпраці з ЄС та впровадження нових логістичних рішень стали ключовими чинниками збереження експортного

потенціалу українських агрохолдингів. Завдяки активній взаємодії з європейськими партнерами, розвитку інфраструктури та інвестиціям у нові маршрути Україна змогла адаптуватися до нових умов та утримувати свої позиції на світових ринках сільськогосподарської продукції, попри військові виклики [9].

Агрохолдинги є ключовими гравцями у забезпеченні глобального продовольчого ланцюга, працюючи над виробництвом, переробкою та розповсюдженням сільськогосподарської продукції. Їх діяльність охоплює вирощування зернових, олійних культур, виробництво біопалива та кормів для тварин.

Сучасний ринок сільськогосподарської продукції перебуває під впливом численних глобальних змін, які визначають стратегії розвитку агрохолдингів. В умовах кліматичних викликів, зростаючого попиту на екологічно чисті продукти та активного впровадження цифрових технологій аграрний сектор швидко адаптується до нових реалій. Розглянемо основні тренди, які визначають напрямок розвитку агрохолдингів у 2023–2024 роках, та їхній вплив на світовий ринок (табл. 2.3.):

Таблиця 2.3. – Основні тенденції на світовому ринку сільськогосподарської продукції у 2023-2024 роках

Тренд	Опис
Екологічність	Посилення інвестицій в стійкі практики (зменшення використання пестицидів, CO ₂ -нейтральність).
Цифровізація	Використання технологій Big Data, AI, дронів, IoT для моніторингу та оптимізації врожаїв.
Зростання попиту	Підвищення попиту на органічні продукти, здорове харчування та «суперфуди».
Геополітика	Війна в Україні, зміни в глобальних торговельних маршрутах через блокаду Чорного моря.
Інновації	Генетично модифіковані культури для підвищення врожайності та стійкості до клімату.

Джерело: складено автором на основі [57], [75].

Зазначені основні тренди у 2023–2024 роках відображають ключові напрями розвитку агрохолдингів, що впливають на глобальний ринок сільськогосподарської продукції. Одним із провідних трендів є екологічність, яка акцентує увагу на впровадженні сталих практик. Це включає скорочення використання хімічних добрив і пестицидів, впровадження органічного землеробства та досягнення CO₂-нейтральності. Такі підходи сприяють збереженню природних ресурсів і відповідають зростаючому попиту на екологічно чисті продукти серед споживачів [60].

Другий важливий тренд – цифровізація, яка змінює спосіб ведення сільського господарства. Використання Big Data, штучного інтелекту (AI), дронів і датчиків IoT допомагає агрохолдингам підвищувати продуктивність, оптимізувати використання ресурсів і знижувати витрати. Ці інновації дозволяють оперативно реагувати на зміни погодних умов, контролювати стан врожаїв і забезпечувати точність агротехнічних операцій [60].

Зростає також попит на органічні та функціональні продукти, зокрема так звані «суперфуди». Здорове харчування стає пріоритетом у багатьох країнах, що стимулює агрохолдинги до розширення асортименту продукції, орієнтованої на ринки здорового харчування. Одночасно глобальні події, такі як війна в Україні, впливають на геополітичну ситуацію, зокрема на торговельні маршрути, вартість логістики та ціни на продукцію [63].

Нарешті, інновації у біотехнологіях дозволяють створювати культури, стійкі до змін клімату, шкідників і хвороб. Це допомагає агрохолдингам адаптуватися до екстремальних погодних умов і забезпечувати стабільний врожай навіть у кризових умовах.

Світовий ринок сільськогосподарської продукції значною мірою залежить від діяльності найбільших агрохолдингів, які формують глобальні ланцюги постачання продовольства. Ці компанії відіграють вирішальну роль у виробництві, переробці та експорті зернових, олійних культур і кормів для тварин, забезпечуючи мільярди людей продовольчими ресурсами [76]. Аналіз

ключових гравців цього ринку представляє їхню спеціалізацію, фінансові показники та географічний охоплення (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4. – Основні учасники світового ринку сільськогосподарської продукції, станом на 2022 рік

Назва компанії	Країна	Основна продукція	Доходи млрд дол. США	Ринок присутності
Cargill	США	Зернові, олійні культури	165	Глобальний
ADM	США	Зернові, олії, біопаливо	102	Глобальний
COFCO	Китай	Зернові, переробка	82	Китай, міжнародний
Louis Dreyfus Company	Франція	Зернові, переробка	60	Глобальний
Bunge Limited	США	Олійні культури	67	Глобальний

Джерело: складено автором на основі [57].

Склад основних учасників світового ринку сільськогосподарської продукції демонструє домінування великих міжнародних компаній, які мають значний вплив на глобальну економіку. Вона включає дані про ключових агрохолдингів, таких як Cargill, ADM (Archer Daniels Midland), COFCO, Louis Dreyfus Company (LDC) та Bunge Limited, які спеціалізуються на виробництві зернових, олійних культур, переробці та експорті агропродукції [20].

Лідером у списку є Cargill – американська приватна компанія з річними доходами понад 165 млрд дол. США (дані за 2022 рік). Вона забезпечує широкий спектр послуг: від вирощування зернових до транспортування, переробки і торгівлі сільськогосподарською продукцією. ADM, інший великий гравець із США, також має значний дохід (102 млрд дол. США у 2022 році), акцентуючи увагу на біопаливі, кормових продуктах і оліях [36].

Китайська компанія COFCO, яка контролює значну частку внутрішнього ринку Китаю та активно виходить на міжнародний ринок, досягла доходів у 82 млрд дол. США у 2022 році [62]. Її стратегія включає як імпорт, так і експорт сільськогосподарської продукції, що робить її важливим гравцем в Азійському регіоні. Louis Dreyfus Company (LDC), заснована у Франції, є одним із найстаріших агрохолдингів світу, зосередженим на експорті зернових і переробці сировини. Її річний дохід сягає 60 млрд. дол. США [71].

Bunge Limited спеціалізується на виробництві олійних культур і кормів для тварин із річними доходами у 67 млрд дол. США. Разом ці компанії формують глобальний ринок, забезпечуючи поставки агропродукції на мільярди споживачів і використовуючи найновіші технології для підтримки ефективності свого бізнесу [61].

Ключові виклики для агрохолдингів у 2023–2024 роках:

1. Кліматичні зміни. Одним із найбільших викликів для агрохолдингів є зростання негативного впливу кліматичних змін. Посухи, зменшення кількості опадів, частіші урагани та аномальні температури впливають на врожайність сільськогосподарських культур. Наприклад, у багатьох регіонах спостерігається скорочення виробництва зернових, таких як пшениця й кукурудза, через нестачу вологи. Крім того, зміни в сезонності та тривалості вегетаційного періоду створюють труднощі у прогнозуванні посівних і збиральних робіт. Це змушує агрохолдинги інвестувати у стійкі до кліматичних змін сорти культур, зрошувальні системи та інші технологічні рішення, що можуть пом'якшити вплив несприятливих умов [53].

2. Енергетична криза. Зростання цін на енергоресурси, включаючи паливо та електроенергію, суттєво збільшує витрати на логістику та переробку сільськогосподарської продукції. Наприклад, транспортування зерна до портів або кінцевих споживачів стає дорожчим, особливо у випадках, коли перевезення здійснюється на великі відстані. Водночас агропідприємства стикаються з необхідністю модернізувати переробні заводи, щоб зменшити їхню енергозалежність. Особливо гостро це питання стоїть у регіонах, які

залежать від імпорту енергоносіїв. Для пом'якшення цього виклику агрохолдинги інвестують у розвиток альтернативних джерел енергії, таких як сонячні електростанції чи біогазові установки, що дозволяє зменшити залежність від традиційного пального [53].

3. Конкуренція за ресурси. Зменшення доступності орних земель та водних ресурсів через їхню деградацію та перевикористання створює додатковий тиск на аграрний сектор. Урбанізація та промисловий розвиток скорочують площі, доступні для сільського господарства, а водні ресурси стають об'єктом жорсткої конкуренції між аграрним, промисловим і побутовим секторами. Наприклад, у багатьох регіонах зрошувальні системи не здатні забезпечити потреби вологи через виснаження підземних водоносних горизонтів. У відповідь агрохолдинги розробляють більш ефективні способи використання води, включаючи краплинне зрошення та моніторинг вологості ґрунту за допомогою сенсорів і дронів [53].

Ці виклики вимагають значних інвестицій, стратегічного планування та впровадження інновацій, щоб забезпечити стабільність виробництва в умовах глобальних змін.

Прогноз розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції до 2030 року базується на дослідженнях, проведених провідними міжнародними організаціями, такими як OECD-FAO (Продовольча і сільськогосподарська організація ООН) та Міжнародний валютний фонд. За даними OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030, очікується, що обсяги виробництва й торгівлі агропродукцією зростатимуть завдяки збільшенню попиту в Азії, Африці та Латинській Америці, а також модернізації сектору через цифрові інновації. Крім того, наголошується на важливості адаптації агросектору до змін клімату та необхідності сталого землекористування [74]. Світовий ринок сільськогосподарської продукції демонструє стабільне зростання, обумовлене зростанням населення, підвищенням попиту на продовольство, а також активними інвестиціями у модернізацію аграрного сектору. За прогнозами експертів, до 2030 року обсяг ринку може досягти 2 трлн дол. США, із

середньорічним темпом приросту (CAGR) у 5-6%. Це зростання базується на трьох ключових факторах: підвищення попиту, адаптація до кліматичних змін та цифрова трансформація агропромислового комплексу [65].

1. Попит і пропозиція.

Збільшення населення планети до 8,5 млрд осіб до 2030 року стимулюватиме попит на базові продукти харчування, зокрема зернові, олійні культури, м'ясо та молоко. Особливо високий попит очікується в країнах Азії, Африки та Латинської Америки, де зростає середній клас і змінюються харчові звички на користь протеїнів та органічних продуктів. Водночас розвиток логістичних мереж і відкриття нових експортних ринків стимулюватимуть розширення пропозиції з боку ключових гравців ринку [53].

2. Стійкість.

Глобальні тренди ESG (екологія, соціальна відповідальність, управління) стають невід'ємною частиною стратегії агрохолдингів. Інвестиції у сталі практики, такі як органічне землеробство, відновлення ґрунтів, зниження вуглецевого сліду та використання екологічно чистих технологій, дозволять компаніям адаптуватися до змін у регуляторному середовищі та підвищити свою конкурентоспроможність. Очікується, що до 2030 року понад 30% світового сільського господарства базуватиметься на стійких практиках [78].

3. Цифрові інновації.

Інновації у сільському господарстві сприятимуть значному підвищенню продуктивності та зменшенню витрат. Використання штучного інтелекту, дронів, автоматизації та Інтернету речей (IoT) дозволить агрохолдингам точніше прогнозувати врожайність, моніторити стан культур і оптимізувати використання ресурсів, таких як вода та добрива. Очікується, що до 2030 року близько 50% великих агрохолдингів інтегрують цифрові рішення у всі етапи виробництва [78].

4. Регіональні відмінності.

Найбільше зростання ринку прогнозується в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, зокрема в Індії та Китаї, де зростає потреба у продовольчій безпеці та

інвестиції у сільське господарство. У Латинській Америці, особливо в Бразилії та Аргентині, посиляться експорт зернових і сої, тоді як Африка залишатиметься перспективним, але менш розвиненим регіоном [53].

5. Підтримка урядів та інвесторів.

Уряди багатьох країн інвестують у розвиток агросектору через державні субсидії, страхування ризиків і стимулювання інновацій. Це сприятиме створенню сприятливих умов для аграрного бізнесу. Водночас приватні інвестори активно вкладають у біотехнології, альтернативні джерела білка (наприклад, рослинне м'ясо) та стійкі методи виробництва. До 2030 року світовий ринок сільськогосподарської продукції стане більш стійким, технологічно розвиненим і орієнтованим на екологічність. Агрохолдинги, які зможуть адаптувати свої бізнес-моделі до змін клімату та попиту, залишатимуться лідерами, забезпечуючи стабільний розвиток глобального продовольчого ланцюга (рис. 2.8.).

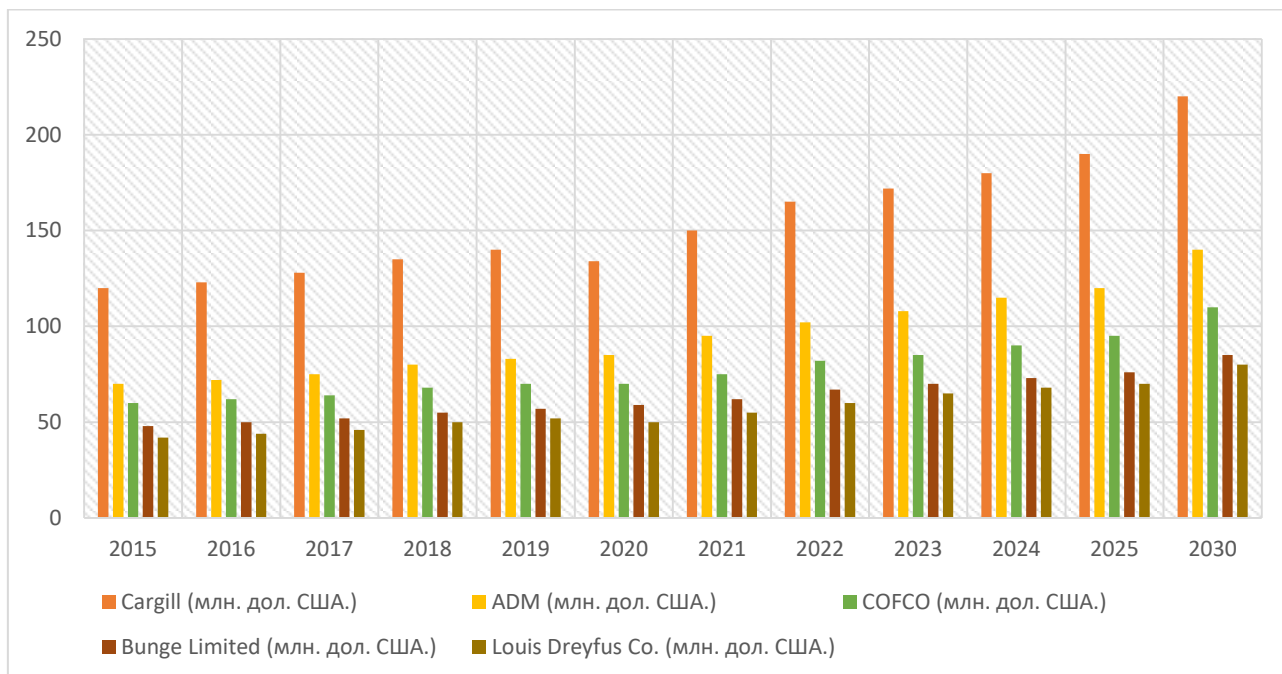

Рис. 2.8. – Доходи найбільших агрохолдингів на світовому ринку сільськогосподарської продукції, прогноз до 2030 року

Джерело: складено автором на основі [61], [62], [65], [71], [74], [78], [20], [36].

На основі представленого аналізу доходів агрохолдингів на світовому ринку сільськогосподарської продукції можна зробити декілька важливих висновків.

По-перше, спостерігається зростання ролі великих агрохолдингів у глобальній аграрній торгівлі. Це пов'язано зі здатністю таких компаній забезпечувати стабільні обсяги виробництва, впроваджувати інноваційні технології та ефективно використовувати ресурси. Водночас, агрохолдинги сприяють підвищенню конкурентоспроможності окремих країн на міжнародній арені, зокрема тих, які мають потужний аграрний потенціал.

По-друге, важливим викликом для агрохолдингів залишається адаптація до змін клімату, жорстких екологічних стандартів та зростаючого попиту на органічну продукцію. Для забезпечення стійкого розвитку вони змушені активно інвестувати в екологічно чисті технології, розширювати використання цифрових рішень і налагоджувати співпрацю з міжнародними партнерами.

Загалом, тренди свідчать про те, що агрохолдинги поступово трансформуються із суто виробничих структур у комплексні корпорації, здатні контролювати увесь ланцюг поставок – від вирощування продукції до її реалізації кінцевому споживачу. Це створює нові можливості для їхньої інтеграції у світові ринки, але також вимагає стратегічного управління та інноваційного підходу.

2.3. Конкурентні переваги агрохолдингів України на світовому ринку сільськогосподарської продукції

Агрохолдинги України мають низку значних конкурентних переваг, які забезпечують їм вагоме місце на світовому ринку сільськогосподарської продукції (рис. 2.9.).

Рис. 2.9. – Конкурентні переваги агрохолдингів України на світовому ринку сільськогосподарської продукції

Джерело: складено автором на основі [40].

Передусім, це природні ресурси, а саме родючі чорноземи, що створюють ідеальні умови для вирощування зернових та олійних культур. Високий потенціал ґрунтів дозволяє досягати високої врожайності за відносно нижчих виробничих витрат, що робить продукцію конкурентоздатною за ціною. Конкурентними перевагами України є родючі ґрунти, зокрема чорноземами, які займають близько 60% території країни та вважаються одними з найкращих у світі за вмістом гумусу та поживних речовин, забезпечуючи високу врожайність багатьох сільськогосподарських культур, таких як пшениця, кукурудза, ячмінь та соняшник, із мінімальними затратами на добрива та агрохімікати. Високий вміст органічної речовини у чорноземах сприяє доброму збереженню вологи та поліпшенню структури ґрунту, що особливо важливо в умовах глобальних змін клімату[40]. Клімат України також сприяє активному розвитку сільського господарства. Більша частина країни розташована в зоні помірно-континентального клімату, що забезпечує чітко виражені сезони – тепле літо та м'яку зиму, що є оптимальними умовами для вирощування

зернових та олійних культур [13, с. 105]. Середньорічні температури та кількість опадів сприяють формуванню стабільних врожаїв. Зокрема, такі культури, як пшениця та ячмінь, добре адаптуються до кліматичних умов України та дають високі врожаї навіть у зонах з помірним зволоженням. У південних регіонах, де клімат є більш посушливим, активно вирощують соняшник та кукурудзу, що мають високу стійкість до посухи та добрі експортні перспективи. Сільськогосподарські землі є важливим стратегічним ресурсом України, який забезпечує розвиток агропромислового комплексу та відіграє ключову роль у формуванні експортного потенціалу країни [76]. Станом на 2023 рік структура земель сільськогосподарського призначення в Україні залишається доволі стабільною, з домінуючою часткою ріллі, яка займає 79% загальної площі. Інші категорії земель, такі як сіножаті, пасовища та багаторічні насадження, мають значно меншу частку, що відображає інтенсивну орієнтованість агросектора на вирощування зернових, олійних та інших товарних культур. Така структура є наслідком розвитку аграрної політики, природно-кліматичних умов та ринкових пріоритетів (рис. 2.10.).

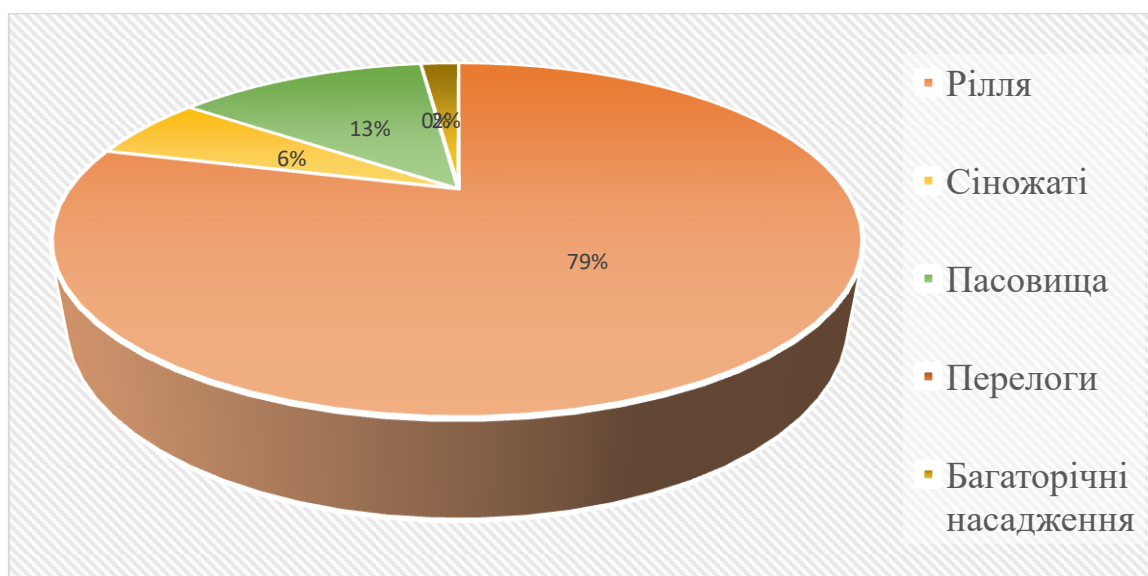

Рис. 2.10. – Структура земель сільськогосподарського призначення, станом на 2023 рік

Джерело: складено автором на основі [68].

Аналіз структури земель сільськогосподарського призначення свідчить про високий ступінь розораності, що створює як переваги, так і виклики для галузі. Значна частка ріллі дозволяє агрохолдингам забезпечувати високу врожайність товарних культур, які користуються попитом на зовнішніх ринках. Однак це також спричиняє деградацію ґрунтів, зниження їх родючості та ризику, пов'язані з екологічною нестабільністю. Невелика частка сіножатей і пасовищ обмежує розвиток тваринництва, що знижує диверсифікацію аграрного сектору. Для сталого розвитку важливим завданням є впровадження технологій точного землеробства, відновлення природної родючості ґрунтів і збільшення частки екологічно чистих земельних ресурсів, зокрема для органічного землеробства.

Проте зміни клімату, такі як підвищення середньої температури та зменшення кількості опадів у певних регіонах, створюють нові виклики для аграрного сектору. Щоб зберегти врожайність, агрохолдинги інвестують у нові технології, такі як системи зрошення та точне землеробство, що дозволяє ефективно використовувати наявні ресурси. Водночас у північних регіонах, де зміни клімату можуть подовжити вегетаційний період, з'являються нові можливості для збільшення виробництва сільськогосподарської продукції [2, с. 40].

Масштабність українських агрохолдингів безпосередньо доповнює їхні природні переваги, пов'язані з родючими ґрунтами та сприятливим кліматом. Такі компанії, як Kernel, Миронівський хлібопродукт та Astarta, володіють тисячами гектарів сільськогосподарських угідь, що дозволяє ефективно використовувати природні ресурси України та забезпечувати високі обсяги виробництва. Завдяки концентрації великих земельних масивів під управлінням агрохолдингів, вони можуть впроваджувати інноваційні технології на масштабних територіях, оптимізуючи виробництво та підвищуючи врожайність. Це сприяє створенню стійких і високоефективних аграрних бізнес-моделей, які є конкурентоспроможними на світовому ринку [44].

Важливою складовою успіху агрохолдингів є також їхня розвинена інфраструктура, що охоплює елеватори, склади, перевантажувальні комплекси та транспортні мережі. Наприклад, Kernel управляє мережею сучасних елеваторів та власними терміналами в портах Чорного моря, що дозволяє компанії швидко накопичувати та відправляти великі обсяги продукції на експортні ринки. Наявність власних логістичних потужностей допомагає знижувати витрати на транспортування та уникати залежності від сторонніх перевізників, що особливо важливо в умовах нестабільної геополітичної ситуації [44].

Інвестиції у власну інфраструктуру також забезпечують агрохолдингам більшу гнучкість у виборі логістичних маршрутів. Після блокади чорноморських портів компанії оперативно переорієнтували експорт через залізничні та автомобільні шляхи до Польщі та Румунії, використовуючи склади та перевантажувальні комплекси в цих країнах. Така стратегія мінімізує логістичні ризики та дозволяє зберігати стабільні обсяги поставок на світові ринки.

Крім того, масштабність агрохолдингів сприяє економії на масштабах, зменшуючи собівартість виробництва. Це дозволяє компаніям витримувати конкуренцію з міжнародними гравцями, такими як США та Бразилія, і зберігати лідерські позиції на ринках зерна та олійних культур [5, с. 60]. Висока ефективність управління земельними ресурсами та інфраструктурою дає змогу українським агрохолдингам забезпечувати стабільні обсяги експорту навіть у кризових умовах, зокрема в умовах війни [22].

Лідерство українських агрохолдингів у виробництві та експорті соняшникової олії є природним продовженням їхньої здатності ефективно використовувати родючі ґрунти, масштабне виробництво та інфраструктурні переваги. Соняшник є однією з найприбутковіших культур в Україні, добре адаптованою до місцевих кліматичних умов, особливо у південних та центральних регіонах країни. Завдяки сприятливим умовам для вирощування, українські компанії не лише задовольняють внутрішній попит, але й

забезпечують значну частину глобального ринку олії. На долю України припадає понад 40% світового експорту соняшникової олії, що підтверджує її лідерські позиції у цьому сегменті [44].

Компанія Kernel є провідним виробником та експортером соняшникової олії в Україні та у світі. Завдяки сучасним виробничим потужностям та розвиненій мережі елеваторів, Kernel щорічно експортує понад мільйон тонн олії до більш ніж 70 країн. Компанія не лише використовує власну сировинну базу, але й закуповує соняшник у малих та середніх фермерів, що дозволяє підтримувати високі обсяги переробки навіть у складних умовах. Це є прикладом успішної кооперації всередині аграрного сектору, яка сприяє зміцненню загальних експортних можливостей України [44].

Масштабне виробництво олії та інтеграція у світові ланцюги постачання дозволяють компаніям оперативно адаптуватися до змін на глобальних ринках. У періоди підвищеного попиту, як це було під час продовольчих криз, спричинених війною в Україні, агрохолдинги змогли підтримати стабільність експорту, попри логістичні труднощі. Це стало можливим завдяки переорієнтації постачань на сухопутні маршрути через Польщу та Румунію та розвитку нових каналів збуту в Азії та на Близькому Сході.

Окрім інфраструктурних рішень, українські агрохолдинги активно інвестують у модернізацію виробництва, що забезпечує високу якість продукції та відповідність міжнародним стандартам. Це підвищує довіру з боку партнерів та споживачів і дозволяє зберігати лідерські позиції на світовому ринку. Соняшникова олія з України є затребуваною не лише через свої смакові та харчові властивості, але й завдяки конкурентоспроможній ціні, яку компанії можуть забезпечити завдяки масштабам виробництва та ефективній логістиці.

Диверсифікація експорту та адаптація до нових ринків стали невіддільною частиною стратегії українських агрохолдингів, особливо в умовах війни, яка порушила звичні логістичні маршрути через чорноморські порти. Після блокади ключових морських шляхів, через які Україна експортувала значну частину зерна та соняшникової олії, компанії були змушені швидко

переорієнтувати експорт на сухопутні маршрути через країни ЄС. Ця адаптація дала змогу зберегти доступ до європейських ринків та водночас розширити партнерство з сусідніми країнами, такими як Польща, Румунія та Угорщина, які стали новими хабами для перевантаження української агропродукції [53, с. 35].

Kernel, «Миронівський хлібопродукт» та інші великі компанії не тільки переналаштували логістичні потоки, але й активно шукали нові ринки збуту за межами Європи. Близький Схід та Північна Африка стали стратегічними напрямками для експорту зерна та олії, оскільки ці регіони мають високий попит на продукти харчування та критично залежать від імпорту. Водночас агрохолдинги почали активно розвивати співпрацю з країнами Азії, зокрема Китаєм, Індією та Південно-Східною Азією, де зростання населення та підвищення доходів стимулюють попит на зернові та рослинні олії. Ця диверсифікація не лише зменшує залежність від ринків Європи, але й робить аграрний сектор більш стійким до зовнішніх ризиків. Розширення географії поставок допомагає компенсувати втрати, спричинені порушенням логістичних ланцюгів, і відкриває нові можливості для зростання. Важливу роль у цьому процесі відіграють угоди з міжнародними трейдерами та розвиток нових логістичних рішень, таких як мультимодальні перевезення, що поєднують залізничні, автомобільні та морські шляхи [52, с. 288].

Українські агрохолдинги також адаптуються до вимог нових ринків, забезпечуючи високу якість продукції та відповідність міжнародним стандартам. Використання сучасних технологій дозволяє не лише підвищувати врожайність, але й задовольняти зростаючий попит на органічні та екологічні продукти, які набирають популярності у світі. Це розширює можливості для подальшого розвитку та зміцнення позицій України на глобальному ринку продовольства.

Інвестиції в інновації та цифрові технології є ключовим елементом стратегії розвитку українських агрохолдингів, що доповнює їхню здатність диверсифікувати експорт і адаптуватися до нових ринків. Використання сучасних технологій дозволяє підвищити ефективність виробництва,

оптимізувати логістичні процеси та зменшити витрати. В умовах глобальної конкуренції та викликів, пов'язаних із війною, такі інвестиції стають критично важливими для збереження конкурентоспроможності та стабільних поставок [52, с. 289].

Одним із ключових напрямів інновацій є впровадження точного землеробства, яке передбачає використання супутникових даних, дронів та сенсорних технологій для моніторингу стану полів у режимі реального часу. Це дозволяє агрохолдингам, таким як Kernel та «Миронівський хлібопродукт», точно планувати посіви та врожайність, виявляти потенційні проблеми, як-от дефіцит вологи чи шкідники, та своєчасно реагувати на них. Використання дронів також сприяє зменшенню витрат на агрохімікати, адже ці пристрої можуть здійснювати точкове обприскування полів, скорочуючи витрати ресурсів та знижуючи екологічне навантаження.

Інноваційні підходи також охоплюють автоматизацію виробничих процесів. Сучасні системи управління врожайністю допомагають контролювати кожен етап аграрного циклу — від посіву до збору врожаю. Це підвищує ефективність використання ресурсів, оптимізує розподіл праці та мінімізує ризики, пов'язані з людським фактором. В умовах війни, коли доступ до робочої сили може бути обмеженим, автоматизація дозволяє підтримувати безперервність виробництва та зменшує залежність від зовнішніх чинників.

Цифрові технології також сприяють покращенню управління ланцюгами поставок. Агрохолдинги активно використовують програмні рішення для аналітики та планування логістики, що дозволяє оптимізувати маршрути транспортування продукції та зменшити витрати. Використання блокчейн-технологій забезпечує прозорість постачань і підвищує довіру міжнародних партнерів, адже вони можуть відстежувати походження продукції від поля до кінцевого споживача. Це особливо важливо для підтримки експортних поставок у нові ринки, де висувуються підвищені вимоги до якості та безпеки продовольства [42].

Завдяки інвестиціям в інновації українські агрохолдинги не лише покращують свою ефективність, але й забезпечують відповідність міжнародним стандартам сталого розвитку. Це відкриває нові можливості для виходу на преміальні ринки, що особливо важливо у контексті розширення експорту та адаптації до нових умов. Інноваційні рішення стають важливою складовою довгострокової стратегії зростання, дозволяючи агрохолдингам зберігати лідерські позиції та розвиватися навіть в умовах глобальних викликів та невизначеності.

Висновки до розділу 2

Агрохолдинги України, такі як «Кернел», «Миронівський хлібопродукт», «Астарта-Київ» та інші, займають провідні позиції у світовому експорті зернових і олійних культур. Це стало можливим завдяки їхній здатності швидко адаптуватися до змін на міжнародних ринках, модернізації виробничих потужностей та інвестиціям у сучасні технології. Зростання експорту українських аграрних компаній відбувається на тлі зростання глобального попиту на продовольство, що сприяє зміцненню позицій агрохолдингів у багатьох країнах.

Українські агрохолдинги мають низку значних конкурентних переваг, які забезпечують їм участь на світовому ринку. Серед основних переваг можна виділити високу продуктивність завдяки родючим ґрунтам, сприятливому клімату і великим обсягам оброблюваних земель. Крім того, українські компанії активно впроваджують інновації та цифрові технології для покращення якості продукції, моніторингу полів і управління виробничими процесами, що підвищує ефективність і дозволяє їм пропонувати конкурентоспроможні ціни. Завдяки інфраструктурним перевагам, таким як доступ до портів на Чорному морі, українські агрохолдинги мають зручний доступ до європейських, азійських та африканських ринків, що розширює географію їхньої присутності. Водночас, для посилення своїх позицій їм

необхідно продовжувати інвестувати в технології, підвищувати ефективність логістики і розширювати мережу міжнародних партнерств. Це дозволить не тільки збільшити експортний потенціал, але й утвердити Україну як надійного постачальника сільськогосподарської продукції на світовому рівні.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ АГРОХОЛДИНГІВ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

3.1. Вплив глобальних економічних тенденцій на агрохолдинги України

Основною світовою тенденцією є зростання попиту на продовольство. Вона зумовлена кількома основними глобальними тенденціями: швидким збільшенням населення, економічним розвитком у країнах, що розвиваються, та зміною споживчих вподобань. Згідно з прогнозами ООН, до 2050 року населення Землі зросте до 9,7 млрд осіб, що значно підвищить потребу у продовольстві, особливо в зернових та олійних культурах, які є базовими у харчуванні багатьох регіонів. Найбільше зростання попиту очікується в Азії та Африці, де спостерігається швидкий приріст населення і підвищення рівня доходів, що стимулює перехід від базових продуктів до більш різноманітного та якісного раціону, включаючи м'ясо, молочні продукти та рослинні олії.

Українські агрохолдинги, зокрема Kernel та Astarta, опинилися у вигірній позиції завдяки цим тенденціям. Високий попит на зернові культури, такі як пшениця та кукурудза, а також на соняшникову олію відкриває нові можливості для експорту. Соняшникова олія з України користується особливою популярністю на ринках Близького Сходу, Індії та Китаю, де зростання доходів населення спричиняє зростання споживання цієї продукції. Водночас країни Північної Африки та Азії, які значною мірою залежать від імпорту продовольства, потребують стабільних поставок українського зерна для забезпечення продовольчої безпеки, що робить українські компанії важливими гравцями у цих регіонах [46].

Підвищення попиту на продовольство також підсилюється глобальними трендами здорового харчування та екологічної стійкості. Споживачі в розвинених країнах віддають перевагу рослинним продуктам та оліям, що

стимулює попит на українську соняшникову олію, яка відповідає міжнародним стандартам якості. Крім того, українські агрохолдинги активно реагують на ці тенденції, розвиваючи виробництво органічних культур та екологічно чистої продукції, що відкриває доступ до нових нішевих ринків [46].

Світовий ринок рослинної олії є стратегічно важливим сегментом агропродовольчої галузі, який забезпечує сировину для харчової промисловості, косметики, біопалива та інших секторів. Станом на 2023 рік пальмова олія залишається найпоширенішою, займаючи 35% ринку, що пояснюється її універсальністю та низькою собівартістю. Соняшникова олія, зокрема українського походження, утримує вагому частку у 13%, що свідчить про високу конкурентоспроможність цієї продукції на глобальному ринку. Інші види олії, такі як соєва, ріпакова та оливкова, також займають важливі ніші, обумовлені їхніми унікальними властивостями та географічними особливостями виробництва.

Аналіз структури світового ринку рослинної олії показує домінування пальмової олії завдяки її масовому виробництву в країнах Південно-Східної Азії. Проте дедалі більше споживачів віддають перевагу альтернативним видам олії, таким як соняшникова, ріпакова чи оливкова, через їхню екологічність і поживну цінність. Українська соняшникова олія, яка посідає значну частку ринку, залишається ключовим експортним продуктом, особливо в ЄС, Близькому Сході та Азії. Водночас, зростаючий попит на органічну та нерафіновану продукцію створює нові можливості для розширення ринків збуту. Зростання інфляції та коливання цін на продукцію стали важливими викликами для агрохолдингів України, особливо в умовах зростаючого глобального попиту на продовольство. Інфляційний тиск на світовому рівні, спричинений перебоями в логістичних ланцюгах, підвищенням цін на енергоносії та глобальними кризами, безпосередньо впливає на вартість виробництва сільськогосподарської продукції [22].

Колівання цін на міжнародних ринках аграрної продукції має подвійний ефект. З одного боку, високі ціни на зернові та олійні культури у періоди кризи,

як це спостерігалось на початку війни в Україні у 2022 році, можуть забезпечувати додаткові доходи. З іншого боку, ціни залишаються нестабільними, що створює значні ризики для довгострокового планування. Наприклад, коливання цін на пшеницю та кукурудзу, викликане геополітичними подіями та спекуляціями на ринку, змушує агрохолдинги працювати в умовах невизначеності та приймати оперативні рішення щодо обсягів посіву та експорту [46].

Експорт зернових і зернобобових культур є ключовим чинником забезпечення економічної стабільності України та її ролі у світовій аграрній торгівлі. За останнє десятиліття аграрний сектор став одним із провідних рушіїв зростання економіки країни, зокрема завдяки географічному положенню та родючим ґрунтам. Однак, на динаміку експорту впливають як внутрішні чинники, такі як кліматичні умови, так і зовнішні, зокрема зміни світових цін на зернові культури та торговельні обмеження. Графік, представлений у роботі, ілюструє зміну обсягів експорту зернових і продуктів їхньої переробки у період з 2014 по 2021 роки (рис. 3.1.).

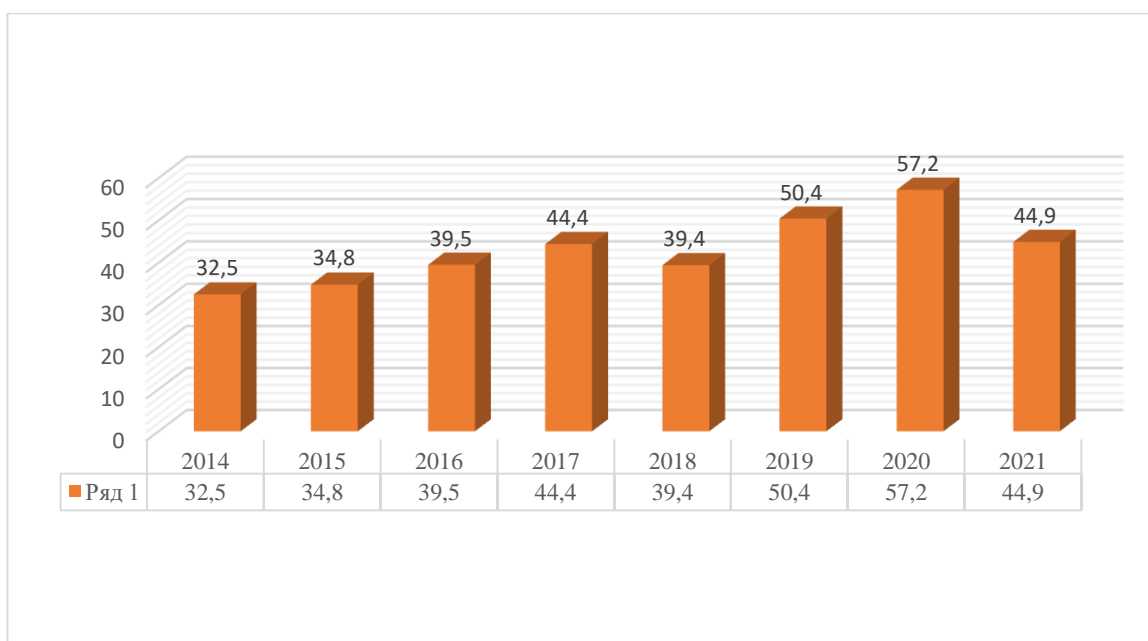

Рис. 3.1. – Обсяги експорту Україною зернових і зернобобових культур і продуктів їхньої переробки, 2014-2021 рр., млн. тонн.

Джерело: складено автором на основі [47].

Графік демонструє поступове зростання обсягів експорту зернових і продуктів їхньої переробки з 2014 по 2021 роки. У 2014 році експорт становив 32,5 млн тонн, тоді як у 2020 році досягнув піку – 57,2 млн тонн, що свідчить про значне зростання протягом цього періоду. Основними причинами такого зростання могли бути покращення технологій у сільському господарстві, сприятливі погодні умови та підвищений попит на світових ринках. Проте у 2021 році спостерігається незначне зниження обсягів до 44,9 млн тонн, що, ймовірно, пов'язано з несприятливими умовами або зміною експортної політики. Загалом, представлена динаміка підтверджує стратегічну важливість аграрного сектору для економіки України.

Для того щоб компенсувати інфляційний тиск та зменшити вплив коливань цін, українські агрохолдинги активно інвестують у технології точного землеробства та автоматизацію виробничих процесів. Це дозволяє оптимізувати витрати та підвищити ефективність виробництва, що є ключовим для збереження конкурентоспроможності на світових ринках. Також компанії диверсифікують свої поставки, укладаючи довгострокові контракти з міжнародними партнерами, щоб зменшити вплив короткострокових коливань цін.

Інфляція також підштовхує агрохолдинги до розвитку власної логістичної інфраструктури, щоб мінімізувати залежність від сторонніх перевізників і зменшити витрати на транспортування. Наприклад, Kernel та інші великі гравці будують нові перевантажувальні комплекси ближче до європейських ринків, що допомагає скоротити витрати на логістику. Крім того, агрохолдинги використовують хеджування як інструмент для захисту від цінових ризиків, що дозволяє стабілізувати фінансові показники навіть в умовах глобальної нестабільності [47, с. 4].

Кліматичні зміни та підвищений попит на стале виробництво створюють як нові виклики, так і можливості для українських агрохолдингів. Зміни погодних умов, такі як зменшення кількості опадів, підвищення середньої температури та частіші посухи, безпосередньо впливають на врожайність

ключових культур, таких як пшениця, кукурудза та соняшник. Це ускладнює довгострокове планування та змушує компанії впроваджувати нові підходи для адаптації до кліматичних ризиків. У відповідь на ці виклики українські агрохолдинги активно інвестують у технології точного землеробства та системи моніторингу погодних умов, що допомагає мінімізувати втрати врожаю та підвищити ефективність виробництва [47, с. 6].

Попит на стале виробництво, зумовлений глобальними екологічними трендами та зростаючою увагою до змін клімату, стимулює агрохолдинги впроваджувати екологічні практики. Компанії зменшують використання хімічних добрив та пестицидів, що сприяє не лише збереженню довкілля, але й підвищенню привабливості продукції на преміальних ринках, зокрема в Європейському Союзі. Розвиток органічного виробництва стає ще одним стратегічним напрямом, що дозволяє компаніям зайняти нові нішеві ринки. Виробники, такі як Astarta, вже успішно інтегрують органічні підходи до своєї діяльності, адаптуючи продукцію до вимог екологічно свідомих споживачів [47, с. 8].

Адаптація до вимог сталого виробництва також означає активні інвестиції в зменшення вуглецевого сліду. Агрохолдинги запроваджують нові методи обробки ґрунту, які зменшують ерозію та втрати вологи, а також впроваджують ротаційні системи посіву для підвищення родючості землі. Крім того, компанії інвестують у проекти з відновлюваної енергії, що допомагає скоротити залежність від традиційних джерел енергії та знизити викиди парникових газів. Ці кроки не лише відповідають вимогам міжнародних партнерів і трейдерів, але й відкривають нові можливості для отримання фінансової підтримки від екологічних фондів та міжнародних донорів.

Попит на стале виробництво також зростає через тиск з боку регуляторів, особливо в країнах Європейського Союзу, де вже діють жорсткі екологічні стандарти для імпорту сільськогосподарської продукції. Це змушує українські компанії адаптувати свої виробничі процеси до нових норм, що включають зниження використання води, обмеження застосування агрохімікатів та

скорочення викидів. У відповідь на ці виклики агрохолдинги розробляють екологічні програми та впроваджують сертифікаційні системи, що підтверджують відповідність їхньої продукції високим міжнародним стандартам.

Глобальні логістичні виклики та порушення ланцюгів поставок, посилені війною в Україні та пандемією COVID-19, стали однією з найбільших загроз для стабільності аграрного експорту. Збої в транспортних системах, закриття портів та перебої з постачанням призвели до значних затримок і зростання витрат на транспортування. Блокада чорноморських портів, через які раніше проходило понад 90% експорту українського зерна та олії, змусила агрохолдинги шукати альтернативні шляхи постачання. Це безпосередньо вплинуло на ринки, створюючи дефіцит продукції в багатьох регіонах світу, зокрема в країнах Африки та Близького Сходу, що значною мірою залежать від українського продовольства [39].

На тлі цих викликів українські агрохолдинги інвестували значні ресурси у розвиток нових логістичних рішень. Одним із основних напрямів стало перенаправлення експорту через сухопутні коридори до Польщі, Румунії та інших країн ЄС, звідки продукція відправляється до кінцевих споживачів. Румунський порт Констанца та польські порти Гданськ і Гдиня стали ключовими хабами для перевантаження українського зерна. Це дозволило агрохолдингам зберегти частину експортного потенціалу, але збільшило витрати на транспортування через більш довгі маршрути та складніші логістичні операції [39].

Крім того, розриви у ланцюгах постачання підштовхнули компанії до створення власної інфраструктури. Kernel, «Миронівський хлібопродукт» та інші агрохолдинги орендують склади та перевантажувальні комплекси на території Європи, що дає змогу скоротити затримки та підвищити ефективність транспортування. Це також сприяє зменшенню залежності від зовнішніх логістичних операторів, забезпечуючи більшу гнучкість у відповідь на мінливі умови ринку. Розвиток мультимодальних перевезень – поєднання залізничних,

автомобільних і морських шляхів – став стратегічно важливим рішенням для збереження стабільних поставок на міжнародні ринки [38].

Значний вплив на вартість логістики також мали інфляційні процеси та зростання цін на паливо. Це змусило компанії шукати способи оптимізації витрат і підвищення ефективності транспортування. Впровадження цифрових рішень, таких як платформи для відстеження вантажів у реальному часі, дозволяє більш точно планувати маршрути та зменшувати ризики затримок. Використання блокчейн-технологій підвищує прозорість ланцюгів постачання, що є особливо важливим для міжнародних партнерів і трейдерів, які прагнуть гарантувати стабільність поставок.

Порушення ланцюгів поставок також підсилило потребу у співпраці з міжнародними організаціями та урядами для створення альтернативних логістичних коридорів і зниження митних бар'єрів. Ініціативи Європейського Союзу, як-от «Шляхи солідарності», спрямовані на спрощення митних процедур та підвищення пропускнуєї спроможності кордонів, дали змогу українським агрохолдингам ефективніше інтегруватися у європейські транспортні системи.

Зміна географії попиту на зернові та олійні культури стала однією з ключових тенденцій у відповідь на логістичні перебої, спричинені війною в Україні, та глобальні економічні зрушення. Традиційно великими споживачами українського зерна та соняшникової олії були країни Європи та Азії, однак через блокаду чорноморських портів та перебої з постачанням частина цих ринків почала шукати альтернативні джерела імпорту. Водночас нові можливості відкрилися в інших регіонах, зокрема на Близькому Сході та в Північній Африці, де продовольча безпека залежить від імпортованих продуктів харчування [35, с. 66].

Ці регіони, такі як Єгипет, Алжир, Туреччина та Саудівська Аравія, стали стратегічно важливими напрямками для українського експорту. Зростання населення та підвищення попиту на хлібобулочні вироби й рослинні олії робить ці країни критично залежними від стабільних поставок зернових та олійних

культур. Українські агрохолдинги, такі як Kernel та Миронівський хлібопродукт, оперативно відреагували на ці зміни, перенаправивши свої логістичні ланцюги та уклавши нові експортні контракти з цими регіонами. Сухопутні коридори через країни ЄС та порти в Румунії та Польщі стали важливими для транспортування продукції до країн Близького Сходу та Північної Африки [35, с. 67].

Окрім традиційного експорту зерна, спостерігається також зростання попиту на соняшникову олію в цих регіонах. Через високу харчову цінність та конкурентоспроможну ціну, українська соняшникова олія користується особливою популярністю в країнах Близького Сходу та Північної Африки. Це дозволяє українським компаніям розширювати свою присутність у цих регіонах, що частково компенсує втрати, спричинені зниженням експорту до Європи та Азії [35, с. 68].

Водночас країни Азії, зокрема Китай та Індія, залишаються важливими споживачами української аграрної продукції. Підвищення доходів населення в цих країнах стимулює попит на продукти харчування, включаючи кукурудзу та соняшникову олію. Українські агрохолдинги активно зміцнюють свої позиції на цих ринках, укладаючи довгострокові контракти та розвиваючи логістичні рішення для безперебійного постачання.

Доступ до міжнародних фінансових ринків став важливим чинником для підтримки та розвитку українських агрохолдингів у складних умовах, спричинених війною та глобальними економічними коливаннями. Через воєнні дії та високі ризики для інвесторів доступ до традиційних джерел фінансування, таких як кредити та інвестиції, значно ускладнився. Багато міжнародних банків та інвесторів обережно підходять до фінансування українських компаній, знижуючи обсяги кредитування або підвищуючи процентні ставки для мінімізації ризиків. Це впливає на можливості агрохолдингів модернізувати інфраструктуру, впроваджувати інновації та розширювати експортні можливості [35, с. 68].

Проте попри ці труднощі, міжнародні донори та фінансові інституції продовжують надавати цільову підтримку українським агрохолдингам. Організації, такі як Європейський банк реконструкції та розвитку та Міжнародна фінансова корпорація, активно підтримують розвиток аграрного сектору через програми кредитування та інвестиційні проекти. Їхні фінансові ресурси спрямовуються на відновлення виробничих потужностей, модернізацію інфраструктури та впровадження екологічно сталих практик. Такі програми не лише допомагають компаніям залишатися на плаву, але й сприяють їхньому довгостроковому розвитку, особливо в умовах зростаючих глобальних вимог до сталого виробництва [32].

Крім того, відкриття нових ринків та розвиток експортної співпраці стимулюють агрохолдинги до залучення додаткових інвестицій через партнерства з міжнародними компаніями та трейдерами. Наприклад, Kernel та «Миронівський хлібопродукт» активно співпрацюють із європейськими та азійськими партнерами, залучаючи інвестиції для розвитку власної інфраструктури та логістичних потужностей на території ЄС. Це дозволяє їм зменшити залежність від зовнішніх транспортних операторів та підвищити ефективність експорту [32].

У відповідь на обмежений доступ до капіталу агрохолдинги також розширюють використання альтернативних фінансових інструментів, таких як випуск єврооблігацій та залучення інвестицій через приватні фонди. Важливу роль відіграє і співпраця з екологічними фондами, які надають гранти та пільгові кредити для реалізації проектів у сфері сталого виробництва. Це дозволяє компаніям адаптуватися до нових ринкових умов та одночасно відповідати міжнародним стандартам екологічної відповідальності [6, с. 39].

Конкуренція українських агрохолдингів із провідними світовими виробниками є важливим чинником, що визначає їхню стратегію розвитку та впливає на довгострокову конкурентоспроможність. На світовому ринку сільськогосподарської продукції присутні сильні гравці, такі як США, Бразилія, Канада та країни Європейського Союзу, які мають розвинену інфраструктуру,

сучасні технології та стабільну фінансову підтримку. Конкуренція з цими країнами вимагає від українських компаній постійного вдосконалення виробничих процесів, адаптації до нових умов ринку та впровадження інновацій [32].

Основною конкуренцією для українських агрохолдингів на ринку зернових є США, Бразилія та Аргентина, які займають провідні позиції у виробництві кукурудзи та сої. Завдяки великим інвестиціям у технології, цим країнам вдається досягати високої врожайності навіть за складних кліматичних умов. Наприклад, США використовують розвинену мережу логістичних хабів та інноваційні системи моніторингу врожайності, що дозволяє знижувати витрати та забезпечувати стабільні обсяги експорту. Для того щоб конкурувати з такими виробниками, українські агрохолдинги, зокрема Kernel та Миронівський хлібопродукт, активно впроваджують точне землеробство, цифрові платформи для управління врожаєм та інвестують у нові елеваторні потужності. Це допомагає підвищити ефективність виробництва та зберегти рентабельність навіть у періоди коливань цін на світових ринках [31, с. 55].

Крім зернових культур, українські агрохолдинги змагаються з іншими країнами у виробництві та експорті олійних культур, особливо соняшникової олії. Хоча Україна залишається найбільшим у світі постачальником соняшникової олії, конкуренція з боку Аргентини та Туреччини зростає. Ці країни активно інвестують у розширення власних виробничих потужностей та створення нових експортних ланцюгів, що змушує українських виробників підвищувати якість продукції та адаптуватися до потреб міжнародних партнерів. Висока якість та відповідність екологічним стандартам стають важливими конкурентними перевагами, які дозволяють зберігати попит на українську продукцію в умовах глобальної конкуренції [31, с. 56].

Конкуренція на ринку аграрної продукції посилюється також через зростання вимог до сталого виробництва. Європейський Союз та інші міжнародні ринки дедалі частіше запроваджують екологічні стандарти, які регулюють вуглецевий слід продукції, використання водних ресурсів та

кількість агрохімікатів. Це створює додаткові бар'єри для експортерів, але водночас стимулює розвиток екологічних практик. Українські агрохолдинги, такі як Astarta, адаптуються до нових вимог шляхом впровадження органічного виробництва та зменшення використання добрив. Вони також отримують підтримку від європейських партнерів, що допомагає їм інтегруватися в міжнародні ланцюги постачання [31, с. 58].

Окрім технологічної та екологічної конкуренції, важливим фактором є конкуренція за логістичні можливості та доступ до міжнародних ринків. Після війни в Україні та блокади чорноморських портів українські агрохолдинги зіткнулися з обмеженим доступом до морських маршрутів, що ускладнило експорт. У той же час конкуренти з інших країн активно скористалися цими труднощами для розширення своїх часток на світовому ринку. Наприклад, Бразилія та США збільшили обсяги експорту зернових до країн Близького Сходу та Північної Африки, що традиційно були важливими ринками для України. Для того щоб компенсувати ці втрати, українські компанії розширюють співпрацю з європейськими партнерами та розвивають нові логістичні маршрути через країни ЄС, що дозволяє підтримувати експортні обсяги.

Попри серйозну конкуренцію з боку інших країн, українські агрохолдинги мають кілька стратегічних переваг, які дозволяють їм залишатися важливими гравцями на глобальному ринку. Родючі ґрунти та сприятливий клімат забезпечують високу врожайність без надмірного використання ресурсів. Великий обсяг виробництва та розвинена інфраструктура допомагають оптимізувати витрати та зберігати рентабельність. Адаптація до нових вимог сталого виробництва та використання інноваційних технологій дозволяють компаніям відповідати на виклики ринку та зміцнювати свої позиції у глобальних ланцюгах постачання [28, с. 5].

Зростання значення цифрових рішень та автоматизації стало невід'ємною частиною стратегії розвитку українських агрохолдингів, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними на глобальному ринку. В умовах високої

конкуренції з іншими провідними світовими виробниками, такими як США, Бразилія та Європейський Союз, цифровізація та автоматизація стали важливим інструментом для оптимізації виробництва та зниження витрат. Війна в Україні, яка порушила логістичні ланцюги та збільшила невизначеність, ще більше підкреслила необхідність впровадження технологічних інновацій, щоб швидко адаптуватися до нових умов.

Одним із ключових напрямків цифрової трансформації є впровадження технологій точного землеробства, яке дозволяє оптимізувати використання ресурсів та підвищити врожайність [15]. Використання супутникових даних, сенсорів та дронів для моніторингу полів дає змогу компаніям у режимі реального часу отримувати точні дані про стан посівів, вологість ґрунту та потенційні загрози, такі як шкідники або хвороби. Це дозволяє зменшити витрати на агрохімікати та мінімізувати втрати врожаю. Наприклад, компанія Kernel активно застосовує дрони для моніторингу великих площ сільськогосподарських угідь, що дозволяє швидко реагувати на проблеми та зменшувати ризики, пов'язані з погодними коливаннями та зміною клімату [28, с. 8].

Автоматизація процесів стала ще одним ключовим напрямком, який допомагає агрохолдингам ефективніше керувати виробничими та логістичними операціями. Сучасні системи управління виробництвом дозволяють компаніям контролювати кожен етап циклу – від посіву та внесення добрив до збору врожаю та його транспортування. Це забезпечує не лише підвищення продуктивності, але й зменшує залежність від людського фактора, що особливо важливо в умовах браку робочої сили під час війни. Використання автоматизованих систем у логістиці, таких як GPS-моніторинг транспортних засобів та інтегровані платформи для управління запасами, дозволяє скоротити час і витрати на доставку продукції до портів та кінцевих споживачів.

Цифрові рішення також сприяють кращому управлінню ризиками та забезпечують гнучкість в умовах мінливого ринку. Наприклад, блокчейн-технології активно впроваджуються для підвищення прозорості ланцюгів

постачання. Це допомагає міжнародним партнерам та покупцям відстежувати походження продукції, гарантувати її якість та відповідність міжнародним стандартам. Такий підхід підвищує довіру до українських агрохолдингів та зміцнює їхні позиції на глобальному ринку. У свою чергу, інвестиції в цифрові платформи дозволяють компаніям краще планувати виробництво та управління запасами, що особливо важливо в умовах коливань попиту та порушень логістики.

Автоматизація також допомагає агрохолдингам ефективніше інтегруватися у світові ланцюги постачання, що є критично важливим у період глобальних логістичних викликів. Зокрема, автоматизовані перевантажувальні комплекси, які впроваджуються на складах та елеваторах, дозволяють швидко обробляти великі обсяги продукції та уникати затримок у транспортуванні. Використання цифрових систем для планування мультимодальних перевезень дозволяє українським агрохолдингам оптимізувати маршрути та скоротити витрати на транспортування, що забезпечує більшу гнучкість в експортних операціях.

Важливу роль у цифровій трансформації відіграють також системи прогнозування та аналітики, які допомагають компаніям передбачати зміни на ринку та приймати стратегічні рішення. Використання великих даних (Big Data) та алгоритмів машинного навчання дає змогу передбачати попит на продукцію в різних регіонах та оптимально планувати посівні кампанії. Це допомагає агрохолдингам знижувати ризики, пов'язані з коливаннями цін та попиту, та підвищувати рентабельність виробництва. Крім того, такі технології дозволяють компаніям ефективніше управляти ресурсами, що є особливо важливим у контексті зростаючих вимог до сталого виробництва та екологічної відповідальності.

Таким чином, зростання значення цифрових рішень та автоматизації стало ключовим фактором для підвищення ефективності та конкурентоспроможності українських агрохолдингів. У поєднанні з диверсифікацією експорту та розвитком нових ринків ці технології дозволяють

компаніям не лише долати поточні виклики, але й закласти фундамент для довгострокового розвитку. Використання інновацій та цифрових рішень допомагає українським агрохолдингам залишатися надійними партнерами на світовому ринку, задовольняти попит на високоякісну продукцію та відповідати на зростаючі вимоги сталого виробництва в умовах глобальних змін та невизначеності. Агрохолдинги України відіграють значну роль на глобальному ринку сільськогосподарської продукції, забезпечуючи суттєвий внесок у світовий продовольчий ланцюг. Вони спеціалізуються на вирощуванні зернових і олійних культур, виробництві кормів для тварин, а також експорті агропродукції до країн Європи, Азії та Африки. Такі компанії, як Kernel, «Миронівський хлібопродукт» та Astarta, є лідерами галузі та представляють Україну на світовій арені.

Українські агрохолдинги демонструють стійкість та гнучкість, адаптуючись до сучасних викликів. Завдяки інноваціям, розширенню експорту та сталим практикам вони зміцнюють свої позиції як національні, так і міжнародні. Основні тренди свідчать про зростання ролі України як одного з ключових гравців на світовому ринку сільськогосподарської продукції (табл. 3.1.).

Таблиця 3.1. – Основні тенденції світового ринку сільськогосподарської продукції у 2023–2024 роках

Тенденція	Опис
Екологічність та сталий розвиток	Українські агрохолдинги поступово впроваджують екологічно чисті технології: органічне землеробство, скорочення використання пестицидів, збереження природних ресурсів та відновлення деградованих ґрунтів. Це забезпечує конкурентоспроможність на європейських ринках, де зростає попит на органічну продукцію.
Цифровізація	Сучасні технології, такі як Big Data, дрони, IoT і супутниковий моніторинг, активно використовуються для підвищення продуктивності. Це дозволяє агрохолдингам України ефективніше управляти посівами, прогнозувати врожайність і скорочувати витрати.
Розширення експорту	Попри виклики, спричинені війною та блокуванням портів, українські агрохолдинги шукають нові логістичні маршрути (наприклад, через Дунайські порти чи залізницю). Це сприяє збереженню експортних позицій на світових ринках, зокрема в країнах ЄС та Азії.

Продовження табл. 3.1.

Інновації у біотехнологіях	Українські агрохолдинги починають впроваджувати сорти, стійкі до кліматичних змін, та інвестують у дослідження нових видів продукції. Це відповідає глобальним викликам щодо забезпечення продовольчої безпеки.
Енергетична ефективність	Зростання цін на енергоресурси стимулює агрохолдинги до розвитку альтернативних джерел енергії, таких як біогазові установки та сонячні електростанції, що знижують залежність від традиційних енергоносіїв.

Джерело: складено автором на основі [46].

Українські агрохолдинги, такі як Kernel, МХП і Astarta, є важливими учасниками на світовому ринку аграрної продукції. Завдяки сучасним технологіям, інноваціям у виробництві та сталим практикам, ці компанії забезпечують конкурентоздатність українського аграрного сектору на міжнародній арені. Вони сприяють зміцненню позицій України як одного з провідних експортерів зернових, олії, м'яса та цукрової продукції (табл. 3.2.).

Таблиця 3.2. – Основні учасники аграрного ринку України, 2023 рік

Компанія	Основні напрямки діяльності	Частка ринку України	Експортні ринки	Доходи	Інновації та досягнення
Kernel	Виробництво та експорт зернових і олійних культур	~12%	ЄС, Азія, Близький Схід	7 млрд. дол. США	Впровадження Big Data, сучасні елеватори
Миронівський хлібопродукт	Виробництво м'яса, зернових та олійних культур	~9%	ЄС, Саудівська Аравія, Африка	2,5 млрд. дол. США	Експорт м'яса, ESG-практики
Astarta	Вирощування цукрових буряків, сої, зернових	~8%	Польща, Німеччина, Іспанія	1,2 млрд. дол. США	Власні біогазові установки

Джерело: складено автором на основі [46].

1. Kernel є найбільшим агрохолдингом України, що спеціалізується на вирощуванні та експорті зернових і олійних культур. Його інфраструктура включає сучасні елеватори, потужності для перевалки зерна в портах та

виробництво олії. Компанія активно використовує цифрові рішення, такі як Big Data, для оптимізації врожаїв і логістики. Основні ринки експорту: ЄС, Китай, Близький Схід [46].

2. «Миронівський хлібопродукт» є лідером у виробництві м'яса (зокрема курятини) в Україні. Окрім цього, компанія займається вирощуванням зернових і олійних культур. Вона широко відома своїм брендом «Наша Ряба» і активно впроваджує принципи сталого розвитку (ESG). Експорт курятини охоплює понад 70 країн, включаючи Саудівську Аравію, країни ЄС та Африку [45].

3. Astarta спеціалізується на вирощуванні цукрових буряків, сої та зернових культур. Компанія активно працює у напрямку сталого виробництва, зокрема впроваджуючи біогазові установки для переробки органічних відходів. Її продукція експортується до країн ЄС, таких як Польща, Німеччина та Іспанія.

Ключові виклики для українських агрохолдингів у 2023–2024 роках [65]:

1. Вплив кліматичних змін. Зміни клімату значно впливають на врожайність, особливо через посухи, аномальні температури та зменшення кількості опадів. Це ускладнює виробництво зернових і олійних культур, зокрема кукурудзи та соняшнику, які є основними експортними позиціями України. Агрохолдинги змушені вкладати значні кошти у зрошувальні системи, адаптивні сорти та технології моніторингу врожаїв.

2. Економічні та геополітичні виклики. Війна в Україні створила низку проблем для агропромислового сектору: руйнування інфраструктури, логістичні ускладнення та втрата традиційних експортних шляхів. Агрохолдинги адаптуються до нових реалій через налагодження співпраці з країнами ЄС і переналаштування ланцюгів постачання.

3. Зростання витрат. Високі ціни на добрива, паливо та енергоресурси призводять до підвищення собівартості продукції. Для зменшення витрат агрохолдинги впроваджують енергозберігаючі технології та шукають способи локалізації виробничих процесів.

4. Конкуренція за ресурси. Проблема доступності орних земель посилюється через урбанізацію та тимчасову окупацію частини територій. Водночас водні ресурси стають дедалі більш обмеженими, що змушує аграріїв впроваджувати технології точного землеробства для збереження природних ресурсів.

5. Зміна вимог споживачів. Світові тренди на користь здорового харчування та органічних продуктів змушують українські агрохолдинги переглядати асортимент продукції. Це вимагає інвестицій у переробку, сертифікацію та нові стандарти якості.

Прогноз розвитку ринку сільськогосподарської продукції України до 2030 року складений на основі досліджень провідних аналітичних агентств, таких як Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) [65], а також економічного аналізу, виконаного українськими науково-дослідними інститутами, зокрема Національним науковим центром "Інститут аграрної економіки". Очікується, що аграрний сектор залишатиметься ключовим драйвером економічного зростання України, особливо в умовах глобального попиту на зернові, олійні культури та іншу аграрну продукцію. За даними OECD-FAO Agricultural Outlook та аналітики Українського клубу аграрного бізнесу (УКАБ), до 2030 року можливі наступні тенденції [74]:

Україна залишається одним із ключових учасників світового аграрного ринку, і в перспективі до 2030 року очікуються суттєві зміни та розвиток у цьому секторі. Прогноз базується на аналізі економічних тенденцій, кліматичних змін, державної політики та інноваційних впроваджень (табл. 3.3.):

1. Зростання виробництва зернових культур: До 2030 року прогнозується збільшення врожаїв пшениці, кукурудзи та ячменю на 15-20% завдяки застосуванню сучасних технологій, покращенню сортів і діджиталізації.

2. Розширення експортних можливостей: Очікується зростання експорту, особливо до країн Азії, Африки та Європи, через глобальне зростання попиту на продовольство.

3. Інновації: Україна активно впроваджуватиме системи точного землеробства, автоматизацію процесів і використання біотехнологій.

Основні виклики:

1. Кліматичні ризики: Засуха, зменшення родючості ґрунтів у деяких регіонах.
2. Інфраструктура: Недостатня кількість сучасних елеваторів і переробних потужностей.
3. Конкуренція: Посилення глобальної конкуренції з боку таких країн, як Бразилія, США та Аргентина.
4. Політичні ризики: Можливі зміни у внутрішній політиці або обмеження торгівлі.

Таблиця 3.3. – Прогноз основних показників агрохолдингів України до 2030 року

Показник	2023 рік	2030 рік (прогноз)
Загальний врожай зернових, млн т	85	100-110
Частка агроекспорту в ВВП	10%	15-18%
Доходи від агроекспорту, млрд дол. США	30	50
Частка органічної продукції	2%	5-7%

Джерело: складено автором на основі [68].

Згідно існуючих прогнозів, до 2030 року аграрний сектор України залишатиметься рушійною силою економіки країни [74]. Збільшення виробництва та експорту, адаптація до кліматичних змін і впровадження інновацій допоможуть зміцнити позиції на світовому ринку. Разом із тим,

необхідно вирішувати проблеми інфраструктури та запроваджувати державні програми для подолання ризиків (рис. 3.2).

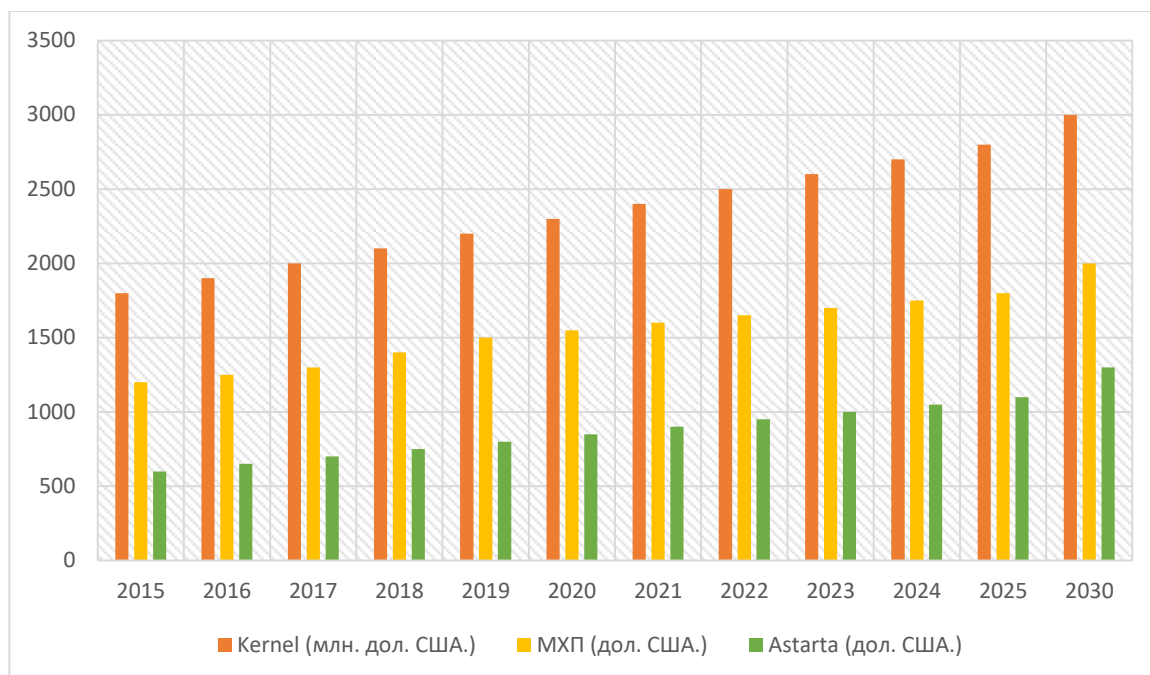

Рис. 3.2. – Доходи агрохолдингів України на світовому ринку сільськогосподарської продукції, прогноз до 2030 року

Джерело: складено автором на основі [45].

На основі аналізу доходів видно стабільне зростання ключових показників українських агрохолдингів:

1. Kernel демонструє найшвидше зростання виручки завдяки розширенню експортних можливостей і впровадженню нових технологій.
2. «Миронівський хлібопродукт» продовжує розширювати свою присутність на світових ринках завдяки експорту м'ясної продукції.
3. Astarta акцентує увагу на диверсифікації виробництва, особливо в секторі органічної продукції та біоенергетики.

3.2. Державні програми підтримки агрохолдингів України

У 2024 році уряд України впроваджує низку програм підтримки аграрного сектору, зокрема для національних агрохолдингів та фермерів. Це

частина державної стратегії збереження та розвитку сільськогосподарського виробництва в умовах війни та економічної нестабільності. Основні програми спрямовані на підтримку земельних господарств, меліорацію, компенсацію витрат та доступ до фінансування.

1. Програма підтримки фермерських та малих господарств у 2024 році є важливою складовою державної стратегії розвитку сільськогосподарського сектору України, яка спрямована на збереження виробничого потенціалу та створення умов для відновлення сільського господарства в умовах війни та післявоєнної відбудови. Ця програма орієнтована на малі та середні господарства, що обробляють до 120 гектарів землі, а також на фермерів, які займаються тваринництвом, зокрема вирощуванням великої рогатої худоби, овець та кіз. Програма є ключовою не лише для стабілізації аграрного виробництва в умовах економічної нестабільності, але й для забезпечення продовольчої безпеки та розвитку сільських територій [1].

Основним напрямом програми є надання фінансової підтримки фермерам, які працюють у деокупованих регіонах. Господарства, що обробляють землі у цих регіонах, отримують безповоротну допомогу у розмірі 8 тисяч гривень на кожен гектар оброблюваної землі. Така фінансова підтримка є критично важливою для відновлення виробництва на територіях, які зазнали значних руйнувань та перебоїв у зв'язку з бойовими діями. На контрольованих територіях, які не підпадали під окупацію, також передбачена допомога, але в меншому розмірі – 4 тисячі гривень на гектар. Це стимулює виробників продовжувати свою діяльність та розвивати господарства навіть в умовах економічних і логістичних труднощів [1].

Окремий блок підтримки стосується фермерів, що займаються тваринництвом. Програма передбачає виплати в розмірі 7 тисяч гривень на одну голову великої рогатої худоби для господарств, які утримують від 3 до 100 корів. Такі виплати допомагають фермерам покривати витрати на корм, ветеринарні послуги та утримання тварин, що є особливо важливим у період зростання цін на ресурси. Крім того, підтримка передбачена для власників

овець та кіз: виплата становить 2 тисячі гривень на голову, що стимулює розвиток цих напрямів тваринництва. Програма допомагає не лише стабілізувати ситуацію у фермерських господарствах, але й сприяє розвитку м'ясного та молочного виробництва в Україні [1].

Фінансові виплати здійснюються через Державний аграрний реєстр, що спрощує процедуру подання заявок та забезпечує прозорість розподілу коштів. Цифровий формат подачі заявок через портал «Дія» також сприяє зменшенню бюрократичних процедур і підвищенню доступності програми для фермерів з різних регіонів. Такий підхід сприяє ефективному використанню ресурсів та мінімізує можливості для корупції.

Участь у програмі стимулює фермерів до відновлення та розширення виробництва, що є важливим для подолання продовольчої кризи, спричиненої війною. Програма також сприяє розвитку сільських територій, де часто розташовані ці господарства, та створює нові робочі місця, що важливо для місцевих громад. Важливим аспектом цієї ініціативи є те, що вона не обмежується лише фінансовою допомогою, але й відкриває доступ до консультаційної підтримки та навчання, що допомагає фермерам підвищувати ефективність управління та використовувати інноваційні підходи у виробництві.

Ця програма є частиною ширшої стратегії держави щодо підтримки агросектору в умовах війни та економічної кризи. Вона доповнюється іншими програмами, такими як гранти на розвиток садівництва та тепличного господарства, компенсація витрат на меліорацію та програми часткового гарантування кредитів. Такий комплексний підхід забезпечує не лише поточну підтримку, але й створює основу для довгострокового розвитку аграрного сектору.

Загалом, програма підтримки фермерських та малих господарств сприяє зміцненню позицій України на аграрному ринку та допомагає стабілізувати внутрішній продовольчий баланс у складний період. Вона також демонструє ефективність державної підтримки як інструменту стимулювання економічного

зростання та соціального розвитку, що має стратегічне значення для післявоєнної відбудови країни та інтеграції у світову економіку.

2. Програма компенсації витрат на меліорацію та придбання техніки є одним із ключових інструментів державної підтримки агросектору України у 2024 році. Вона спрямована на модернізацію сільськогосподарського виробництва, підвищення ефективності використання земельних ресурсів та зменшення залежності від кліматичних змін. Ця ініціатива охоплює два основних напрями: компенсація витрат на відновлення та будівництво меліоративних систем і часткове відшкодування вартості нової вітчизняної сільськогосподарської техніки. Такий підхід дозволяє українським агрохолдингам та фермерам підвищити врожайність, скоротити втрати продукції та адаптуватися до змін клімату, забезпечуючи стабільні обсяги виробництва навіть у несприятливих погодних умовах [43].

Компенсація витрат на меліорацію спрямована на відновлення та будівництво систем зрошення та осушення, що є критично важливим у регіонах із дефіцитом опадів. Уряд України бере на себе до 50% витрат на реалізацію таких проєктів, що стимулює агровиробників інвестувати у довгострокові рішення для покращення якості земель. Меліоративні системи дозволяють контролювати водний баланс на полях, що мінімізує ризик втрат врожаю через посухи або перезволоження ґрунтів. Максимальний розмір компенсації складає 26,5 тисячі гривень на гектар земель, де впроваджуються гідротехнічні заходи. Це охоплює будівництво нових систем зрошення та реконструкцію старих, що в умовах змін клімату стає критично важливим для стабільності сільськогосподарського виробництва [43].

Важливою складовою програми є орієнтація на використання інноваційних технологій у меліорації, зокрема систем автоматизованого зрошення, які дозволяють раціонально використовувати водні ресурси. Застосування таких систем допомагає не лише підвищити врожайність, але й мінімізувати екологічне навантаження на довкілля. Крім того, держава стимулює фермерів та агрохолдинги активно інвестувати у розвиток нових

технологій для боротьби з кліматичними викликами, що відповідає міжнародним трендам сталого розвитку [43].

Другим важливим елементом програми є часткове відшкодування вартості придбання вітчизняної сільськогосподарської техніки. Держава компенсує до 25% вартості техніки, що купується з квітня 2024 року, за умови, що ця техніка входить до переліку, затвердженого Міністерством економіки України [18]. Це стимулює модернізацію аграрного сектору та розвиток внутрішнього виробництва техніки, підтримуючи українських виробників у складних економічних умовах. Програма охоплює широкий спектр обладнання, включаючи трактори, комбайни, посівні та зрошувальні машини, що дозволяє агровиробникам оновлювати парк техніки та підвищувати ефективність виробництва [43].

Придбання нової техніки дає змогу аграрним підприємствам автоматизувати ключові процеси, що особливо важливо в умовах дефіциту робочої сили та зростання виробничих витрат. Сучасна техніка не лише підвищує продуктивність, але й дозволяє зменшити витрати на паливо та технічне обслуговування, що підвищує рентабельність господарств. Окрім цього, інвестиції у нову техніку сприяють скороченню викидів парникових газів, що відповідає міжнародним стандартам екологічної відповідальності.

Важливим аспектом цієї програми є її впровадження через цифрові платформи, зокрема через Державний аграрний реєстр. Це спрощує процес подання заявок та підвищує прозорість розподілу державної допомоги, мінімізуючи можливості для корупційних зловживань. Крім того, використання порталу «Дія» дозволяє агровиробникам оперативно подавати заявки та отримувати консультації щодо умов участі у програмі [43].

Програма компенсації витрат на меліорацію та придбання техніки має стратегічне значення для розвитку аграрного сектору України в умовах війни та економічної нестабільності. Вона сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності українських агрохолдингів на міжнародних ринках, забезпечує сталість виробництва та відкриває нові можливості для

довгострокового розвитку. Це також важливий крок до інтеграції українського агросектору у світові ланцюги постачання, адже інвестування у сучасні технології та інфраструктуру дозволяє підтримувати високі стандарти виробництва та відповідати вимогам міжнародних партнерів [3].

3. Програма підтримки розмінування та доступу до кредитування в аграрному секторі України є стратегічною ініціативою, яка має на меті відновити сільське господарство на постраждалих територіях, забезпечити безпечне використання земель та полегшити доступ агропідприємств до фінансування. Умови війни призвели до того, що значні площі сільськогосподарських земель в Україні опинилися під загрозою через мінування та залишки вибухонебезпечних предметів. Це суттєво вплинуло на можливість ведення агробізнесу, оскільки такі території є небезпечними для використання і потребують спеціалізованих робіт для розмінування. Державна програма покликана компенсувати значну частину витрат на ці роботи та створити умови для швидшого повернення таких земель до виробництва, що є критично важливим для економіки країни [1].

Основна частина програми розмінування передбачає компенсацію до 80% витрат, пов'язаних із проведенням робіт з розмінування. Це охоплює як механічне, так і ручне розмінування територій, включаючи залучення спеціалізованих підрядників, техніки та експертів. Компенсація є важливим стимулом для аграрних підприємств, оскільки повний обсяг робіт часто вимагає значних інвестицій, які не завжди доступні малим і середнім господарствам. Використання безпечних та розчищених земель дозволяє відновити посіви та повернути ці угіддя до активного обігу, що підвищує загальну продуктивність аграрного сектору та сприяє відновленню внутрішнього ринку продовольства [1].

Окрім розмінування, важливою складовою цієї програми є полегшення доступу до кредитних ресурсів для агровиробників. В умовах економічної кризи та підвищених ризиків багато підприємств стикаються з труднощами у залученні кредитування. Тому держава пропонує механізм часткового

гарантування кредитів для агропідприємств, які обробляють до 500 гектарів землі. Цей механізм дозволяє зменшити вимоги до застави, знижуючи заставні зобов'язання для отримання позики у комерційних банках. Це полегшує доступ до фінансових ресурсів, необхідних для модернізації виробництва, закупівлі техніки та покриття поточних витрат [1].

Програма часткового гарантування кредитів здійснюється через спеціалізовані державні фонди, які беруть на себе частину ризиків, пов'язаних із неповерненням кредитів. Це дозволяє банкам зменшити власні ризики та надавати кредити агровиробникам на більш вигідних умовах. Крім того, ці гарантії забезпечують довіру з боку банківської системи, що сприяє залученню нових позикових коштів для розвитку агробізнесу навіть у нестабільних економічних умовах. Таким чином, фермери та агрохолдинги отримують можливість не лише відновити свою діяльність на безпечних територіях, але й розширювати виробництво та збільшувати обсяги експорту.

Подання заявок на компенсацію розмінування та отримання кредитних гарантій відбувається через Державний аграрний реєстр, що спрощує процеси взаємодії між підприємцями та державними органами. Використання цифрових платформ, таких як «Дія», дозволяє зменшити бюрократичні перепони та забезпечити прозорість у розподілі державної допомоги. Програма також передбачає консультаційну підтримку для підприємств, що потребують допомоги в оформленні заявок та плануванні виробничих витрат після отримання доступу до безпечних земель.

Ця ініціатива має стратегічне значення для економіки України, оскільки сприяє як відновленню аграрного виробництва, так і забезпеченню продовольчої безпеки. Умови війни та розмінування залишаються великим викликом для сільського господарства, але підтримка держави через фінансові компенсації та полегшений доступ до кредитування допомагає підприємствам залишатися життєздатними і конкурентоспроможними на внутрішньому та зовнішньому ринках. Крім того, успішне розмінування та використання таких територій дозволяє створювати нові робочі місця у сільській місцевості та

сприяти соціально-економічному розвитку регіонів, які зазнали руйнувань внаслідок війни.

Таким чином, програма підтримки розмінування та доступу до кредитування є одним із важливих інструментів державної політики у сфері відновлення аграрного сектору. Вона не лише полегшує відновлення виробництва на постраждалих територіях, але й створює умови для сталого розвитку сільського господарства в Україні. Інтеграція цієї програми з іншими державними ініціативами та міжнародною підтримкою дозволяє ефективніше вирішувати виклики, пов'язані з війною, і забезпечувати довгострокову стабільність аграрного сектору країни.

4. Грантові програми для розвитку садівництва та тепличного господарства є важливою частиною державної політики підтримки аграрного сектору України, що спрямована на стимулювання розвитку дрібного та середнього бізнесу в сільському господарстві. Ці програми дозволяють аграріям отримати додаткові фінансові ресурси для розширення виробництва, створення нових робочих місць та впровадження інноваційних рішень у вирощуванні плодоовочевої продукції. Такий підхід не лише сприяє економічному зростанню, але й підвищує рівень продовольчої безпеки країни та інтегрує виробників у міжнародні ринки [26, с. 142].

Гранти для розвитку садівництва та виноградарства передбачають покриття до 70% вартості проекту. Це означає, що аграрій чи підприємство, які планують реалізувати проект із закладення садів чи виноградників, можуть отримати значну частину коштів від держави, але обов'язковою умовою є забезпечення власного співфінансування в розмірі не менше 30% від загальної вартості проекту. Максимальна сума гранту становить 10 мільйонів гривень, що дає можливість розвивати масштабні та перспективні проекти. Кошти можуть бути використані на закупівлю саджанців, будівництво інфраструктури для зберігання та обробки продукції, придбання обладнання для зрошення та догляду за насадженнями.

Програма розвитку тепличного господарства передбачає гранти до 7 мільйонів гривень на будівництво та облаштування нових теплиць площею від 0,4 до 2,4 гектарів. Такі інвестиції допомагають створювати високопродуктивні теплиці, що забезпечують цілорічне виробництво овочів, зелені та ягід. Однією з умов участі у програмі є створення робочих місць: кожен проєкт має забезпечити працевлаштування не менше чотирьох постійних працівників та десяти сезонних працівників на гектар теплиці. Це сприяє розвитку сільських територій та соціальній підтримці місцевих громад, забезпечуючи стабільний дохід для мешканців цих регіонів [26, с. 144].

Кошти, отримані за цими грантовими програмами, можуть також бути використані на впровадження сучасних технологій та інноваційних рішень у виробництві. Це включає застосування автоматизованих систем управління мікрокліматом у теплицях, систем крапельного зрошення та програмного забезпечення для моніторингу врожайності. Такі технології не лише підвищують ефективність виробництва, але й дозволяють зменшити витрати на ресурси та підвищити екологічну сталість господарств. Це важливо для підвищення конкурентоспроможності української продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, особливо в умовах зростаючого попиту на органічні та екологічні продукти.

Грантові програми також відіграють важливу роль у відновленні аграрного сектору після війни, оскільки вони дають змогу підприємствам швидше відновити свою діяльність на постраждалих територіях. Залучення державної допомоги дозволяє зменшити фінансовий тиск на виробників і зосередити ресурси на розвитку та модернізації виробництва. Крім того, успішна реалізація проєктів у рамках цих програм сприяє розширенню експортних можливостей України та інтеграції у світові ланцюги постачання.

Подання заявок на участь у грантових програмах здійснюється через портал «Дія», що спрощує процедуру та забезпечує прозорість процесу розподілу коштів. Учасники програми також можуть отримати консультаційну підтримку та доступ до інформації про кращі практики у сфері садівництва та

тепличного господарства. Такий підхід стимулює підприємців до впровадження сучасних технологій та підвищує рівень професійних знань у галузі [26, с. 146].

Таким чином, грантові програми для розвитку садівництва та теплиць є важливим інструментом державної підтримки аграрного сектору України. Вони сприяють модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності та створенню нових робочих місць у сільській місцевості. Інтеграція цих програм із загальною стратегією розвитку агросектору та залученням міжнародної підтримки забезпечує стабільність та перспективи довгострокового зростання, що є важливим чинником для економічного відновлення та інтеграції України у глобальну економіку.

5. Програма соціальних пільг та звільнення від податків для сільськогосподарських підприємств є однією з найважливіших ініціатив державної підтримки аграрного сектору України в умовах війни. Основна мета цієї програми полягає у зменшенні фінансового навантаження на агропідприємства, що працюють у зонах бойових дій або на замінованих територіях. Завдяки цій ініціативі аграрні компанії отримують змогу продовжувати свою діяльність або підготуватися до відновлення виробництва без додаткових витрат на податкові зобов'язання, що є критично важливим для стабільності сільськогосподарського виробництва в умовах кризи [27].

Звільнення від податків передбачає повне скасування земельного податку для підприємств, які працюють на землях, що знаходяться в зонах активних бойових дій або на територіях, які були заміновані чи пошкоджені внаслідок війни. Це рішення ухвалене на рівні законодавства України та регулюється місцевими органами влади, які приймають рішення про статус земельних ділянок. Така ініціатива допомагає агровиробникам уникнути великих фінансових втрат, пов'язаних із неможливістю використання земель для виробництва або необхідністю чекати на їх розмінування [42].

Програма також охоплює звільнення від податкових зобов'язань для тих підприємств, які опинилися у складній ситуації через війну. Наприклад, агрохолдинги та фермерські господарства, що втратили доступ до своїх земель

через військові дії або окупацію, можуть звертатися до органів місцевої влади для оформлення звільнення від податків на період, коли вони не можуть використовувати ці ділянки. Це дозволяє підприємствам мінімізувати збитки та уникнути додаткового фінансового навантаження у важкий період [9].

Важливою частиною цієї програми є спрощення процедури отримання звільнення від податків. Агропідприємства можуть подавати заявки через Державний аграрний реєстр та портал «Дія», що забезпечує прозорість процесу та швидкий розгляд звернень. Використання цифрових інструментів також мінімізує бюрократичні перепони та забезпечує оперативність ухвалення рішень на рівні місцевої влади, що особливо важливо в умовах кризової ситуації.

Соціальні пільги в рамках цієї програми спрямовані на підтримку не лише великих агрохолдингів, але й дрібних фермерів, що працюють у регіонах, де доступ до ресурсів та ринків збуту є обмеженим. Звільнення від податків дає змогу таким господарствам уникнути банкрутства та підготуватися до повноцінного відновлення виробництва після завершення активної фази бойових дій. Окрім цього, державна підтримка у вигляді податкових пільг сприяє збереженню робочих місць у сільській місцевості та підтримці економічної активності в регіонах, які найбільше постраждали від війни [27].

Ця ініціатива також відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки України. Завдяки звільненню від податків аграрні підприємства можуть направляти більше ресурсів на відновлення виробництва та модернізацію інфраструктури, що підвищує загальний обсяг виробництва сільськогосподарської продукції. Крім того, звільнення від податків стимулює підприємства до інвестицій у нові технології та розширення виробництва, що є важливим для підвищення конкурентоспроможності національної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Соціальні пільги та звільнення від податків також створюють основу для залучення міжнародної підтримки. Іноземні інвестори та донори позитивно сприймають такі заходи, оскільки вони демонструють готовність держави

підтримувати свій аграрний сектор навіть у складних умовах. Це підвищує довіру до українських виробників і сприяє розвитку співпраці з міжнародними партнерами у сфері експорту сільськогосподарської продукції та залучення нових інвестицій у галузь [27].

Таким чином, програма соціальних пільг та звільнення від податків є важливим елементом підтримки аграрного сектору України в умовах війни. Вона допомагає підприємствам зберігати фінансову стабільність, мінімізувати втрати та готуватися до відновлення виробництва на постраждалих територіях. Використання цифрових інструментів для оформлення пільг та тісна співпраця з місцевими органами влади забезпечують ефективність реалізації цієї ініціативи. У довгостроковій перспективі програма сприяє зміцненню аграрного сектору, підвищенню рівня продовольчої безпеки та інтеграції України у глобальні ринки продовольства.

6. Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві є одним із ключових інструментів державної підтримки агросектору України. Основна мета цієї програми полягає у полегшенні доступу малих та середніх агропідприємств до кредитних ресурсів. Це особливо важливо в умовах війни та економічної нестабільності, коли багато сільськогосподарських виробників стикаються з підвищеними фінансовими ризиками і обмеженим доступом до комерційного кредитування через відсутність достатніх заставних активів. Фонд працює за принципом часткового гарантування кредитів, що означає, що держава бере на себе частину зобов'язань перед банками, зменшуючи фінансові ризики для кредитних установ та полегшуючи процес надання кредитів аграріям [28].

Ця ініціатива спрямована на підтримку фермерів, які обробляють до 500 гектарів землі, а також малих і середніх агропідприємств, які не мають достатньо активів для забезпечення кредитів. Завдяки роботі Фонду заставні вимоги до таких підприємств знижуються, що дозволяє їм отримати необхідні фінансові ресурси для модернізації обладнання, закупівлі техніки, розвитку виробництва та збільшення обсягів продукції. Це особливо актуально для тих

аграріїв, які працюють у складних умовах війни та мають обмежені можливості для розвитку без зовнішньої фінансової підтримки.

Принцип роботи Фонду часткового гарантування кредитів передбачає, що при отриманні кредиту банк може звернутися до Фонду для забезпечення часткової компенсації ризиків у разі неповернення позики. Зазвичай гарантія покриває від 50% до 70% суми кредиту, що значно зменшує ризики для банків і сприяє зниженню процентних ставок для агровиробників. Це дозволяє аграріям залучати кредитні ресурси на вигідніших умовах порівняно зі стандартними банківськими продуктами, що є важливим для стимулювання розвитку аграрного сектору в Україні [51].

Особливість цієї програми полягає в її спрямованості на довгостроковий розвиток та стабільність сільського господарства. Кредити, надані за підтримки Фонду, можуть використовуватися як для покриття поточних виробничих витрат, так і для реалізації інвестиційних проєктів, що сприяють модернізації виробництва та підвищенню ефективності господарювання. Наприклад, підприємства можуть спрямовувати ці кошти на закупівлю нової техніки, будівництво та модернізацію інфраструктури, впровадження інноваційних технологій, що відповідають сучасним вимогам сталого розвитку та екологічної відповідальності [51].

Ключовим елементом програми є її прозорість та доступність для аграріїв. Заявки на отримання кредитів з частковою гарантією подаються через Державний аграрний реєстр або безпосередньо в банках, які беруть участь у програмі. Це дозволяє мінімізувати бюрократичні перепони та забезпечує швидкий розгляд заявок, що є важливим у період кризи. Крім того, держава активно співпрацює з комерційними банками та міжнародними фінансовими інституціями, що дозволяє залучати додаткові ресурси для підтримки агропідприємств [14].

Ця програма відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності агросектору, особливо в умовах, коли доступ до капіталу є обмеженим через воєнні ризики та економічну нестабільність. Завдяки

підтримці держави малим і середнім агропідприємствам надається можливість не лише зберегти свої виробничі потужності, але й розширювати виробництво, підвищувати якість продукції та інтегруватися у світові ланцюги постачання. Важливим аспектом є й те, що програма сприяє розвитку внутрішнього ринку, зберігає робочі місця у сільській місцевості та забезпечує продовольчу безпеку країни [51].

Загалом, Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві є важливим інструментом, що допомагає вирішувати ключові проблеми аграрного сектору, такі як обмежений доступ до фінансування, висока вартість кредитів та необхідність модернізації виробництва. У поєднанні з іншими програмами державної підтримки, ця ініціатива сприяє сталому розвитку аграрного сектору та зміцненню позицій України на міжнародному ринку продовольства.

7. Грантова програма на розвиток органічного виробництва є частиною державної стратегії підтримки аграрного сектору України з акцентом на сталий розвиток та відповідність міжнародним екологічним стандартам. Мета цієї програми полягає у стимулюванні виробництва органічної продукції, розширенні її частки на внутрішньому ринку та підтримці виходу українських виробників на міжнародні ринки. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям попиту на екологічно чисті та органічні продукти, що мають високу додану вартість та користуються популярністю серед споживачів у країнах Європейського Союзу, США та Азії [8].

Програма надає фінансову підтримку у вигляді грантів для фермерів та агрохолдингів, які бажають перейти на органічне виробництво або розширити вже наявне виробництво. Гранти можуть бути використані для впровадження органічних технологій, сертифікації продукції, закупівлі спеціалізованого обладнання та добрив, які відповідають вимогам органічного землеробства. Сертифікація є важливою складовою програми, оскільки лише продукція, що пройшла відповідні перевірки та отримала міжнародні сертифікати, має право

вважатися органічною та може експортуватися на вимогливі ринки Європи та Північної Америки [33].

Максимальний розмір гранту, який можуть отримати учасники програми, визначається відповідно до вартості проєкту, але зазвичай покриває до 70% витрат. Це суттєво знижує фінансовий тиск на виробників, особливо на малих та середніх фермерів, які прагнуть перейти на органічні технології, але не мають достатньо власних ресурсів для здійснення такого переходу. Програма також передбачає, що решту 30% витрат мають покривати самі учасники, що стимулює відповідальний підхід до реалізації проєктів і підвищує їхню ефективність [8].

Одним із ключових аспектів програми є підтримка освітніх ініціатив та консалтингових послуг для виробників, які беруть участь у проєкті. Фермери отримують доступ до навчальних програм, семінарів та тренінгів з питань органічного землеробства, що допомагає їм опанувати нові технології та підвищити ефективність виробництва. Консультаційна підтримка також охоплює питання сертифікації, управління фермерськими господарствами та виходу на міжнародні ринки, що значно підвищує шанси на успішну реалізацію проєктів та забезпечення стабільних прибутків.

Програма є особливо важливою в умовах зростаючого попиту на органічну продукцію як у світі, так і в Україні. Споживачі все більше цікавляться екологічно чистими продуктами, які не містять хімічних добавок, пестицидів та генетично модифікованих організмів. Розвиток органічного виробництва дозволяє українським аграріям не лише задовольнити внутрішній попит, але й розширити експортні можливості, зайнявши свою нішу на міжнародних ринках.

Крім економічних переваг, розвиток органічного виробництва сприяє збереженню довкілля та підвищенню якості ґрунтів, що є важливим аспектом у контексті глобальних екологічних викликів. Використання органічних добрив та дотримання природоохоронних стандартів сприяють зменшенню ерозії ґрунтів та зниженню негативного впливу на екосистеми. Це відповідає

принципам сталого розвитку, які підтримуються міжнародною спільнотою та сприяють інтеграції України у світові екологічні ініціативи.

Заявки на участь у грантовій програмі подаються через Державний аграрний реєстр та портал «Дія», що забезпечує прозорість процесу та зменшує бюрократичні перепони. Цей підхід також полегшує доступ до програми для фермерів з різних регіонів країни, забезпечуючи рівні умови для всіх учасників. Програма підтримується як державними ресурсами, так і коштами міжнародних донорів, що підвищує її ефективність та забезпечує сталість фінансування навіть у складних економічних умовах [8].

Таким чином, грантова програма на розвиток органічного виробництва є важливим інструментом для стимулювання сталого розвитку аграрного сектору України. Вона сприяє модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності та інтеграції українських виробників у глобальні ринки. Ця ініціатива не лише допомагає вирішувати економічні та екологічні виклики, але й створює нові можливості для зростання аграрного сектору, що має стратегічне значення для відновлення та розвитку України в довгостроковій перспективі.

Ці програми є частиною ширшої стратегії розвитку аграрного сектору України та спрямовані на стимулювання економічного зростання, інноваційного розвитку та інтеграції у світові ринки продовольства. Вони допомагають аграріям долати виклики, пов'язані з війною та глобальною економічною нестабільністю, створюючи основу для сталого розвитку та модернізації аграрного сектору.

Висновки до розділу 3

Сучасні глобальні тенденції, такі як зміна клімату, зростання попиту на продовольчі товари, економічні коливання та зміни у світовій логістиці, суттєво впливають на діяльність агрохолдингів. Врахування цих факторів є ключовим для розробки ефективних стратегій розвитку, оскільки вони визначають

конкурентне середовище та впливають на структуру попиту і пропозиції на міжнародних ринках.

Аналіз державних програм, які спрямовані на підтримку та стимулювання розвитку національних агрохолдингів в Україні, зокрема фінансування, субсидії, пільгове кредитування та інші інструменти державної допомоги, сприяють зміцненню позицій українських агрохолдингів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Такі програми мають на меті підвищення конкурентоздатності національних компаній та їхньої стійкості до впливу зовнішніх факторів, що є особливо важливим в умовах глобальної економічної нестабільності.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження зроблені наступні висновки:

1. Аналіз теоретичних підходів до дослідження світового ринку сільськогосподарської продукції показує, що цей ринок еволюціонує під впливом як економічних, так і геополітичних чинників. Історичний розвиток ринку свідчить про поступовий перехід від локальних до глобальних систем виробництва та торгівлі, що стало можливим завдяки технічному прогресу та розширенню міжнародної торгівлі. Еволюція ринку також проявляється в адаптації до викликів, пов'язаних зі змінами клімату, глобалізацією та зростанням попиту на екологічно чисту продукцію. Сегментування ринку на основні групи продукції, такі як зернові, олійні культури, м'ясо та молочні продукти, дозволяє глибше зрозуміти його структуру та специфіку розвитку окремих секторів. Кожен із сегментів характеризується своїми особливостями попиту та пропозиції, а також динамікою цін, що визначається як локальними, так і глобальними факторами. Теоретичний аналіз підтверджує, що успішне функціонування на цьому ринку потребує гнучкості, інноваційних підходів та відповідності сучасним стандартам сталого розвитку.

2. Аналіз ролі агрохолдингів на світовому ринку сільськогосподарської продукції свідчить про їхню вагому присутність як ключових учасників, здатних забезпечувати значні обсяги виробництва та стабільні поставки на глобальний ринок. Агрохолдинги вирізняються своєю масштабністю, інтегрованістю виробничих і логістичних процесів та здатністю оперативно реагувати на зміни попиту й ринкової кон'юнктури. У порівнянні з іншими учасниками ринку, такими як малі фермерські господарства та кооперативи, агрохолдинги мають значні переваги у вигляді інфраструктури, фінансових ресурсів та доступу до новітніх технологій. Їхня специфіка також полягає у вертикальній інтеграції, яка дозволяє контролювати весь цикл виробництва – від вирощування до експорту, що мінімізує витрати та підвищує конкурентоспроможність. Водночас концентрація ресурсів в руках великих

компаній створює певні виклики для сталого розвитку та балансу між великими й малими виробниками. Загалом, агрохолдинги відіграють стратегічну роль на ринку, забезпечуючи продовольчу безпеку та стабільність поставок у глобальному масштабі, проте потребують впровадження інноваційних та екологічних підходів, щоб відповідати сучасним вимогам сталого розвитку.

3. Українські агрохолдинги посідають важливе місце на світовому ринку сільськогосподарської продукції завдяки їхнім масштабним виробничим потужностям, розвиненій логістиці та здатності забезпечувати значні обсяги експорту зернових та олійних культур. Вони входять до числа провідних експортерів соняшnikової олії та зерна, що робить Україну важливим учасником у забезпеченні продовольчої безпеки багатьох країн, зокрема в Європі, на Близькому Сході та в Азії. Основними конкурентними перевагами українських агрохолдингів є доступ до родючих ґрунтів, використання сучасних технологій точного землеробства та здатність швидко адаптуватися до змін у глобальній кон'юнктурі ринку. Важливу роль відіграє їхня інтеграція у світові ланцюги постачання, що дозволяє зберігати стабільні обсяги експорту навіть в умовах воєнних викликів. Проте для подальшого зміцнення своїх позицій на міжнародному ринку українським агрохолдингам необхідно розвивати інноваційні рішення, впроваджувати стійкі практики виробництва та диверсифікувати логістичні маршрути, що дозволить зменшити ризики та зберегти конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

4. Сучасний стан світового ринку сільськогосподарської продукції характеризується високою волатильністю через комбінацію кількох глобальних факторів, серед яких виділяються кліматичні зміни, геополітичні конфлікти, зокрема війна в Україні, а також зростаючий попит на продовольство у країнах, що розвиваються. Основними тенденціями розвитку є посилення попиту на органічну продукцію, зміна торгових маршрутів через перебої в логістиці та збільшення значення технологій і автоматизації у виробничих процесах. Участь українських агрохолдингів у цьому ринку залишається вагомим завдяки їхній здатності забезпечувати значні обсяги експорту зернових та соняшnikової олії,

попри воєнні виклики та зміни логістичних ланцюгів. Перспективи розвитку ринку пов'язані з продовженням адаптації до глобальних викликів і розширенням нових торгових партнерств, зокрема в Азії та на Близькому Сході. Для зміцнення позицій на міжнародному рівні українським агрохолдингам важливо впроваджувати інноваційні рішення, диверсифікувати маршрути експорту та підтримувати сталий розвиток, що відповідає сучасним вимогам глобальних ринків.

5. Перспективи розвитку агрохолдингів України на світовому ринку значною мірою залежать від здатності адаптуватися до глобальних економічних і політичних викликів. Війна в Україні змінила традиційні логістичні маршрути та вплинула на доступ до портів, що ускладнило експорт і збільшило витрати на транспортування. Попри це, українські агрохолдинги продемонстрували високу стійкість, перенаправивши поставки через європейські коридори та розширивши співпрацю з новими ринками, зокрема країнами Близького Сходу, Африки та Азії. Водночас глобальні економічні чинники, як-от інфляція, нестабільність цін на енергоносії та посилення конкуренції з боку Бразилії та США, створюють додаткові ризики. Проте наявність родючих ґрунтів, інтеграція в міжнародні ланцюги постачання та інвестиції в інновації дозволяють агрохолдингам залишатися конкурентоспроможними. Перспективи їхнього подальшого розвитку пов'язані з диверсифікацією експорту, розширенням співпраці з ЄС, впровадженням технологій точного землеробства та відповідністю вимогам сталого розвитку, що зміцнить їхні позиції на глобальному ринку.

6. Державні програми підтримки агрохолдингів України відіграють ключову роль у збереженні та розвитку аграрного сектора в умовах глобальних викликів, зокрема війни, економічної нестабільності та кліматичних змін. Основні стратегії підтримки включають компенсації витрат на розмінування, часткове гарантування кредитів, грантові програми для модернізації та інвестиції в інфраструктуру. Ці заходи дозволяють агрохолдингам не лише подолати наслідки війни та відновити виробництво на постраждалих

територіях, але й інтегруватися у нові логістичні ланцюги та міжнародні ринки. Програми підтримки також стимулюють розвиток сталого виробництва та інновацій, що відповідає сучасним глобальним вимогам. Успіх цих ініціатив багато в чому залежить від ефективної взаємодії між державою, міжнародними партнерами та аграрними підприємствами. Подальший розвиток сектору потребує послідовної підтримки через фінансові інструменти, розширення доступу до кредитування та стимулювання експорту, що сприятиме не лише економічному зростанню, а й забезпеченню продовольчої безпеки України та світу.

7. Глобальні економічні тенденції мають суттєвий вплив на діяльність українських агрохолдингів, змушуючи їх адаптуватися до нових умов зовнішнього середовища. Зростання інфляції, коливання цін на енергоносії та продукцію, порушення логістичних ланцюгів і зміна попиту на міжнародних ринках створюють нові виклики для українських виробників. Водночас агрохолдинги демонструють високу гнучкість, реагуючи на ці зміни через інвестування в технології точного землеробства, розширення логістичних маршрутів через країни ЄС та диверсифікацію експорту в нові регіони, такі як Близький Схід та Африка. Глобальний тренд на сталий розвиток також стимулює українських виробників впроваджувати екологічні практики та зменшувати вуглецевий слід. Однак ключовим викликом залишається необхідність підтримувати фінансову стійкість в умовах високих кредитних ставок та зростання виробничих витрат. Адаптація до нових економічних реалій вимагає тісної співпраці з державою, яка забезпечує часткові гарантії кредитів і компенсації, та залучення міжнародних партнерів, що відкриває нові можливості для інтеграції в глобальні ринки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агроновини. Програми держпідтримки аграріїв, що діють 2024 року – agroportal.ua. *AgroPortal.ua*. URL: <https://agroportal.ua/news/finansy/programi-derzhpidtrimki-agrarijiv-shcho-diyut-2024-roku> (дата звернення 21.10.2024).
2. Белкін І. В. Дослідження факторів впливу на економічний стан аграрного ринку України в умовах воєнного часу. *Таврійський науковий вісник*.2023. № 17. С. 39-43. URL : <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.17.5> (дата звернення 21.10.2024).
3. Бойко Є. О., Решетнік Р. С. Шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних переробних підприємств харчової промисловості. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2020. №1. С. 50-54.
4. Боровик О. ТОП-10 найбільших молочних кооперативів у світі. *KURKUL*. 2016. URL: <https://kurkul.com/blog/202-top-10-naybilshih-molochnih-kooperativiv-u-sviti> (дата звернення 21.10.2024).
5. Герасимчук С. Г. Забезпечення економічної безпеки та стійкості аграрного сектору України в умовах військового та пост-військового стану. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*.2023. No 1(11). С. 84-97. URL : <http://doi.org/10.32750/2023-0107> (дата звернення 21.10.2024).
6. Голубова Г. В. Визначення ключових напрямів зовнішньоекономічної діяльності України. *Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 2017 р.* Київ: ДП «Інформ. аналіт. Агентство». С. 37–40 .
7. Горьовий В. Особливості становлення та розвитку української сільськогосподарської кооперації. *Вісник аграрної науки*. 2021. No 99 (8). С. 79–86 .
8. Грантова програма «Підтримка органічного сектору в Україні». *Інформаційний центр "Зелене досє"*. URL:

<https://www.dossier.org.ua/projects/organic-sector-support/> (дата звернення 21.10.2024).

9. Гук О. В. Щодо економічної безпеки аграрного підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка і управління бізнесом*. 2023. № 4. С. 97-113.

10. Данкевич Є. М. Теоретичні та методологічні імперативи стратегії розвитку міжгалузевої інтеграції в аграрному секторі економіки. *Економічний форум*. 2015. № 2. С. 24–31.

11. Дацій О. І., Пирог В. В., Осатюк А. В. Розвиток вертикально інтегрованих структур за умов реалізації інноваційної агропродовольчої політики України. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Економічні науки. 2023. № 2 (69). С. 7–13.

12. Демченко О. Дослідження господарських диспропорцій в агросекторі економіки України. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 3 (50). С. 400–405. URL: <https://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1050/1006> (дата звернення 21.10.2024).

13. Денисюк Л. М. Механізми взаємодії бізнесу, влади і суспільства в Україні в особливостях воєнного стану (на прикладі агросектора). *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 4 (10). С. 101-109. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/download/4319/4342> (дата звернення 21.10.2024).

14. Державна підтримка агросектору на 2024 рік - аналіз основних програм бюджету. *Агрополіт - гаряча агрополітика*. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/1025-byudjet-2024--yaku-derjavnu-pidtrimku-zaklali-dlya-agrosektoru> (дата звернення 21.10.2024).

15. Добряк Д.С., Мартин А.Г., Євсюков Т.О., Кузін Н.В. Економічні проблеми сучасного землеустрою в Україні. *Збалансоване природокористування*. 2020. № 4. С. 80–85.

16. Дудар Т. Г., Дудар В. Т. Формування ринку конкурентоспроможної агропродовольчої продукції: теорія, методика, перспективи : монографія. Тернопіль, 2019. 246 с.
17. Експорт зерна з України значно зріс на фоні рекордних врожаїв сільгоспкультур. Superagronom.com. URL:<https://superagronom.com/news/14179-eksport-zerna-z-ukrayini-znachno-zris-na-foni-rekordnih-vrojajiv-silgospkultur> (дата звернення 21.10.2024).
18. «Зроблено в Україні»: аграрії можуть отримати часткову компенсацію вартості сільгосптехніки 44 вітчизняних виробників | Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=07004c9a-8e2f-4f1d-b63b-f3f684153d56&title=ZroblenoVUkraini-Agrarii> (дата звернення 21.10.2024).
19. Ковбаса О., Мазний В. Сучасні аспекти розвитку інтеграційних процесів в аграрному секторі України. *Економіка та суспільство*. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3654/3583> (дата звернення 21.10.2024).
20. Корпоративний сайт Cargill. Cargill Annual Report 2022. URL: <https://www.cargill.com/about/annual-report-2022> (дата звернення 12.11.2024).
21. Костюк Р. В., Романов Р. О. Економічна політика України в аграрному секторі—інноваційні аспекти в кризових умовах. Академічні візії. 2024. No 27. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1110>
22. Купріна Н. М. Забезпечення розвитку суб'єктів агропродовольчої галузі України в умовах формування інклюзивної економіки. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. No 1(6). С. 25–32 .
23. Лупенко Ю. О., Пугачов М. І., Духницький Б. В. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства : монографія. К.: ННЦ «ІАЕ», 2020. 320 с.

24. Міракін В. В. Сучасний стан та перспективи розвитку обслуговуючої сільськогосподарської кооперації в Україні. Вчені записки. 2018. № 26. С. 77–81 .

25. Мовчанюк А. В. Особливості управління маркетинговою діяльністю підприємств аграрного сектору України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. № 54. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-27> (дата звернення 21.10.2024).

26. Мудрак Р.П., Лагодієнко В.В., Демченко О.В. Економічна складова сталого розвитку сільського господарства України. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2022. Випуск 101. Частина 2. С. 141–152. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2022-101-2-141-152> (дата звернення 21.10.2024).

27. Музиченко А. О., Овчаренко Т. С., Сігаєва Т. Є. Стратегії залучення інвестицій в українську економіку: прогнози й виклики. Академічні візії. 2023. № 23. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30639> (дата звернення 21.10.2024).

28. Мюллер В.М. Аналіз фінансування сільського господарства в Україні. Агрополітичний звіт. 2020. № 11. Київ : проект «Німецько-український агрополітичний діалог». 23 с. URL: https://www.apd-ukraine.de/images/2020/APD_Berichte_2020/11_Landwirtschaftsfinanzierungen/Bericht_Mueller_Landwirtschaftsfinanz_APD_UKR.pdf (дата звернення 21.10.2024).

29. Названо топ-10 найбільших імпортерів української агропродукції за 2022 рік. URL: <https://elevatorist.com/novosti/16122-nazvano-top-10-naybilshih-importeriv-ukrayinskoji-agroproduksiyi-za-2022-rik> (дата звернення 21.10.2024).

30. Напад Росії на Україну підштовхує світ до продовольчої кризи. <https://forbes.ua/inside/spustoshliviyy-golod-pivdennoamerikanski-fermeri-pamagayutsya-vidvernuti-svitovu-prodovolchu-krizu-18042022-5495> (дата звернення 21.10.2024).

31. Наскальна А. Моделирование экспорта сільськогосподарської продукції України. Київ : НАЦ. ТЕХН. УН-Т УКРАЇНИ «КИЇВ. ПОЛІТЕХН. ІН-

Т ім. ГОРЯ СІКОРСЬКОГО», 2022. 81 с. URL: <https://core.ac.uk/reader/590013040> (дата звернення 21.10.2024).

32. Негрей М., Тараненко А., Костенко І. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. Економіка та суспільство. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-38> (дата звернення 21.10.2024).

33. Нікішина О. Логістична структура товарного ринку: теоретичні положення та прикладні аспекти. Економіка харчової промисловості. 2019. № 2 (11). URL: <https://journals.ontu.edu.ua/index.php/fie/article/view/1391> (дата звернення 12.11.2024).

34. Одінцов О. М. Оцінка результативності функціонування підприємств агропродовольчого ринку з урахуванням синергетичного ефекту. Економіка АПК. 2020. № 3. С. 65–71.

35. Офіційний сайт Archer Daniels Midland (ADM). Financial Highlights 2022. URL: <https://www.adm.com> (дата звернення 12.11.2024).

36. Петруньок Д. С., Тегіпко С. М. Функціонування агрохолдингів в умовах військового стану. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління.

37. Півень А. В. Структурні особливості інтегрованих об'єднань підприємств агропромислового виробництва. Український журнал прикладної економіки. 2019. Т. 4. № 3. С. 386–392.

38. Продовольча небезпека: як війна Росії проти України загрожує всьому світу? BRDO.UA. URL : <https://brdo.com.ua/news/prodovolcha-nebezpeka-yak-vijna-rosiyi-proty-ukrayiny-zagrozhuje-vsomu-svitu/> (дата звернення 07.11.2024).

39. Рейтинг агрохолдингів за кількістю землі. Агрохолдинги України. URL: https://tripoli.land/ua/agrokholdingi-ukrainy?q%5Bcompany_categories_id_in%5D=35&q%5Bs%5D=land_bank+desc (дата звернення 07.11.2024).

40. Сичевський М., Коваленко О., Лукашенко Н., Юрченко Н. Розвиток агропромислової інтеграції в харчовій промисловості. Продовольчі ресурси. 2019. № 7(12). С. 168–183 .

41. Скасування пільгового режиму експорту агропродукції до ЄС зруйнує вітчизняну економіку. URL:<https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/31/696514/> (дата звернення 07.11.2024).
42. Служба новин. Держпідтримка АПК на 2024 рік - основні бюджетні програми. *Агрополіт* - *гаряча агрополітика*. URL: <https://agropolit.com/news/26552-byudjet-ukrayini-na-2024-rik--finansova-pidtrimka-agrosektoru> (дата звернення 07.11.2024).
43. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в листопаді 2022 року. Дія. Бізнес - Головна сторінка. URL : <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-listopadi-2022-roku> (дата звернення 07.11.2024).
44. Статистика сільського господарства України від AgroStats. URL: <https://agrostats.uhmi.org.ua/> (дата звернення 12.11.2024).
45. Сутінки агрохолдингів: як війна змінить сільське господарство України. URL: <https://mind.ua/publications/20245288-sutinki-agroholdingiv-yak-vijna-zminit-silske-gospodarstvo-ukrayini> (дата звернення 12.11.2024).
46. Схабовський О. Вплив воєнного стану на економічну стабільність аграрного бізнесу в Україні. *Економіка воєнного часу*. С. 14. URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/61/43> (дата звернення 12.11.2024).
47. Україна з початку маркетингового року експортувала майже 39 мільйонів тонн зернових. URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3693836-ukraina-z-pocatku-marketingovogo-roku-eksportovala-majze-39-miljoniv-tonn-zernovih.html> (дата звернення 07.11.2024).
48. Ульяновко Ю. О. Державне стимулювання розвитку аграрних кластерів. Теорія та практика державного управління. 2019. No 1. С. 92–100 .
49. Федорчук О., Петренко В., Карнаушенко А. Агропромислові кластери: проблеми, переваги та перспективи. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. No 3. С. 63–69 .

50. Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві. URL: <https://pcgf.com.ua/> (дата звернення 10.11.2024).
51. Халізів Д. В. Розвиток аграрного сектору економіки в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. № 79. С. 286-290. URL : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.48> (дата звернення 10.11.2024).
52. Ходаківська О. В., Могильний О. М. Агрохолдинги України: аграрна політика та виклики майбутньому. Економіка АПК. 2021. № 6. С. 33–41.
53. Чому українське зерно надзвичайно важливе для всього світу. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/ukrajina-vtrachaye-posivni-ploshchi-minagropolitiki-12144828.html> (дата звернення 10.11.2024).
54. Щоголь А. Функціонування агрохолдингових компаній в Україні. *Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю»*. С. 907–910. URL: https://doi.org/file:///C:/Users/D/Desktop/21.04.2021_Міжнародна%20конф._ЗБІРНИК.pdf.
55. 6 logistics and supply chain trends to watch in 2024 | trinetix. *Trinetix / Globally Trusted Digital Partner*. URL: <https://www.trinetix.com/insights/logistics-and-supply-chain-trends-2024> (дата звернення 10.11.2024).
56. Agri supply chain: trends in 2024 and beyond. *The Farming Insider*. URL: <https://thefarminginsider.com/agri-supply-chain-trends/> (дата звернення 10.11.2024).
57. Agricultural outlook 2024-2033. *International Journal for Rural Development*. URL: <https://www.rural21.com/english/publications/detail/article/agricultural-outlook-2024-2033.html> (дата звернення 10.11.2024).

58. Agriculture global market report 2024. *Research and markets*. URL: <https://www.researchandmarkets.com/report/agriculture> (дата звернення 10.11.2024).
59. Agriculture supply-chain optimization and value creation / N. Denis et al. *McKinsey & Company*. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/agriculture/our-insights/agriculture-supply-chain-optimization-and-value-creation> (дата звернення 10.11.2024).
60. Bunge Limited. Bunge Annual Report 2022. URL: <https://www.bunge.com> (дата звернення 12.11.2024).
61. COFCO Corporation. About COFCO: 2022 Financial Overview. URL: <http://www.cofco.com> (дата звернення 12.11.2024).
62. Dearborn J. Food security trends in 2024 and beyond. *International journal of advanced studies in business strategies and management*. P. 91–94. URL: <https://internationalpolicybrief.org/wp-content/uploads/2024/02/ARTICLE-7-1.pdf> (дата звернення 10.11.2024).
63. Export of sunflower oil from Ukraine in February 2024 amounted to 603 thsd tonnes. *UkrAgroConsult - World-class agricultural consulting*. URL: <https://ukragroconsult.com/en/news/export-of-sunflower-oil-from-ukraine-in-february-2024-amounted-to-603-thsd-tonnes/> (дата звернення 12.11.2024).
64. FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). Trends in Food and Agricultural Development. URL: <https://www.fao.org>. (дата звернення 12.11.2024).
65. Food supply. *Our World in Data*. URL: <https://ourworldindata.org/food-supply> (дата звернення 12.11.2024).
66. Global food demand: the sources of future growth. *Euromonitor*. URL: <https://www.euromonitor.com/article/global-food-demand-the-sources-of-future-growth> (дата звернення 12.11.2024).
67. Global organic food and beverages market trends, share 2033. *Custom Market Insights*. URL: <https://www.custommarketinsights.com/report/organic-food-and-beverages-market/> (дата звернення 12.11.2024).

68. Konovalchuk I., Kovalov V. Specific features of government regulation of Ukraine's agriculture sector within martial law. *Public Administration and Law Review*. 2023. No 4. P. 18-25. URL : <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2023-4-18-25> (дата звернення 12.11.2024).
69. Largest agriculture companies in the world by market cap. *Largest Companies in the World by Market Cap*. URL: <https://topstocks.org/agriculture> (дата звернення 12.11.2024).
70. Louis Dreyfus Company (LDC). 2022 Financial Report. URL: <https://www.ldc.com> (дата звернення 12.11.2024).
71. Napitu A. 10 top agriculture companies in the world by market cap. *Business 2*. URL: <https://www.business2community.com/statistics-pages/10-top-agriculture-companies-in-the-world-by-market-cap> (дата звернення 12.11.2024).
72. OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030. URL: <https://www.oecd.org/agriculture/> (дата звернення 12.11.2024).
73. OECD-FAO agricultural outlook 2024-2033. *OECD iLibrary*. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/oecd-fao-agricultural-outlook-2024-2033_4c5d2cfb-en (дата звернення 12.11.2024).
74. Organic food and beverages market size report, 2030. *Market Research Reports & Consulting / Grand View Research, Inc.* URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/organic-foods-beverages-market> (дата звернення 12.11.2024).
75. Reidy S. Ukraine's grain exports jump 67% in new season. *World-Grain.com / World Grain*. URL: <https://www.world-grain.com/articles/20262-ukraines-grain-exports-jump-67-in-new-season> (дата звернення 12.11.2024).
76. Ukraine's Kernel exported 4.4 mln tonnes of agricultural products to 70 countries in 2023. *Interfax*. URL: <https://interfax.com/newsroom/top-stories/99955/>.
77. World Bank: Agriculture and Climate Adaptation Report. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення 12.11.2024).